

Kari Ilmonen

CHYDENIUS-INSTITUUTTI ALUEENSA TUOTANTOVOIMANA

CHYDENIUS-
INSTITUUTIN
TUTKIMUKSIA

2000 - N:o 3

Chydenius-Instituutin tutkimuksia
3/2000
Chydenius Institutets undersökningar

Kari Ilmonen

Chydenius-Instituutti alueensa
tuotantovoimana

Instituutin vaikuttavuus sidosryhmien näkökulmasta

Jyväskylän yliopisto
Chydenius-Instituutti
Kokkola 2000

Chydenius-Instituutin tutkimuksia -sarjassa ilmestyvät julkaisut hyväksyy julkais-
tavaksi julkaisutoimikunta, jonka jäsenet ovat

erikoistutkija, YTT Kari Ilmonen (puheenjohtaja)

erikoistutkija, PsT Eila Aarnos

erikoissuunnittelija, KT Kari Kiviniemi

tutkija, KTL Olli Rosenqvist

kirjastosihteeri Päivi Vuorio (sihteeri)

Kannen kuva: Ilkka Luoto

ISBN 978-951-39-9403-7 (PDF)

URN:ISBN:978-951-39-9403-7

ISBN 951-39-0804-6

ISSN 0789-0710

Gummerus Kirjapaino Oy

Saarijärvi 2000

Esipuhe

Tämän tutkimuksen tekeminen on ollut minulle erityisen kiintoisa – ja jännittäväkin – seikkailu. Olen työskennellyt Chydenius-Instituutissa vuodesta 1985 koulutus-suunnittelijana, avoimen yliopiston luennoitsijana ja tutkijana. Näin ollen lienee ymmärrettävää, että tutkimuksen aikana olen ollut erityisen vähän ”viileä tarkkailija”, jos tutkija nyt koskaan sielultaan voi olla pieni pyöreä kivi. Luulenpa niin, että kokemukseni ja osallisuuteni Chydenius-Instituutin työntekijänä ei häiritse perustellun kuvan muodostamista instituutin alueellisesta vaikuttavuudesta niillä aineistoilla, jotka olen kerännyt ja analysoinut. Vaikka olenkin osa tarkastelemaan ilmiötä ja vaikka objektiivisuusmyytti vapisee ja kenties säröileekin, minulla on myös ”tekijän tietoa” tutkimuskohteestani. Se on yhdenlainen etu asialle. Tällainen oivallus on tullut Jussi Välimaalta. Tekijän osallisuudesta huolimatta kirjan ei tarvitse olla kaunokirjallinen kertomus, vaan se voi olla tieteellinen tutkimus. On vain tiedostettava ja tuotava näkyviin sitoumuksensa.

Tutkimuksen tekeminen on enimmäkseen yksinäistä puuhaa, mutta oleellisilta vaiheiltaan se on myös dialoginen prosessi. Tätäkin tutkimusta ovat lukeneet ja kommentoineet tai muutoin edistäneet useat asiantuntijat. Kiitokseni annan ensinnäkin talon omalle väelle: Eila Aarnokselle, Piia Lundströmille, Ilkka Luodolle, Olli Rosenqvistille, Mikko Viitasalolle, Seija Virkkalalle ja Päivi Vuoriolle. Myös talon johtoryhmä – joka on auttanut, ei kontrolloinut – ansaitsee kiitoksen.

Kiitos kuuluu myös Eila Linnalle. Hänen tutkimustyönsä koskien Lapin yliopiston alueellista vaikuttavuutta rakensi reitilleni tukevia ja pitkälle kantavia pitkospuita. Toivottavasti yhteistyömme jatkuu.

Järkälleen kokoisella kiitoksella tervehdin tutkimukseni ohjaajaa Jussi Välimaata, joka työskentelee Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksessa. Hänen tutkimukselliset ideansa ja käsikirjoitustani koskeva perusteellinen palautteensa edistivät kirjan sisällön vakautumista lopulliseen muotoonsa. Muutaman timantin Välimaan kommentaiteista olen kirjannut kirjan kansien sisällekkin.

Kirja olisi tietenkin sängen mykkä ilman Chydenius-Instituutin sidosryhmiä edustaneiden avainhenkilöiden antamaa panosta. Kiitokset heille – kuten myös niille keskipohjalaisille kunnanvaltuutetuille, jotka kunnostautuivat täyttämällä ja palauttamalla kyselylomakkeen.

Stina Hallman on kääntänyt ruotsiksi tutkimuksen yhteenvedon ja päätelmät.
Kiitos hänelle tästä nimenomaisesta työstä ja samalla monivuotisesta yhteistyöstä.

Kokkolassa 31.7.2000

Kari Ilmonen

Sisällys

1 Johdanto	7
2 Yliopisto ja yhteiskunta	14
2.1 Sivistyksen Keitaasta kohti hyödykkeiden Basaaria	14
2.2 Yliopiston vaikuttavuutta koskevia hahmotustapoja	18
3 Tutkimuksen tuotantoehdot	23
3.1 Ongelmat ja teemat	23
3.2 Kohderyhmät	26
3.3 Tutkija osana tutkimusilmiötä	29
4 Chydenius-Instituutin tunnettuus	31
4.1 Alueellinen tunnettuus	31
4.2 Valtakunnallinen tunnettuus	35
4.3 Kunnanvaltuutetut	35
5 Chydenius-Instituutin vaikuttavuus	37
5.1 "Maakunta ilman Chydenius-Instituuttia"	37
5.2 Välittömät vaikutukset	38
5.3 Välilliset vaikutukset	43
5.4 Kunnanvaltuutetut	47
6 Chydenius-Instituutin toiminnan tasokkuus	49
6.1 Toiminnan laatu	49
6.2 Luovuus	52
6.3 Yhteistyökyky	53
6.4 Avoimuus	56
6.5 Kunnanvaltuutetut	57
7 Chydenius-Instituutin tulevaisuus	58
7.1 Suuri tehtävä	58
7.2 Verkostoyliopisto	60
7.3 Muita vuosituhannen haasteita	63
7.4 Kunnanvaltuutetut	64

8 Päätelmät	65
9 Chydenius-Institutet som produktionskraft i sin region	71
Kirjallisuus	78
Litteet	83

1 Johdanto

Korkeakoulujen ja yliopistojen tehtäväkirjoon on tapana lukea aikuiskoulutus sekä yhteiskunnalliset palvelu- ja kehittämistehtävät. Varsinkin korkeakoulujen täydennyskoulutuskeskuksilla näyttäisi olevan elinikäisen oppimisen vaalijoina avainasema mainittujen tehtävien käytännön toteuttamisessa. Näin hahmottelee Seppo Sivonen (2000, 1) täydennyskoulutuskeskusten alueellisia tehtäviä käsittelevän tutkimuksensa esipuheessa. Kokkolassa sijaitsevan Jyväskylän yliopiston alaisena toimivan erillislaitoksen Chydenius-Instituutin alueellinen rooli muistuttaa täydennyskoulutuskeskusten tehtäväkenttää mutta on monipuolisempi sisältäen täydennyskoulutus- ja kehittämisspalvelujen lisäksi monitieteisen alue-, yhteiskunta- ja kasvatustutkimuksen sekä erimuotoiset yliopistotutkintoihin tähtäävät muuntokoulutukset. Varsinkin Chydenius-Instituutin vaikutusalueella Keski-Pohjanmaalla, joka on jäänyt kampusyliopistojen katvealueeksi, instituutti mielletään yleisesti paremminkin omaehtoiseksi miniyliopistoksi kuin emoyliopistonsa satelliitiksi.

Keski-Pohjanmaalla toimii toki useita aikuiskoulutusorganisaatioita, mutta Chydenius-Instituutti on alueensa ainoa yliopistollinen koulutus-, kehittämis- ja tutkimuskeskus. Kampusyliopiston tapaan siellä työskentelee henkilöitä aina professorista tutkijoihin ja suunnittelijoista yliopistonopettajiin ja ahertaa vuosittain tuhansia aikuisopiskelijoita joko avoimessa yliopistossa, täydennyskoulutuksessa, opettajankoulutuksessa tai tietoteollisuuden maisteri- ja DI-koulutuksessa. Instituutin suurena lupauksena on kehittyä pienen kampusyliopiston ohella myös aikuisten verkostoyliopistona, jossa solmiutuu ja jalostuu useiden yliopistojen henkinen pääoma ja jossa luodaan digitaalisia oppimisympäristöjä ja verkkopalveluja ulotettavaksi myös ympäröivään maakuntaan. Periaatteena on, että "lämmiin" kampusopiskelu ja "haalea" virtuaaliopiskelu voivat täydentää toisiaan.

Asko Suikkanen ja Arto Haveri (2000, 4-7) toteavat yhteiskunnan rakenteiden ja toimintatapojen olevan muutoksessa, jolle on leimallista ihmisten, organisaatioiden ja alueiden lisääntyvä itseohjautuvuus. Tässä muutosprosessissa yliopisto ja maakunta ovat yhä riippuvaisempia toisistaan; ne tarvitsevat toisiaan. "Yhteiskunnan taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen kannalta osaaminen ja tieto ovat yhä merkittävämpiä tekijöitä. Niitä keskeisesti edustava yhteiskunnallinen insti-

tuutio, yliopisto, ei voi vetäytyä vastuustaan toimia osana omaa aluettaan sen hyvinvoinnin kaikinpuoliseksi edistämiseksi. *Kysymys on yleishyödyllisen yhteiskunnallisen instituution eettisestä vastuusta omaa maakuntaansa kohtaan.*" (Mt., 4.) Yksi tapa arvioida tällaisen eettisen vastuun rakentumista on "ymmärtää taaksepäin", ts. valikoida lähihistoriasta näkyviin ja tulkittavaksi ne retoriset ja käytännölliset sitoumukset, joiden varassa yliopiston lupaukset ja velvollisuudet ympäröivälle alueelleen saavat merkityksensä. Jokaiselle yliopistolle tai yliopiston alueelliselle toimipisteelle voidaan kirjoittaa oma alueellisen sitoutumisen vahvuutta ja luonnetta kuvastava kertomuksensa.

Vuoden 1989 syksyllä pidettiin Kälviällä Keski-Pohjanmaa -symposium, jonka tarkoituksena oli "herättää keskustelua maakunnan tulevaisuuden strategioista kuntien ja elinkeinoelämän edustajien välillä" (Peltola & Vuorio 1989, 1). Vuonna 1978 toimintansa aloittanut ja kannatusyhdistyksen ylläpitämä pieni tutkimuslaitos Chydenius-Instituutti ja vuonna 1985 perustettu mutta hyvää vauhtia laajenemassa ollut koulutusorganisaatio Jyväskylän yliopiston Keski-Pohjanmaan täydennyskoulutusyksikkö toimivat vielä symposiumin aikaan hallinnollisesti ja taloudellisesti erillään.¹ Symposiumissa pidetyt alustukset ja puheenvuorot rakensivat puheavaruutta ja kollektiivista tahtoa alueellisen strategiatyön tehostamiselle, maakunnallisen korkeakoulutoiminnan kehittämiseksi ja kenties myös mainittujen akateemisten yksiköiden myöhemmälle yhdistymiselle. Symposiumin avauspuheenvuorossa toimitusjohtaja Matti Sundberg (1989, 3) totesi:

"Yhteinen huoli maakuntamme hyvinvoinnista on tuonut meidät tänään tänne Kälviälle. Meillä on myös yhteinen selkeä tavoite: löytää keinot muuttaa uskomme maakuntamme tulevaisuuteen konkreettisiksi suunnitelmiksi ja toimenpiteiksi."

¹ Chydenius-Instituuttia koskevat käännteentekevät institutionaaliset tapahtumat ovat aikajärjestyksessä seuraavat:

- 1965 perustetaan Keski-Pohjanmaan korkeakoulu yhdistys / kesäyliopisto
- 1977 perustetaan Chydenius-Instituutin kannatusyhdistys / Chydenius-Instituutti (tutkimuslaitos)
- 1985 perustetaan Keski-Pohjanmaan täydennyskoulutusyksikkö
- 1991 täydennyskoulutusyksikkö ja Chydenius-Instituutti yhdistetään Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutiksi
- 1997 Chydenius-Instituutti irtoaa täydennyskoulutuskeskuksen alaisuudesta Jyväskylän yliopiston erillislaitokseksi

Korkeakoulutoiminnan vahvistamista ja laajentamista perustelevat kannanotot symposiumissa ammensivat retoriikasta, jossa painottui maakunnan puutteet ja kehittämättömyys. Maakunta nähtiin takapajulana, joka on nopeasti muuttuvassa maailmassa suoranaيسissa hengenvaarassa.²

"Jos asettuu ulkopuolisen tarkkailijan asemaan, on havaitsevinaan merkkejä, jotka viittaavat siihen, ettei Keski-Pohjanmaa ole täysin pysynyt yleisen kehityksen mukana." (Matti Sundberg)

" (...) voimme kysyä, miten laadukas työvoima rekrytoidaan Keski-Pohjanmaalle, kun seudun koulutustaso on maamme alhaisimpia." (Ossi Tuomi)

"Uneliasta maakuntaa, jolta näyttää puuttuvan dynamiikka, on vaikea markkinoida uusille mahdollisille tulijoille. (...) Alue on vaarassa kuihtua." (Toni Uusimäki)

"Minua on joskus vähän häirinnyt se, että maakunnassa ei pidetä omana tällaista satelliittiopistotoimintaa (...)." (Mikko Viitasalo)

Maakunnan toimintaedellytysten ja asennekulttuurin kriittinen punninta sisälsi samalla alueen uudenlaista tulevaisuutta tuottamaan tarkoitetun positiivisen ongelmanratkaisutavan, joka kiteytyi varsinkin seutukaavajohtaja Paavo Latva-Raskun kommenttipuheenvuorossa:

"Näen ainoana mahdollisuutena koulutukseen satsaamisen ja sen arvostuksen huomattavan nostamisen."

1990-luvun alussa maakuntatason suunnittelu- ja strategiatyö sai uudenlaista puhtia johtuen yhtäältä yleisestä eurooppalaisesta alueellistumisen kehityksestä ja EU:n odotuksista tuleville jäsenmaille sekä toisaalta alueen omien organisaatioiden tarpeista kehitellä uusia yhteistyömenetelmiä. Esimerkiksi vuonna 1991, jolloin alueellinen tutkimusyksikkö ja Jyväskylän yliopiston Keski-Pohjanmaan täydennyskoulutusyksikkö olivat jo sulautuneet yhteen muodostaen aiempaa suuremman ja monipuolisemman koulutus- ja tutkimuskeskuksen nimellä Chydenius-Instituutti, käynnistettiin Keski-Pohjanmaa 2000 -kehittämisohjelma. Granberg totesi ohjelmasta tehdyn raportin esipuheessa, että "suunnitelmassa tarkastellaan

² Sitaatit ovat peräisin Peltolan ja Vuorion toimittamasta teoksesta *Maakunnan tulevaisuus* (1989).

³ Vuoden 1994 alussa Suomessa tuli voimaan aluekehityslainsäädäntö, jonka mukaan aluekehitysvastuu kuului uusille maakuntien liitoille.

alueellisen kehityksen ehtoja, hahmotellaan Keski-Pohjanmaan nykytilannetta aiempien tutkimusten pohjalta ja pohditaan tulevia painopistealueita" (Niemelä 1991). Suunnitelma tehtiin vuorovaikutuksessa Keski-Pohjanmaan maakuntaliiton asettaman työryhmän kanssa ja se johti nopeasti konkreettisiin kehittämistoimiin. Syntyi Keski-Pohjanmaan strategiat -koulutusohjelma, jonka ensimmäinen jakso käynnistettiin syksyllä 1991. Sen painopistealueiksi määriteltiin 1) elinkeinoelämä, 2) koulutus ja tutkimus, 3) hallinto, yhteistyö ja työnjako sekä 4) kulttuuri, vapaa-aika ja asuminen. Kaikkiaan koulutuskokonaisuuksia oli kolme, ja viimeinen päättyi kesällä 1994. Keskeistä on, että kaikissa ohjelmakokonaisuuksissa korostettiin koulutuksen ja Chydenius-Instituutin roolin alueellista merkitystä. (Sivonen 2000, 100-103.)

Chydenius-Instituutin uuden viisivuotuisen sopimuskauden⁴ kynnyksellä vuonna 1995 instituutti täytti 10 vuotta ja Keski-Pohjanmaan kesäyliopisto puolestaan 30 vuotta. Oli sopiva tilanne julkaista juhla kirjja Maakunta ja visio, jossa päämääränä oli hahmottaa instituutin ja tämän kanssa toiminnallista yhteistyötä tekevän kesäyliopiston alueellista vaikuttavuutta ja sitoutuneisuutta. Kirjan esipuheessa johtaja Mikko Viitasalo kirjoitti:

"Päämäärä on selkeä ja kirkas. Maakunta tarvitsee kehittyäkseen elinvoimaisen ja dynaamisen sivistyslaitoksen."

Chydenius-Instituutin – etupäässä koulutuksen – yhteiskunnalliset ja alueelliset tehtävät Viitasalo (1995b, 64) kiteytti seuraavasti:

- edistää keskipohjalaisten ihmisten aineellista ja henkistä hyvinvointia sekä vahvistaa heidän kykyään hallita muutoksia ja luoda oma tulevaisuutensa nopeasti muuttuvassa maailmassa;
- tukea itseohjautuvuutta ja sisäistä yrittäjyyttä;
- edistää tieteellisen tiedon soveltamista käytännön työelämään.

Samassa kirjassa paikallinen vaikuttaja Esko Lankila (1995, 24) kirjoitti instituutin alueellisesta vaikuttavuudesta viestittäen samalla instituutin toimintaedellytyksiä koskevat odotukset maakunnan päättäjille:

"Uusimuotoinen Chydenius-Instituutti on aktiivisessa, chydeniaanisisessa hengessä muodostunut tietokeskukseksi, joka on herkkä maakunnan tarpeille ja joka kykenee tuomaan uutta tietoa, uutta asennoitumista ja keskustelemaa ilmapiiiriä kaupunkiin ja maakuntaan."

⁴ Yhteistyösopimuksessa olivat mukana Jyväskylän yliopisto, Kokkolan ja Pietarsaaren kaupungit, Keski-Pohjanmaan Liitto, Chydenius-Instituutin kannatusyhdistys sekä Keski-Pohjanmaan Korkeakouluyhdistys.

"Kun Chydenius-Instituutti on maakunnan tutkimuksen ja korkeasteen koulutuksen kehto, uskoisi maakunnan kuntien ja maakunnallisten organisaatioiden nykyistä vahvemmin tukevan sen toimintaa taloudellisesti."

Jyväskylän yliopiston rehtori Aino Sallinen (1995, 47) puolestaan muotoili Chydenius-Instituutin alueellisen merkityksen seuraavasti:

"Chydenius-Instituutti on malliesimerkki siitä, miten yliopistotasoisella koulutus- ja tutkimusyksiköllä on laajakantoisia taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä vaikutuksia myös toiminta-alueellaan."

Vuoden 1996 toimintakertomuksessa, jonka johdantoon kirjautui tieto Chydenius-Instituutin itsenäistymisestä vuoden 1997 alusta alkaen Jyväskylän yliopiston erillislaitokseksi, Viitasalo vahvisti instituutin maakunnallisen sitoutuneisuuden muodossa

"Chydenius-Instituutti ankkuroituu maakuntaan entistä voimakkaammin ja sen työ palvelee alueen kehittämistä."

Jo tuolloin Chydenius-Instituutin palvelualat luokiteltiin ja samalla tuotteistettiin aiempaa asiakaslähtöisemmin: *aluekehityspalvelut (koulutus, tutkimus sekä projektinhallinta ja ohjaus EU-hankeissa), yrityksille ja organisaatioille suunnatut koulutus- ja kehittämispalvelut, luokanopettajien aikuiskoulutus, valtakunnallinen opettajankouluttajien täydennyskoulutus, avoin yliopisto ja tieteellisten jatko-opintojen ohjaus sekä työvoimakoulutus, urasuunnittelu ja työllistämiskoulutus*. Tehtäväjaotelma elää melko samantyyppisenä vieläkin, joskin vuosituhannen vaihteessa tietoteollisuuden koulutus- ja tutkimusnäköalat sekä maakunnan strategia "Tieto- ja taitoverkkojen Keski-Pohjanmaa" ovat saaneet sängen keskeisen aseman instituutin toimintastrategiassa. Instituutin uusin tulija onkin informaatioteknologian yksikkö.

Instituutin suureksi tehtäväksi merkitään edelleen

"Keski-Pohjanmaan aineellisen ja henkisen kasvun tukeminen koulutuksen ja tutkimuksen avulla sekä Anders Chydeniuksen elämäntyön ja henkisen perinnön vaaliminen."

Lisäksi pyrkimyksenä on yhä näkyvämmiin ja perustellumminkin kehittyä aikuisten verkostoyliopistona, mikä tarkoittaa, että

"koulutus ja tutkimuspalvelut ovat kehittyneet informaatioteknologian ansiosta ajasta ja paikasta riippumattomina. Vuonna 2005

Chydenius-Instituutti on aikuisten verkostoyliopiston edelläkävijä Suomessa, ja sillä on kiinteät ja toimivat yhteistyösuhteet lähiyliopistoihin Suomessa." (Viitasalo 1998, 39.)

Näissä kielellisissä representaatioissa alueellinen näkökulma on siis vahvasti mukana, mutta ei pidä sivuuttaa instituutin lupauksia olla valtakunnallisestikin merkittävä koulutus- ja tutkimusinstituutio, jolla on yhä suuremmat ambitiot myös kansainvälistymiseen. Nykyajattelun mukaan valtakunnallisuus ja kansainvälisyys palvelevat ennen kaikkea paikallisia ja alueellisia kulttuureja.⁵ Tällainen palvelufunktio ei edellytä nykyisin panostamista yksinomaan seiiniin ja rakenteisiin, vaan ennen kaikkea yhteistyöhön ja verkostoitumiseen: ydinajatus on, että tieto, luovuus ja osaaminen ovat keskeinen osa alueellista kehitystä (Viitasalo 1998, 40).

Suurinta osaa Chydenius-Instituutin toiminnasta ei tietenkään ole ollut tarpeen koko ajan julkisesti perustella aluekehityksen, aluesitoumuksen tai konkreettisen hyödyn retoriikalla, vaan sivistystyötä on tehty ruohonjuuritasolla henkilö-, tehtävä- ja toimialakohtaisin pätevyyksin, arvoin ja normein: täydennyskoulutuksessa, avoimessa yliopistossa, opettajankoulutuksessa, tutkimuksessa ja kehittämistoiminnassa. Kaikilla näillä sektoreilla on ollut omat toisistaan poikkeavat, sosiohistoriallisesti muodostuneet toimintakulttuurinsa ja -tapansa. Kun esimerkiksi puhtaimmin maksupalveluperiaatteella toimivassa täydennyskoulutuksessa asiakasnäkökulma on ollut luonnollinen asia, monirahotteisessa ja osin sivistysyliopistoihanteeseen nojaavassa tutkimusyksikössä on koettu joskus jopa ristiriitaa alueen asiakkaiden hyötyntressien ja tieteellisten (mm. kriittisyys, käsitteellisyys) pelisääntöjen välillä (mm. Granberg 1995, 117; ks. myös Virkkala 1998, 41-43). Sitä paitsi tutkimuksen alueellisia hyötyjä on vaikeaa ellei mahdotonta tarkasti mitata. Niin ikään opettajankoulutuksessa kuten avoimessa yliopistossakin on hallinnut pääosin sivistysihanne; toisaalta niiden välittömät vaikutukset ovat kuitenkin selvästi mitattavissa suoritetujen arvosanojen ja valmistuneiden opettajatutkintojen muodossa. Joka tapauksessa moniarvoisen ja ideologisesti osin ristiriitaisenkin instituutin taustalla on säteillyt – varsinkin emoyliopiston ja instituutin johdon sekä tärkeimpien sidosryhmien taholta – toive entistä selkeämmästä alue- ja hyötysidonnaisesta toimintakulttuurista ja julkisuusprofiilista.

Instituutin alueellista vaikuttavuutta voitaisiin arvioida kvantitatiivisin menetelmin esimerkiksi selvittämällä työllisyysvaikutuksia, valmistuneita tutkintoja tai arvosanoja ja valmistuneiden opiskelijoiden rekrytoitumista maakunnan alueelle sekä jollakin sopivalla taloustieteellisellä laskutavalla rahallisia vaikutuksia.

⁵ Virkkala (1999, 11) kirjoittaa yhdyskuntien ”kehityspoluista”, jotka ”ovat muodostuneet paikallisten, kansallisten ja globaalisten tekijöiden vuorovaikutuksessa”.

Tällaisetkin Chydenius-Instituutin vaikuttavuusarvioinnit saattavat tulla kyseeseen lähitulevaisuudessa; ne syventäisivät ja monipuolistaisivat instituutin alueellista vaikuttavuutta koskevaa käsitystämme.⁶

Käsillä olevan tutkimuksen tavoitteena on *ymmärtää ja jäsentää Chydenius-Instituutin alueellista vaikuttavuutta panentamalla ensisijaisesti instituutin keskeisten sidosryhmien puheisiin ja niiden kantamiin merkityksiin*. Huomion kohteina ovat instituutin vaikuttavuutta koskevat *hallitsevat ja marginaaliset puheet*. Toissijainen aineisto koostuu *keskipohjalaisille kunnanvaltuutetuille osoitetusta kyseystä*, jossa tiedusteltiin heidän käsityksiään Chydenius-Instituutin tunnettuudesta ja vaikuttavuudesta. Tutkimuksen käytännöllisenä tarkoituksena on oivaltaa ja sommitella Chydenius-Instituutista sellaisia todellisuuskuvia, joiden asetelmissa ja väreissä instituutti kykenee entisestään vahvistumaan, kehittymään ja vireytymään alueensa keskeisenä henkisenä ja aineellisenä tuotantovoimana.

6 Instituutin kvantitatiivisista vaikutuksista ja määrällisestä luonteesta voi saada jonkinlaisia vihjeitä tutustumalla mm. opiskelijamääriin ja budjettiin liitteessä 1.

2 Yliopisto ja yhteiskunta

2.1 Sivistyksen Keitaasta kohti hyödykkeiden Basaaria

Kivinen et al. (1993, 192-195) jäsentävät Suomen korkeakoulupolitiikan kolmeen toisistaan poikkeavaan doktriiniin, joille he katsovat löytyvän omat perusteensa. Sivistystä ja autonomiaa korostava *akateemis-traditionalistinen* korkeakouludoktriini hallitsi 1960-luvun lopulle. Tämän jälkeen hallitsi hyvinvointivaltion ja yhteiskuntapolitiikan tavoitteisiin sitoutunut *kehittämisdoktriini*, kunnes *tuloksellisuuskoktriini* valtakausi alkoi 1980-luvun lopulta. Viimeksi mainitussa doktriinissa keskeistä on nähdä korkeakoulu yhteiskunnan monenlaisiin tarpeisiin reagoivana palvelulaitoksena, "yritysyliopistona", jonka tulee kantaa vastuu tuloksellisuudestaan⁷

Kivinen et al. (1993, 193) painottavat, että korkeakouludoktriinit muuttuvat hitaasti ja elävät juuri siksi osin päällekkäinkin. Tällaisia diskursseista ja käytännöistä koostuvia korkeakoulupoliittisia järjestelmäkokonaisuuksia voidaan peilata Alasuutarin (1996) konstruoimiin, eri ajanjaksoilla hallitseviin puheavaruuksiin siten, että akateemis-traditionalistinen doktriini sulautuu joiltakin osin *moraalitalouteen*, kehittämisdoktriini *suunnittelutalouteen* ja tuloksellisuuskoktriini puolestaan nykyiseen *kilpailutalouteen*. Alasuutari (mt., 256) hämmästeleekin, "miten yhdenmukaisesti ja samanaikaisesti puheavaruuksien muutokset ovat tapahtuneet eri elämänalueilla ja politiikan lohkoilla". (Vrt. kulttuuripolitiikan periodit Ahponen 1991, 218-248; Duelund 1993, 14-30; Heiskanen 1994, 6-9; Luttinen 1997; Ilmonen 1998, 33-53.)

Akateemis-traditionalistiselle doktriinille (tai puheavaruudelle) on ominaista painottaa opetuksen ja tutkimuksen vapautta sekä sitä, ettei korkeakoulutoiminnan lähtökohdiltaan tarvitse olla taloudellisesti hyödyllistä. Valtion tehtävänä on turvata resurssit. (Kivinen et al. 1993, 193-194.) Sivistysyliopiston juuret ovat mm. Kantin, von Humboldtin ja Snellmanin ajattelussa; yliopisto on riippumaton yhteisö, jossa tutkimus, opetus ja oppiminen palvelevat ennen kaikkea itsekasvatusta

⁷ Ehkä modernimpaa olisi puhua tuloksellisuuskoktriinin sijasta tuotantodoktriinista, sillä yliopistot, tiede ja tutkimus ovat olleet varsinkin 90-luvulla yhä tärkeämpiä tuotantovoimia. (Jussi Välimaan huomautus)

ja -sivistystä. Sivistysyliopistolle on vierasta tulla ohjatuksi ulkoapäin. (Mehtonen 1990, 19-27; ks. myös Wrede 1995, 31-32 ja Haveri 1988, 31.) Autonomia-suuntauksessa puolustetaan yliopistotoiminnan arvorationaalista luonnetta, jolloin mm. totuuden, refleksion ja koulutuksen itseisarvo asettuu tiedon poliittisen ja taloudellisen hyötyarvon edelle. Beckman (1989, 52-53) nimeää tällaista periaatetta noudattaneet tai noudattavat yliopistokulttuurit *Keitaaksi* ja *Temppeleiksi*. (Ks. myös Pirttilä 1991, 55-57.)

Kehittämisdoktriiniin kuuluu korostaa tiedettä tuotantovoimana ja taloudellisen kasvun osatekijänä sekä valtion ohjaamaa korkeakoululaitosta yhteiskuntapolitiikan (mm. alueellisen ja sosiaalisen tasa-arvon) tavoitteille uskollisena (Kivinen et al. 1993, 195). Beckman (1989, 55-57) kutsuu tällaista yliopistokulttuuria *Teh- taaksi*, jolle on ominaista, että yliopisto on ulkoapäin ohjattu tuotantolaitos, jossa valmistetaan esimerkiksi valtiovallan toivomia, funktionaalisesti käyttökelpoisia tietotuotteita. Pirttilä (1991, 57-61) kiteyttää tällaisen orientautuon *valtiolliseksi tiede- politiikaksi*.

Tuloksellisuuskoktriinissa keskeisiä määreitä ovat kysyntä, tuloksellisuus, kansainvälinen kilpailukyky, markkinahakuisuus ja vapaa kilpailu (Kivinen et al. 1993, 195). Mehtonen (1990, 21) puhuu "markkinayliopistosta" ja Beckman (1989, 57-58) puolestaan *Basaarista*, joka edustaa selvästi hyötykulttuuria ja asiakasnäkökulmaa. Basaariyliopisto on markkinapaikka, josta voidaan ostaa tietoja ja taitoja. Pirttilät (1991, 61-65) kirjoittaa tällaisessa yhteydessä *markkinaperusteisesta tieteestä*.

Edellä esitetystä voidaan tiivistää seuraavanlainen jäsenitys, jossa yliopisto- kulttuureja jat- periodeja sekä Alasuutarin tapauksessa kokonaisia yhteiskuntavaiheita kuvaavilla käsitteillä on ytimeltään yhteneväiset tai samantapaiset merkitykset:

Beckmanin yliopisto- kulttuurit (1989)	Pirttilän tiedejaottelu (1991)	Kivisen et al. korkeakoulu- poliittiset doktriinit (1993)	Alasuutarin yhteiskunnalliset puheavaruudet (1996)
Keidas tai Temppele	Sivistysyliopisto	Akateemis-traditionaalinen korkeakoulu-doktriini	Moraalitalous (sodasta toipuva Suomi)
Tehdas	Valtiollinen tiedepolitiikka	Kehittämisdoktriini	Suunnittelutalous (hyvinvointivaltio)
Basaari	Markkina- perusteinen tiede	Tuloksellisuus- doktriini	Kilpailutalous (markkina- yhteiskunta)

Julkunen et al. (1995, 22) hahmottavat yliopistoinstituution perusluonteesta kolme ulottuvuutta: *universitas- tai sivistysyliopiston, innovaatiokeskusyliopiston ja välittäjäyliopiston*. Niiden merkitykset juureutuvat oleellisilta osiltaan edellä kuvattuihin keskeiskäsitteisiin, mutta tuovat keskusteluun myös uusia – monimutkaistaviakin – aineksia, varsinkin välittäjäyliopiston osalta:

1)a" Sivistysyliopisto on vapaa tieteen temppele, jonka olemassaolon oikeutus perustuu kansakunnan inhimillisen pääoman kartuttamiseen ja tiedon paradigman laajenemiseen pitkällä aikavälillä. Yliopisto tuottaa sivistisyhteiskunnan tulevan kehityksen kannalta välttämätöntä uutta tietoa ja monipuolista yliopistollista sivistystä tilanteessa, jossa kukaan ei osaa tarkkaan määritellä niitä kvaliteetteja, joita tuleva yhteiskunta tarvitsee. Yliopistolla on monia ei-välineellisiä tavoitteita. Sivistysyliopistossa tutkimuksen painopiste on perustutkimuksessa. Perustutkimus ja ilmiöiden olemusta koskevien ongelmien ratkaiseminen voi laajentaa tietoa ja johtaa hyvään soveltavaan tutkimukseen." (Mt., 21.)a

2)a" Ajatus yliopistosta innovaatiokeskuksena puolestaan perustuu suureen ja yleensä nopeasti näkyvään yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen ja välineellisiin tehtäviin. Innovaatioyliopisto saa ulkoapäin tavoitteensa ja se toteuttaa soveltavaa ja/tai kehittävää tutkimusta. Tieteen välinearvo on keskeinen ja yliopisto on professionaalisesti suuntautunut. Koulutus tuottaa selkeitä ammattikvalifiteetteja määritelyihin tavoitteisiin." (Mt., 21.)a

3)a" (...) kolmas yliopistoinstituution perusluonteen ulottuvuus (...)a sijoittuu yliopiston autonomiaa korostavan sivistysyliopiston ja ulkoapäin tavoitteensa saavan innovaatioyliopiston väliin. Tätä yliopiston ideaa kutsutaan (...) 'välittäjäyliopistoksi', joka tuottaa uutta tietoa ja vastaa myös uuden tiedon välittämisestä talouden, tekniikan, kulttuurin jne. innovaatioista vastuun kantaville tahoille niiden 'ymmärtämällä kielellä'." (Mt., 22.)a

Julkunen et al. (1995, 22) pitävät yliopiston perusluonnetta koskevaa keskustelua ikuisesti keskeneräisenä. Samankin yliopiston sisällä saattaa elää ja muuntua useita rinnakkaisia, keskenään kilpailevia diskursseja. Moniarvoinen tiedeyhteisö ei välttämättä voikaan saavuttaa lopullista yksimielisyyttä yliopistoinstituution ideasta. Lisäksi riippumatta siitä, kutsutaanko näitä merkitys- ja käytäntökokonaisuuksia doktriineiksi, puheavaruuksiksi tai yliopistokulttuureiksi, ne on syytä ymmärtää

ideaalimalleina ja konstruktioina, joita tuskin esiintyy puhtaina muotoina yliopistotodellisuudessa (ks. Ilmonen 1998, 61).⁸

Väliverronen (1994, 276) väittää, että yliopistot toimivat yhä enemmän yritysten tavoin ja tuottavat itsestään identiteettejä ja julkisuuskuvia markkinaretoriikan keinoin. "(...) yliopistot alkavat muistuttaa mitä tahansa yritystä, joka tuottaa ja markkinoi hyödykkeitä kuten tietoa, palveluja, ideoita ja ihmisiä". Näin tulkiten myös yliopiston vaikuttavuutta ja sen arvioinnia koskevat kysymyksenasettelut ja diskurssit saavat hahmonsaa pääosin kilpailutalouden viitekehyksessä; voisi olettaa, että hyötynäkökohdat kiteytyvät erityisesti yliopistollisten sivutoimipisteiden harjoittamassa täydennys- ja työllisyyskoulutuksessa, kehittämistoiminnassa sekä soveltavassa ja konsultoivassa tutkimustyössä.

Giddensia (1991) lainaten posttraditionaalisessa yhteiskunnassa tiedeinstituutio tai tiedeyhteisöt eivät enää nauti itsestään selvästä auktoriteettiasemasta, vaan niiden on jatkuvasti pyrittävä legitimoimaan olemassaolonsa. Puhutaan "perinteisen auran himmenemisestä" (Hirvi 1995, 91). Väliverronen (1994, 273) toteaa, että yliopistojen on nykyisin näyttävä enemmän julkisuudessa ja rakennettava myönteistä julkisuuskuva, sillä osa toiminnan rahoituksesta tulee tilaustutkimuksista ja koulutuspalveluista. Tarasti (1996, 79) yltyy puhumaan yliopiston antautumisesta medialle ja pinnallisille "mediamerkityksille" (vrt. Urry 1990, 185).

Väliverrosen (mt., 274) mukaan "se, miksi legitimaation hankkiminen ja identiteetin rakentaminen näyttää saavan yhä enemmän markkinoinnin ja imagonrakentamisen muotoja taas johtuu ainakin osittain tiedepolitiikan (uus)liberalistisesta käänteestä. (...) tieteen organisaatioita on alettu sopeuttaa markkinoiden logiikkaan kilpailun, tulosvastuun ja tehokkuuden nimissä." Väliverronen katsoo tällaisen suuntauksen johtaneen siihen, että yliopistoista kuten muistakin professionaalisista julkisista yhteisöistä on tullut epävarmoja omasta identiteetistään. Hänen mielestään kyse on peräti yliopistojen sisäisestä identiteettikriisistä (mt., 278). Tämä ei pitäne paikkansa kaikkien tiedealojen suhteen; esimerkiksi

⁸ "(...) yliopistoideaali on muutoksessa kohti pragmaattista yliopistoa, jossa halutaan olla yhteiskunnan hyödyllisiä jäseniä. Samanaikaisesti yliopistoissa on kuitenkin monta kulttuurista kerrosta – kutsutaan niitä vaikka tiedekulttuureiksi tai toimintakulttuureiksi – jotka kulkevat omiin suuntiinsa. Osa akateemisesta väestä on lähtenyt innolla mukaan tahtomaan ulkopuolista rahaa, osa akateemikoista on tuntenut sosiaalisen vastuunsa yhteiskunnan kehittäjänä ja osa on jämähtänyt edelleenkin norsunluutorniinsa. Oman lisänsä tuo myös yliopistojen hallinnon kerroksellisuus, jossa perinteistä toimintatapaa edustaa säännöksistä kiinni pitävä 'perushallinto' ja uutta arkeologista kerrosta dynaaminen 'projektihallinto'. Kaikki tämä muutos tapahtuu markkinoistumisen (marketization) kontekstissa, jossa kilpailua luodaan sekä yliopistojen kesken (tulosoajaus) että niiden sisällä." (Jussi Välimaan huomautus)

teknisten tieteiden piirissä sovellukset ovat luontevasti aina olleet verrattain välittömästi hyödynnettävissä ja markkinoitavissa (ks. Haveri 1988, 33).

Yliopistojen arvostusta hakiessaan Väliverronen (1994, 279) kääntyy sivistysyliopiston diskurssiin vetoamalla yliopistokulttuureihin sisältyviin "avoimuuden", "kriittisyyden" ja "refleksiivisyyden" lupauksiin. Kivinen et al. (1993, 252) kuitenkin katsovat, että "(...) tieteen autonomiaa ja sivistyksen ensisijaisuutta korostava (...) yliopistoidea on suomalaisessa korkeakoulupolitiikassa jäänyt verraten marginaaliseen rooliin. (...) 1960-luvulta lähtien Suomen yliopistolaitosta koskevat suunnitelmat on muutamista risteävistä ideologioista huolimatta kasvavassa määrin sidottu maan taloudellisen kilpailukyvyn vahvistamisen alttarille. Korkeakoulujen kehittämistä ovat viime aikoina erityisesti leimanneet teknologiasävytteiset ja hyötötavoitteiset suunnitelmat ja teot."

Voidaan väittää, että yliopistollinen toiminta ja sitä koskevat puhetavat ovat rakentuneet – humboldtvaikutteisten alkuaikojen jälkeen – etupäässä tehdaskulttuurista ja viime vuosina yhä enemmän basaarikulttuurista ja että yliopistojen ja niiden eri toimintamuotojen riippuvuus ympäristön kysynnästä, odotuksista ja toiveista on vahvistunut ja tulee vahvistumaan kansainvälistymisen, tietoyhteiskunnan syvenemisen ja arvojen muuttumisen myötä (vrt. Haveri 1988, 32-33). Arvomuutoksella Haveri (mt., 33) tarkoittaa vahvistunutta "usko(a) markkinavoimien ja yrittämisen mahdollisuuksiin yleistä hyvinvointia lisäävinä ja elinkeinoelämän kehitystä ohjailevina tekijöinä".

Vaikka korkeakoulujärjestelmä on siirtymässä normiohjauksesta markkinaohjauksen suuntaan, valtiollisen ohjaava ja valvova rooli tulee Julkunen et al. (1995, 20) mukaan säilymään (vrt. Välimaa 1997, 32-33). Voidaan puhua myös yliopistonsuunnittelusta "norsunluutornista kohti avoimempaa systeemiä" (Julkunen et al. 1995, 36) ja aktiivisena toimijana näyttäytyvää asiantuntijajärjestelmää (Linna 1997, s. 1). Näin ilmaisten kompromissi-idea välittäjäyliopistosta saa elinkelpoisuuden ja samalla mahdollisuuden "pehmeän" sivistysajattelun ja "kovan" businessajattelun rinnalla. Julkunen et al. (1995, 77) katsovatkin, että pyrkimys harmonisoida kombinaatioon sivistys-, innovaatio- ja välittäjäyliopistosta voi merkitä kehityskelpoista perustaa yliopiston laatukselle. Tällöin toiminnan laatu tarkoittaa sitä, että otetaan huomioon toimintaympäristön tarpeet suhteuttamalla ne tieteelliseen osaamiseen ja tieteellisiin tavoitteisiin.

2.2 Yliopiston vaikuttavuutta koskevia hahmotustapoja

Jo 1970-luvulla Antikainen (1974; 1979, 16) esitti kysymyksen, mihin yhteiskuntaelämän puoliin korkeakoulun vaikutukset ulottuvat. Pyrkinessään vastaamaan kysymykseensä hän esitti jaotelman *työvoimavaikutuksista, tiedollisista vaikutuksista, ta-*

loudellisista vaikutuksista, kulttuurivaikutuksista ja poliittisista vaikutuksista. Hän muistutti samalla vaikutusten kentän laajuudesta ja monimutkaisuudesta sekä siitä, ettei sen kaiken kattava selvittäminen ole mahdollista yksittäisen tutkimusprojektin puitteissa. Lisäksi Antikaisen (mt.) mukaan "korkeakoulun vaikutuksia ympäristöönsä ei voida eristää muusta yhteiskunnan toiminnasta, vaan vaikutukset voidaan todeta pätevästi vain laajemmassa yhteiskunnallisessa yhteydessään". Vaikutusten kokonaisvaltainen tarkastelu edellyttää monitieteellistä lähestymistapaa ja historiatietoisuutta.

Korkeakoulun yhteiskunnallisesta asemasta Antikainen (1979, 18) kirjoitti seuraavasti:

"Tarkasteltaessa korkeakoululaitoksen asemaa yhteiskunnan rakenteessa voidaan korkeakoululaitosta epäilemättä luonnehtia ensisijaisesti ideologiseksi instituutioksi, jonka tehtävänä (funktiona) on määrittää ja uusintaa väestön tietoisuutta, tietoa, arvostuksia ja asenteita."

Korkeakoulun yhteiskunta- ja aikasidonnaisuudesta Antikainen (1979, 21) totesi, että

"korkeakouluissa tuotettava ja niiden jakama tieto on yhteydessä sekä ihmiskunnan että kyseisen yhteiskunnan kehitykseen. Karkeasti yleistäen voitaneen siis sanoa, että korkeakoulutus meidän maailmassamme ja yhteiskunnassamme edustaa voittopuolisesti teknistä sivilisaatiota ja teollista yhteiskuntaa sekä sille ominaista yhteiskunnallista tietoisuutta. Korkeakoululaitoksessa, lähinnä sen tieteenala- ja koulutusrakenteessa, institutionalisoituu tietomme ja käsityksemme todellisuudesta, samalla kun esimerkiksi kunkin tieteenalan vallitsevat teoriat (tai yleensä niiden sisältämä systemaattinen tieto) legitimoivat oman alansa sosiaalisten instituutioiden toiminnan."

Vaikka Antikainen (1979, 21) käytti Bergerin ja Luckmannin teorioihin nojautuen käsitettä legitimaatio (vrt. Lyotard 1985, 16-19), hän muistutti siitä, että legitimaation rinnalla tiede myös uudistaa ja kehittää instituutioiden toimintaa. Keskeistä on, että yllä olevissa vaikuttavuusmääritelmissä painotetaan yhteiskunnan rakennetta, kehitysvaihetta, historiallisuutta ja kontekstuaalisuutta. Lisäksi määritelmistä voidaan löytää hienoisia yhtymäkohtia reproduktioteorioihin, joiden mukaan koulutuksen tehtäviä ovat vallitsevan ideologian oikeuttaminen, sosiaalisen järjestyksen uusintaminen sekä työvoiman tuottaminen ja sijoittaminen työelämän hierarkkisiin asemiin (mm. Althusser 1977, 1984; Bourdieu 1984, 1990; Rinne 1987; Kivinen 1988; Kivinen & Rinne 1988).

Oleellista on, että Antikaisen (1979) kuvaamat 1970-luvulle tyypilliset yhteiskuntamääreet kuten "tekninen sivilisaatio" ja "teollinen yhteiskunta" ovat

1990-luvulla ja uudella vuosituohannella korvautuneet mm. käsitteillä "tietoyhteiskunta", "tietoteollisuus", "tietotekniikka" ja "tietoverkot". Lisäksi tieto ja osaaminen ovat yhä tärkeämpi tuotantotekijä ja kilpailutekijä (Tammilehto 1999, 14). Toisaalta tiede todellisuuskäsitysten muovaajana on saanut rinnalleen ja kilpailijakseen lukuisia uusia tiedon ja merkitysten välittäjiä ja muotoja esimerkiksi populaarikulttuurissa ja digitaalikulttuurissa (ks. Järvinen 1999 a & b).

Vaherva toteaa *Koulutuksen vaikuttavuus* -kirjassaan (1983, 2-3, 137-141), että koulutuksen hyötyä voidaan arvioida taloustieteellisin menetelmin ja käsittein (esim. *kustannus-hyöty-analyysi*, *Human Capital*), mutta että ekonomistisen näkemyksen rinnalla on painotettava humanistista lähestymistapaa, jonka mukaan koulutuksen vaikutukset ovat nimenomaan henkisiä. Vahervan (mt., 3) mukaan "koulutuksella on monenlaisia vaikutuksia, joista vain osa voidaan alistaa hyötyanalyysin kohteeksi". Ekonomistien Human Capital -tarkastelussa, jossa tietoja ja taitoja arvotetaan pääasiassa henkilön tai organisaation tuottavuuden näkökulmasta (ks. myös Tammilehto 1999, 25), huomiotta jäävät sellaiset oppimis- ja kehitystuotokset, kuten onnellisuus, rakkaus, ystävällisyys, henkevyys, humanisuus ja tieto itsensä vuoksi. Vaherva (1983, 164) toki myöntää ekonomistisesti suuntautuneiden tutkijoiden tiedostavan, että koulutuksella on huomattavasti monitahoisemmat vaikutukset kuin mitä taloudellisilla mittareilla ja analyyseillä tavoitetaan. Hän toteaa myös, että kritiikistä huolimatta taloustieteellinen perspektiivi voi edelleenkin tarjota uudenlaista aineistoa ajattelulle ja tutkimukselle sekä täten laajentaa näkemystä koulutuksen vaikutusten kirjosta (mt., 185).

Vahervan kaltaista pohdiskelua voidaan löytää myös tutkimuksista, joissa on selvitetty kulttuurin ja taiteen moniulotteisia hyötyjä (mm. Ilmonen et al. 1995; Ilmonen 1998; Kaipainen 1999). Kun esimerkiksi puhutaan kulttuurin ei-rahallisista vaikutuksista, käytetään käsitettä *ulkoisvaikutukset*, joilla viitataan mm. sosiaalisiin, henkisiin, kasvatuksellisiin ja imagollisiin arvoihin. Toisaalta kulttuurille ja taiteelle voidaan laskea myös taloudellisia vaikutuksia (esim. työllisyys, tulotaso, arvonnäisy), joskin analyyysitavat ja niiden mukana tulokset vaihtelevat.

Haveri (1988) tarkastelee korkeakoulua erityisesti alueellisena tutkimus- ja kehittämiskeskuksena, palvelulaitoksena. Varsinkin *voluntaristisessa* näkökulmassa oletetaan, että korkeakoulu palvelee ympäristöään, joka muodostuu alueista, ihmisistä ja organisaatioista. Voluntaristinen näkökulma ja instrumentaalinen tiedekäsitys ovat lähellä toisiaan. (Mt., 39-40.) Haveri (mt., 49) kuitenkin huomauttaa, että instrumentaalinen tiedekäsitys on ollut perinteisesti yleisempää teknisissä tiedeissä ja kauppatieteissä kuin humanistisissa ja yhteiskuntatieteissä.

Korkeakoulujen vaikutukset voidaan jakaa *universaaleihin*, *kansallisiin* ja *lokaaleihin* vaikutuksiin. Korkeakoulun merkitys ympäristölle ilmenee yhtäältä tiedollisina, asenteellisina ja taidollisina valmiuksina ja toisaalta aluetaloudellisina vaikutuksina: korkeakoulun perustaminen ja ylläpito luovat työpaikkoja, korkea-

koulun myötä tarvitaan monenlaisia palveluja ja materiaalihankintoja, korkeakoulun henkilökunta ja opiskelijat jättävät paikkakunnalle rahaa kulutuksen ja verotulojen muodossa jne. Lisäksi kulttuurielämässä ja poliittisessa elämässä korkeakouluihmiset ovat yleensä verrattain aktiivisia, mikä on yhdenlainen ilmaus ulkoisvaikutuksista. (Haveri 1988, 44-45.) Yhtä kaikki Haverin (mt., 53) mukaan korkeakoulun yhteiskunta- ja aluepoliittista merkitystä arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota ainakin seuraaviin tekijöihin:

- "alueellinen tasa-arvoisuus sekä korkeakoulun aiheuttamat välilliset ja välittömät taloudelliset edut sijaintipaikkakunnalleen,
- koulutetun työvoiman pyrkimys sijoittua korkeakoulun vaikutusalueelle,
- korkeakoulun tutkimustoiminnan kohdistuminen huomattavassa määrin lähiympäristöön ja sen ongelmiin,
- korkeakoulun palvelutoiminnan vaikutus lähialueisiin,
- korkeakoulun vaikutus alueen kulttuurielämää vilkastuttavana tekijänä."

Julkunen et al. (1995, 28) puolestaan esittävät yliopiston vaikuttavuuden pähkinänkuoressa seuraavasti:

"Koulutus- ja tutkimustuotokset ovat suoria, välittömiä lopputuloksia, tapahtumia tai olosuhteita, jotka ovat seurausta yliopisto-instituutioiden tuotannollisista prosesseista. Esimerkkejä tällaisista tuotoksista ovat koulutukselliset saavutustasot, tiedot, oppiartot, läpikäytyt koulutusohjelmat, julkaisut sekä tieteelliset saavutukset. Vaikutukset ovat epäsuoria tuotteita, tapahtumia tai olosuhteita, jotka ovat seurausta välittömistä tuotoksista ja aikaisemmista koulutusvaikutuksista. Välittömät ja välilliset vaikutukset ovat heti ilmeneviä ja myöhempiä muutoksia opiskelijoissa ja heidän elämäntilanteissaan, muutoksia yhteiskunnassa, jotka antavat edelleen syyksien tuleville muutoksille yksilössä ja yhteiskunnassa."

Moderni tapa hahmottaa koulutuksen ja tutkimuksen vaikuttavuutta on korostaa oppimisen merkitystä osaamisen ja innovaatioiden kehittämisen ja leviämisen kannalta, olipa kysymys sitten yksilöistä, organisaatioista tai alueista (Tammi-lehto 1999). Puhutaan mm. *oppimisympäristöistä* (mt., 19), *klustereista* tai osaamiskeskittymistä (mt., 26), *oppivista organisaatioista* (mt., 30) ja *verkostoyhteistyöstä* (mt., 36). "Verkostoissa tapahtuvaa oppimista voidaan tarkastella kolmella eri tasolla: toimijoiden tai toimintayksiköiden sisäisenä, toimijoiden välisenä tai koko toimintajärjestelmän tasoisena oppimisena. Näillä tasoilla voi puolestaan olla erilaisia alueellisia ulottuvuuksia." (Mt., 36.) Verkostot kytkeytyvät aina toimintaympäristöihin, joilla voi olla taloudellisia, sosiaalisia, kulttuurisia, strategisia ja maantieteellisiä ulottuvuuksia (mt., 41). Tämän tutkimuksen kannalta on oleellista korostaa näkemys-

tä, jonka mukaan vuorovaikutus tapahtuu osana alueellista, maantieteellistä kontekstia ja että yliopistolla on merkittävä rooli innovatiivisten ympäristöjen, oppivien alueiden ja kollektiivisten oppimis- ja innovaatioprosessien synnyttäjänä ja tukijana.

Yliopiston vaikuttavuutta voidaan siis tarkastella hyvin monella tasolla ja monesta näkökulmasta sekä mitata eri tavoin. Linna (1997; ks. myös 1999, 7-22) on päätenyt selvittämään Lapin yliopiston vaikuttavuutta alueellisella tasolla, ympäröivän yhteiskunnan näkökulmasta ja sidosryhmähaastatteluin. Lisäksi itsessään vaikuttavuuskäsite on monimerkityksinen ja soveltuu monenlaiseen käyttöön. Linna (1997, 78-79) tarkentaakin vaikuttavuuden yläkäsitteeksi, joka saa konkreettisemmat merkityksensä mm. termeistä hyödyllisyys, tuloksellisuus ja tehokkuus. Lyhyesti ilmaisten: "Vaikuttavuus on siten kaikkea, mitä yliopiston pitäisi saada ja mitä se todellisuudessa saa aikaan" (mt., 79). Yliopiston vaikuttavuutta arvioitaessa on lähdeävä liikkeelle ennen kaikkea sen toiminnalle asetetuista tavoitteista ja tehtävistä (mt.). Sitten edetään sidosryhmien käsityksiin ja mielikuviin luvatu vaikutavuuden toteutumisesta. Tällainen tutkimusstrategia muodostaa puitteet myös omalle tutkimukselleni.

3 Tutkimuksen tuotantoehdot

3.1 Ongelmat ja teemat

Tutkimuksessa on määrä selvittää *Chydenius-Instituutin alueellista vaikuttavuutta ympäristölähtöisesti*; alueellisia sidosryhmiä edustavien avainhenkilöiden puheiden ja niiden kantamien (ja niistä konstruoitavien) merkitysten suunnasta. Toisin sanoen oletetun vaikuttavuuden kohteet itse arvioivat *instituutin toiminnan tunnettuutta ja välittömiä tai välillisiä vaikutuksia*. Vaikuttavuuden aikajanaa ei ole ennalta määriteltä, mutta implisiitista kyse on instituutin toiminnan lähimenneisyydestä, nykyhetkestä ja tulevaisuudesta. Välillisen vaikuttavuuden muodot voivat olla mm. *taloudellisia, kulttuurisia ja poliittisia tai maakunnan imagoon liittyviä*. Huomio kiinnittyy myös vaikuttavuuden yleispäteviin osatekijöihin laatuun, luovuuteen, yhteistyökykyyn ja avoimuuteen. Nämä määreet voidaan ymmärtää myös toiminnan tasokkuuden kriteereiksi. Lisäksi kiinnostus kohdistuu siihen, kuinka kykenevä Chydenius-Instituutti on toteuttamaan *julkiset tehtävänsä ja visionsa* sekä mitä instituutin tulevalta toiminnalta *odotetaan 2000-luvulla*. Yleisempi tutkimusongelma on, *minkälaisilla yliopistodiskursseilla sidosryhmät hahmottavat Chydenius-Instituutin alueellisen vaikuttavuuden*.

Tutkimuksen pääproblematiikka muistuttaa Eila Linnan (1997) lisensiaattitutkielman ja hänen työn alla olevan väitöskirjansa tutkimusasetelmaa ja -tematiikkaa, joka käsittelee *Lapin yliopiston alueellista vaikuttavuutta*. Haastattelututkimuksessaan Linna vertaa sidosryhmien ja yliopiston henkilökunnan käsityksiä toisiinsa muodostaakseen kuvan niistä yhtäläisyyksistä ja eroista, joita osapuolten käsitykset vaikuttavuudesta ilmentävät. Omassa tutkimuksessani keskityn pelkästään sidosryhmien puheisiin ja kvantitatiivisen viiteaineiston muodossa keskipohjalaisten kunnanvaltuutettujen käsityksiin. Tosin Chydenius-Instituutin omat näkemykset tulivat tietyllä tavalla näkyviin jo johdannossa instituutin toimintaa ja

⁹ Olen ollut Linnan kanssa tiivissä yhteistyössä, mm. lukenut ja kommentoinut hänen väitöskirjansa käsikirjoitusta ja järjestänyt hänet instituutin tutkimusseminaarin vieraillevaksi luennoitsijaksi. Lisäksi hän on kommentoinut omia tekstejäni.

tehtävää käsittelevien tai sivuavien tekstimateriaalien kautta. Oma työni poikkeaa Linnan väitöskirjasta myös metodologisesti ja metodisesti.⁹

Haastattelussa käyttämäni teemarunko muistuttaa Linnan käyttämää temaattikkaa, joskin olen soveltanut kyseistä mittaria ottamalla huomioon Keski-Pohjanmaan maakunnan ja Chydenius-Instituutin omaleimaiset piirteet. Haastatteluteemat olivat seuraavat:

A. Yhteydet Chydenius-Instituuttiin

- Millaisia kontakteja sinulla/organisaatiollasi on Chydenius-Instituuttiin?
- Millaista on yhteydenpito eri osastoihin/henkilöihin?
- Ovatko yhteydet jatkuvia vai satunnaisia?
- Kerro hankkeista, verkostoista tai yhteistyöryhmistä, joissa sekä organisaatiosi että Chydenius-Instituutti ovat edustettuina.

B. Chydenius-Instituutin tunnettuus

- Kuinka tunnettu Chydenius-Instituutti on Keski-Pohjanmaalla/koko valtakunnassa?
- Mitkä palvelut tunnetaan maakunnassa parhaiten?
- Minkälainen olisi maakuntamme ilman Chydenius-Instituuttia?

C. Mielipiteet vaikuttavuudesta

Välitön vaikuttavuus maakunnassa

- Millaisena näet Chydenius-Instituutin koulutus- ja kehittämisspalvelujen vaikutukset
 - maakunnan tasolla?
 - organisaatioiden/yritysten tasolla?
- Millaisena näet instituutin tutkimuksen vaikutukset (hyödynnettävyyden)
 - maakunnan tasolla?
 - organisaatioiden/yritysten tasolla?
- Tulisiko tutkimuksen olla etupäässä a) akateemista perustutkimusta, b) soveltavaa tutkimusta ja kehittämistä vai c) konsulttityyppistä selvitystä?

Välillinen vaikuttavuus maakunnassa

- Millaisena näet instituutin taloudelliset (myös työllisyys-) vaikutukset?
- Millaisena näet instituutin kulttuuriset vaikutukset?
- Millaisena näet instituutin poliittiset vaikutukset?
- Millainen vaikutus instituutin toiminnalla on alueen "●saamiseen", jota on tapana kutsua kilpailutekijäksi?

- Millainen vaikutus Chydenius-Instituutilla on maakunnan imagoon?

D. Mieli-piteet vaikuttavuuden osa-alueista, so. toiminnan tasokkuudesta

- Miten kuvailisit Chydenius-Instituutin toiminnan laatua? (miten voisi kehittää?)
- Miten kuvailisit Chydenius-Instituutin luovuutta? (miten voisi kehittää?)
- Miten kuvailisit Chydenius-Instituutin yhteistyökykyä? (miten voisi kehittää?)
- Miten kuvailisit Chydenius-Instituutin avoimuutta? (miten voisi kehittää?)

E. Evästyksset instituutin tulevalle toiminnalle

- Chydenius-Instituutin tehtävänä on "Keski-Pohjanmaan aineellisen ja henkisen kasvun tukeminen koulutuksen ja tutkimuksen avulla sekä Anders Chydeniuksen elämäntyön ja henkisen perinnön vaaliminen".
 - toteutuuko tämä tehtävä ja kuinka hyvin?
- Chydenius-Instituutin strategiana on kehittyä "aikuisten verkostoyliopistona".
 - mitä ymmärrät tuolla käsitteellä?
 - onko se maakunnan kannalta oikea strategia?
- Chydenius-Instituutti on pyrkinyt ja pyrkii luomaan vahvat kytkennät Keski-Pohjanmaan aluekehitystyöhön, työelämään ja yritystoimintaan.
 - onko tämä pyrkimys toteutunut tai toteutumassa?
- Chydenius-Instituutin uusin osasto on informaatioteknologian yksikkö (mm. tietoteollisuuden maisterikoulutus ja DI-koulutus)
 - minkälaisia odotuksia asetat tietotekniikan yksikölle?
- Esitä konkreettiset toiveesi, odotuksesi, ehdotuksesi ajatellen Chydenius-Instituutin tulevaa toimintaa 2000-luvulla!

Tällaista puolistrukturoitua haastattelumallia noudattaneet keskustelut kestivät keskimäärin yhden tunnin ja tapahtuivat avainhenkilöiden työpaikoilla lukuun ottamatta kahta henkilöä, joista toista haastattelin omassa työhuoneessani ja toista ruokaravintolassa.¹⁰

¹⁰ Koska akateeminen koulutus- ja tutkimustoiminta koetaan yleensä (lähes poikkeuksetta akateemisesti koulutettujen) johtohenkilöiden keskuudessa jo lähtökohdiltaan myönteiseksi, jopa välttämättömäksi asiaksi, kerroin aina haastattelun aluksi, että tutkimuksessa ei paljasteta missään vaiheessa haastateltujen nimiä ja että myös ongelmia ja ristiriitoja on suositeltavaa tuoda rohkeasti esille. Tämä rohkaisu saattoi hieman edistää alueellisiin yliopistopalveluihin ja Chydenius-Instituuttiin liittyvien keskustelujen monipuolisuutta ja paikoin lievää kyseenalaistamista.

Kvalitatiivisen aineiston tulkinnaissa keskeisenä punaisena lankana on, että jäseniän sidosryhmiä edustavien avainhenkilöiden puheet *hallitseviin ja marginaalisiin diskursseihin*. Tutkimukseni *sisäisiä sitoumuksia*, ts. metodia, metodologiaa ja teoreettisia käsitteitä, olen kuvannut perusteellisemmin liitteessä 3.¹¹

Tutkimuksen toisessa osiossa, *keskipohjalaisille kunnanvaltuutetuille osoitetussa kyselylomakeessa*, kysymykset noudattelevat suurelta osin haastatteluteemoja (ks. kyselylomake, liite 2). Tarkoituksena oli kyselyssä selvittää, *kuinka hyvin keskipohjalaiset kunnanvaltuutetut tuntevat Chydenius-Instituutin toimintaa ja miten he arvioivat instituutin toiminnan vaikuttavuuden maakunnassa sekä mille painopistealueille he toivovat instituutin suuntautuvan*. Kyselylomaketta kehitellessäni valikoin aineksia yhtäältä Mikosen et al. (1993) käyttämästä mittarista, jonka avulla selvitettiin Vaasan yliopiston vuorovaikutussuhteita, ja toisaalta sidosryhmien avainhenkilöiden kanssa käymistäni keskusteluista. Näin tutkimuksessa yhdistyvät laadullinen ja kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä, joskin mittareiden kohderyhmät ovat erilaiset (vrt. Välimaa 1998, 13).

3.2 Kohderyhmät

Tutkimuksen tärkein empiirinen aineisto koostuu *14 alueellisen johto- ja vaikuttajajenkinön puheista*. Valitsin haastatteluun kyseiset henkilöt suuremmasta sidosryhmäjoukosta, joka syntyi instituutin osastopäälliköiden ja työntekijöiden ehdottamista organisaatioista ja henkilöistä. Tällaista menettelyä kutsutaan *harkinnanvaraiseksi otannaksi* (Eskola & Suoranta 1998). Haastatteluun valitsemistani avainhenkilöistä *valtaosa työskentelee Kokkolassa tai on kotoisin Kokkolasta, yksi henkilö on Kokkolan seutukunnan maaseutualueelta, kaksi henkilöä on Kaustisen seutukunnasta ja kaksi henkilöä toimii Pietarsaaressa*. Aineisto on määrällisesti varsin Kokkolakeskeinen, mikä onkin luonteva ratkaisu, sillä kaupunki on selvästi instituutin suurin rahoittaja ja tukija sekä välittömin toimintaympäristö. Pietarsaari ei kuulu Keski-Pohjanmaan maakuntaan, mutta se on osallistunut instituutin perustamisesta lähtien toiminnan rahoittamiseen ja joiltakin osin toiminnalliseen yhteistyöhön, varsinkin avoimessa yliopistossa.

Haastatellut henkilöt työskentelevät *julkisen sektorin organisaatioissa (9 henkilöä) tai edustavat pieniä, keskisuuria tai suuria yrityksiä (3 henkilöä) tahti toimivat valtakunnan politiikassa (2 henkilöä)*. Tutkimuksen tarkasteluhorisontti hakeutuu lähinnä yksilön

¹¹ Lukijaystävällisyyden vuoksi olen siirtänyt tutkimuksen – verrattain vaikeaselkoisen – sisäisten sitoumusten pohdinnan liitteeseen, johon lukija niin halutessaan voi rauhassa perehtyä.

(mikrotason) ja yhteiskunnan (makrotason) välille jäävälle mesotasolle – yritysten ja julkisten organisaatioiden todellisuuteen (ks. Vaherva 1983, 147, 155). Henkilöistä miehiä on 11, naisia puolestaan 3. Jakauma heijastanee johtoasemien miesvoittoisuutta yleisemminkin. Haastattelujen ajankohdat sijoittuivat vuosituhanen vaihteen kummallekin puolelle siten, että viimeinen haastattelu tapahtui 19.1.2000.

Avainhenkilöt edustavat Chydenius-Instituutin keskeisiä alueellisia sidosryhmiä, joiden roolit saattavat olla hyvinkin monipuoliset joko instituutin *asiakkaina, rahoittajina tai muunlaisina yhteistyökumppaneina*. Sidoryhmäkriteeriksi voi riittää yksikin mainituista, mutta useimpien sidoryhmien kumppanuus Chydenius-Instituutin kanssa rakentuu monitasoisesta yhteisyydestä: löyhästä tai satunnaisesta diskursiivisesta läheisyydestä (yhteiset ideoinnit ja debattitilanteet, tuttavalliset keskustelut) aina konkreettiseen yhteistyöhön koulutus-, kehittämis- ja tutkimustoiminnassa. Yhdellä valtakunnallisella vaikuttajahenkilöllä kytkentä instituuttiin rajoittui toistaiseksi yksinomaan keskustelutasolle. Valtaosa sidoryhmistä on toiminut ja toimii instituutin kanssa säännöllisessä yhteistyössä. Varsinkin näiden osalta voidaan puhua vastavuoroisesta hyödystä ja riippuvuudesta sekä toimivasta verkostosta.

Voidaan perustellusti ajatella, että haastatellut henkilöt muodostavat keskeisen osan alueellisesta sosiaalisesta kentästä, jossa Chydenius-Instituutin tarjoamiin yliopistopalveluihin ja niiden vaikutuksiin liittyvät merkitykset saavat diskursiivisen hahmonsä ja painoarvonsa. Kulttuurista pätevyyttä ja hegemonista statusta omaavilla yleisillä puhetaavoilla on taipumus myös konkretisoitua käytännöiksi, toimintatavoiksi ja instituutioiksi. Tällä tavoin ajateltuna sosiohistoriallisesti syntyneet ja kehittyneet puhetavat eivät ole "pelkkää retoriikkaa", vaan osa käytännöllistä ja aineellistuvaa todellisuutta; kysymys on prosessista, jossa kieli tuottaa ja perustelee tekoja ja teot tuottavat tai uusintavat kieltä. "Sosiaalisissa käytännöissä kielelliset ja materiaaliset aspektit kietoutuvat saman prosessin aineksiksi", kuten Suoninen (1997, 14) asian ilmaisee. Sitä paitsi jo sana sellaisenaan on merkityksiä välittäessään sosiaalinen teko sitä suuremmassa määrin, mitä enemmän sanojalla on vaikutusvaltaa siinä kontekstissa ja sillä sosiaalisella kentällä, jossa kullakin kielellisellä pääomalla (puhetavoilla) on tietty korkeaksi muodostunut käyttö- ja vaihtoarvonsa.

Pierre Bourdieun (1977; 1984; 1985; 1992; 1998) näkemyksiä soveltaen voitaisiin väittää, että instituutin palvelujen vaikuttavuutta arvioiva alueellinen sosiaalinen kenttä on merkitysten tila, jossa konsensuaalisten ja yhtenäisten puhetapojen ja käytäntöjen ohella käydään myös symbolista kamppailua, joissakin tapauksissa konkreettista kilpailua. Tutkimuksen empiirinen puheaineisto ei kuitenkaan salli kovinkaan systemaattisesti tunnistaa tai konstruoida ristiriitoja, konflikteja tai kerettilyisyyttä, joskin tiettyihin yksittäisiin teemoihin kiinnittynyttä kritiikkiäkin

instituuttia kohtaan esiintyy. Tällaisia kriittisiä häivähdyksiä olen joutunut tulkitsemaan vahvistimen avulla, sillä muutoin sidosryhmien puheista rakentunut kuva instituutista ja sen vaikuttavuudesta olisi muodostunut epäilyttävän myönteiseksi ja puuduttavan ongelmattomaksi. Sen sijaan varsinaisen kerettiläisyyden (suoranaisen koulutus- ja tutkimuskielteisyyden) löytäminen olisi varmaankin edellyttänyt aivan toisenlaisen kohderyhmän mukaan ottamista.

Bourdieu ja Wacquantin (1992, 142-148) mukaan kielen ulkopuolisilla, rakenteellisilla valtasuhteilla ja -asemilla on vaikutusta siihen, minkälainen legitimitetti tai status kunkin toimijan puheella on tietyllä sosiaalisella kentällä. Sidoryhmien avainhenkilöt ovat organisaatioissaan johtavissa asemissa tai heillä on muutoin yhteiskunnallista (maakunnallista) vaikutusvaltaa. He muodostavat asemiansa perusteella tietynlaisen alueellisen *vallan kentän*, jossa he aktiivisina voimina kykenevät määrittelemään alueellisia yliopistopalveluja koskevan kentän spesifisen pääoman: esimerkiksi mikä koulutus, tutkimus tai kehittämistoiminta on maakunnan kannalta hyvää ja hyödyllistä, mikä huonoa ja hyödytöntä, ja miten näistä asioista on viisasta puhua. Avainhenkilöillä on – instituutin oman väen rinnalla – riittävästi legitimiä ja pätevää *kulttuurista* (tietoja, taitoja, oikeita käsitteitä, "hyvää makua") ja *sosiaalista pääomaa* (tärkeitä suhteita, vaikutusvaltaa) – sanalla sanoen symbolista valtaa – vaikuttaa Chydenius-Instituutin olemassaoloa ja tulevaisuutta määritteleviin sääntöihin ja merkityksiin sekä sitä kautta myös instituutin aineellisten edellytysten linjauksiin. Näin ajateltuna instituutti on nykyisin kiinteä osa alueellista symbolista vallankäyttöä ja hallitsevaa kulttuuria – sekä subjektina että objektina.

Tutkimuksen toinen osio rakentuu *Chydenius-Instituutin tunnettuutta ja vaikutavuutta koskevasta postikyselyaineistosta*, joka osoitettiin keskipohjalaisille kunnanvaltuutetuille. Käsillä olevassa tutkimuksessa kvantitatiivinen kyselyaineisto ja sen analyysi jäävät sivurooliin. Prosentuaalisten jakaumien kuvailuun perustuva informaatio on lähinnä viitteellinen ja kvalitatiivista tutkimusta täydentävä ja rikastuttava, mutta kvantitatiivinen aineisto tarjoaa kenties myöhemmin antoisan materiaalin syvällisempää käsittelyä ja raportointia varten. Mikä oleellista, myös kyselytutkimuksen kohderyhmä eli kunnanvaltuutetut muodostavat Keski-Pohjanmaalla yhdenlaisen vallan kentän, jossa alueellisia yliopistopalveluja ja varsinkin Chydenius-Instituuttia koskevat käsitykset ovat instituutin tulevaisuuden kannalta tärkeitä ja ohittamattomia.

Keski-Pohjanmaalla on kaikkiaan 299 kunnanvaltuutettua, joista täytetyn kyselylomakkeen palautti yhden lisäkyselykierroksen jälkeen määräaikana 182 henkilöä. Palautusprosentti on 61. Korkeimmat palautusprosentit olivat Lohtajalla (71 %) ja Kälviällä (70 %), alhaisimmat puolestaan Perhossa (47 %) ja Kannuksessa (48 %). Kokkolalaisten valtuutettujen osuus koko aineistossa on lähes viidennes (18 %), Kausen seutukuntalaisten osuus on hieman alle puolet (47 %). Syntyperäisiä keskipohjalaisia on koko aineistossa 78 %. Miesten osuus on 73 %. Nuorten alle 35-vuotiaiden

valtuutettujen osuus on huomattavan pieni, vain 8 %. Enemmistö (42 %) valtuutetuista työskentelee tai on viimeksi työskennellyt julkisella tai osajulkisella sektorilla; maatalousyrittäjien osuus on noin viidennes (21 %). Ylempiin toimihenkilöihin lukeutuu 37 %, yrittäjiin (maatalousyrittäjät mukana) 34 % sekä työntekijöihin ja alempiin toimihenkilöihin yhteensä 28 %. Näin ollen ammatilliselta taustaltaan kyseistä vallan kenttää ei voi sanoa kovinkaan proletaariseksi, vaikka koulutuksellista pääomaa ei olekaan kertynyt kovinkaan laajalla rintamalla; runsas puolet (52 %) on suorittanut korkeintaan ammattikoulun tai vastaavan. Toisaalta yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon on suorittanut lähes viidennes (23 %).

3.3 Tutkija osana tutkimusilmiötä

Tutkimuksen *ulkoisilla sitoumuksilla* tarkoitan tutkijan kulttuurista ja niiteellistä taustaa ja sitä, minkälaisessa fyysisessä ja symbolisessa ympäristössä tutkija työskentelee. Kun tutkija selvittää oman työpaikkainstituutionsa vaikuttavuutta, lukijalla herää epäily, että "kala ui syvällä akvaariossaan" näkemättä todellisuutta korkeammilta tasanteilta: tutkija on omalla kotikentällään miltei sokea tai ainakin äärimmäisen subjektiivinen. Todellakin tässä tutkimuksessa *tutkija on osa tutkimaansa ilmiötä*. Usein yliopistojen arviointi- tai vaikuttavuustutkimukset ovatkin omin voimin tehtyjä. Mutta tieteen objektiivisuusharhasta vapauduttuamme meidän on kuitenkin luotettava ja tyydyttävä siihen, että tutkija kykenee tutkimusprosessin aikana reflektoimaan suhdettaan omaan työympäristöönsä ja tutkimuskohteeseensa saadakseen mahdollisimman argumentoidun ja avoimesti kontrolloitavan kuvan tutkimusilmiöstä (ks. Välimaa 1998, 15; Ilmonen 1998, 60-69).

Tutkimuksissa, raporteissa, artikkeleissa ja medioissa yleisesti käytetyt ja kierrätetyt kirjoitustavat yliopiston vaikuttavuudesta ja ylipäättään korkeakoulupolitiikasta luovat avaran ja moniulotteisen mutta rajallisen puheavaruuden hahmottaa tutkimuskysymyksiä ja tulkintoja - niin tässäkin tutkimuksessa (ks. luku 2). Alasuutarin (1996, 245) mukaan "puheavaruudella tarkoitetaan juuri niitä kulloinkin vallitsevia totuuksia, realiteetteja ja arvolähtökohtia, joiden puitteissa olosuhteista ja niiden muuttamisesta keskustellaan". Hän toteaa myös, että "puheavaruudet eivät ole vain puheita, vaan myös käytäntöjä, jotka antavat referenssin ja kehyksen niitä koskeville keskusteluille" (mt., 251). Lisäksi maakunnan kehittämiskeskustelut ja visiot tarjoavat yhdenlaisen puheavaruuden tutkimuksen käsittelytavalle. Minua lähimpänä ovat luonnollisesti Chydenius-Instituutin omat historiakertomukset, toimintastrategiat ja visiot sekä subjektiiviset kokemukseni instituutin toiminnasta.

Kaikille näille diskurssi- ja kokemustasoille on luonteenomaista esittää alueellinen yliopistolaitos ja sen vaikuttavuus jotenkin myönteisellä tavalla, lyhyesti ilmaisten: *kaikkinaisen aineellisen ja henkisen hyvinvoinnin ja kehityksen kannalta tärkeänä ja välttämättömänä*. Lisäksi ajan henkeä kuvastaa iskulause: *Osaaminen on kilpailutekijä!* On siis tiedostettava, että nämä usein itsestään selviksi totuuksiksi kiteytyneet ennakko-oletukset ja *hallitsevia merkityksiä* kantavat retoriset strategiat muodostavat tämänkin tutkimuksen ideologisen kosketuspinnan. Hallitsevilla merkityksillä Hall (1992, 142) tarkoittaa, että on olemassa etusijalle rakentuneiden lukutapojen malli, joihin on painettu institutionaalinen, poliittinen ja ideologinen järjestys. (Vrt. Kuschin artikkeli *Tieteellinen tieto ja valta* 1990, 122-133.)

On pidettävä myös mielessä, että haastatteluissa itse puhetilannekin viitoittaa puhetapoja ja merkityksenantoja. Jokinen ja Juhila (1996, 26, 33) puhuvat "institutionalisesta kontekstista", joka luo esimerkiksi tutkijan ja haastateltavan väliselle vuorovaikutukselle rajoittavat ja samalla tietyt puhekäytäntöjä mahdollistavat puitteet. Tässä tapauksessa panokseni haastattelijana saattoi vaikuttaa diskurssien painopisteiden ja muotojen rakentumiseen – sanalla sanoen avainhenkilöiden diskursiivista sovinnaisuutta ja asenteellista perusmyönteisyyttä vahvistaen. Ehkä informaatio tutkimustani valvovasta ulkopuolisesta asiantuntijasta lievensi haastateltujen mahdollista mielikuvaa liiankin subjektiivisesta sidoksestani Chydenius-Instituuttiin ja tämän sidoksen vaikutuksesta tutkimuksen sisältöön ja kulkuun. Toisaalta diskurssianalysissä ei pidetä mitenkään tieteellisenä hyveenä, että haastateltajan ja haastattelutilanteen vaikutusta yritetään minimoida, vaan inhimillistä vuorovaikutuksellisuutta pidetään pikemminkin arvokkaana seikkana, sillä juuri "se kontekstualisoi sanotuksi tullutta", kuten Suoninen (1997, 51) toteaa.

4 Chydenius-Instituutin tunnettuus

4.1 Alueellinen tunnettuus

Tiedustelin sidosryhmien (lyhennys SR) avainhenkilöiden käsityksiä Chydenius-Instituutin tunnettuudesta yhtäältä *maakunnan* ja toisaalta *valtakunnan* tasolla. On ilmeistä, että haastateltujen vastauksiin sisältyy osin omakohtaista kokemusta ja tietoa, osin toisen käden kokemusta ja tietoa sekä toki myös kuvitteellisuutta ja diskursiivista strategisuutta. Näin ollen vastauksia ei ole mielekästä tulkita puhtaasti *faktanäkökulmasta*, puhetta ja kieltä ei tule ymmärtää yksin tein sisäisen tai ulkoisen todellisuuden kuvaamisen välineenä, pelkkänä linssinä (Alasuutari 1993, 72).¹² Tämä argumentti, joka toimii läpäisyperiaatteena luonnollisesti koko haastatteluaineistolle, sallii puheiden tulkinnoille tilaa ja johtaa samalla siihen, ettei instituutin tai minkään muunkaan instituution miellettyä tunnettuutta tai vaikuttavuutta ole syytä pitää "objektiivisena tosiasiana" sanan ankarassa mielessä; on pitäydyttävä käsityksiin ja puhetapoihin, jotka muodostavat oman rajatun ja samalla sosiaalista todellisuutta rikastuttavan – ja tutkijan myötävaikutuksella jäsenyvän – tutkimusilmionsä.

Chydenius-Instituutti on toiminut Jyväskylän yliopiston alaisena koulutus- ja tutkimuslaitoksena vuodesta 1991 nykyisellä nimellään, joskin kyseinen merkki on ollut olemassa jo 70-luvun lopulta alkaen alueellisen tutkimuslaitoksen symbolina. Nimen vaikutusaika alueella on siis ollut kohtuullisen pitkä. Instituutin nimeä pidetään poikkeuksesta onnistuneena, mitä kuvastavat seuraavat mielipiteet:

"Instituutilla on, jos tällöistä imagoa ajattelee, niin vahvuutena on tietysti nimi, joka on tunnettu, joka omalla tavallaan hyödyntää tämän alueen suurta vaikuttajaa ja samoin myös vahvistaa, rakentaa hänen elämäntyönsä tunnettuutta vielä enemmän. Se on minusta erinomainen vahvuustekijä." (SR 11)

12 Ks. myös Silverman (1993)

"Se on hyvä nimi. Siihen liittyy jotakin semmoista mystiikkaa, siis semmoista henkevyttä." (SR 4)

Sidosryhmien avainhenkilöille esittämäni kysymysten tarkoituksena oli kuitenkin viitata ensisijaisesti instituutin *toiminnan* tunnettuuteen.

"No Keski-Pohjanmaalla se on hyvin tunnettu laidasta laitaan." (SR 1)

"Maakunnassahan se tunnetaan erittäin hyvin, siitä ei ole epäilystäkään." (SR 3)

"Uskoisin että aika tunnettu täällä sekä kaupungissa että maakunnassa." (SR 4)

"No maakunnallisesti mä sanoisin, en tiedä mitenkä tätä arviois asteikolla, mutta keskitasoa parempi on tunnettuus." (SR 5)

"Kokkolassahan se on hyvin tunnettu, nimenhän tietää kaikki. Maakunnassa se on aika hyvä se tunnettuus, tietysti sen takia kun ei meillä omaa yliopistoa ole." (SR 7)

"No maakunnassa mun mielestä se on erittäin tunnettu, että sillä on sellanen yliopistoleima." (SR 8)

Tässä on joukko avainhenkilöiden tyypillisiä vastauksia koskien käsityksiä Chydenius-Instituutin alueellisesta tunnettuudesta. Yleisesti ottaen instituutin maakunnallista tunnettuutta pidetään siis hyvänä, vaikka yhdessä vastauksessa todetaankin, "*että se väki, joka ei käytä sitä opiskelupaikkana, niin kyllä taitaa olla aika buono se tunnettuus siltä osin*" (SR 2). Muussa yhteydessä hän kuitenkin toteaa:

"Jos kaikki rivikansalaiset ei sitten tunne instituuttia, niin se ei ole vielä mikään katastrofi. Se on se tietty porukka, johon se pitää iskeä."

Tarkentavaan kysymykseen, mitkä instituutin palvelut tunnetaan maakunnassa parhaiten, vastattiin maininnoilla opettajankoulutus, avoin yliopisto ja kasvatusalan täydennyskoulutus. Nerokkaana kuriositeettina pidetään erityisesti maisterihautomoa, jonka katsotaan saaneen valtakunnallistakin julkisuutta. Alueellisen kehittämistoiminnan osalta haastateltujen käsitykset ovat hieman ristiriitaisempia, mutta avainhenkilöt, jotka ovat suoranaisesti tekemisissä instituutin kehittämistoiminnan kanssa, pitävät sitä tunnettuna varsinkin maakuntastrategian "Tieto- ja taitoverkkojen Keski-Pohjanmaa" osalta. Kokkolalainen julkisen sektorin avain-

henkilö toteaa opettajankoulutuksesta, joka mielletään sidosryhmien keskuudessa instituutin selkärangaksi, seuraavasti:

"Kyllä mä uskon, että luokanopettajakoulutus tunnetaan parhaiten. Se on jo säteillyt niin paljon tähän alueelle niin kauan kuin täältä on valmistunut (opettajia – KI)." (SR 9)

Instituutin tutkimustoimintaa ei mielletä maakunnallisesti kovinkaan tunnetuksi – varsinkaan "*laajemman yleisön keskuudessa*" (SR 4). Tyypillinen toteamus on, että

"tutkimustoiminta ei ehkä ole sillä tavalla vahvasti ollut näkössä". (SR 9)

Toisaalta yksittäinen tarkennus tällaiseen hallitsevaan käsitykseen kuuluu:

"Mutta ne jotka on tekemisissä niiden alojen ja asioiden kanssa mitä te ootte tutkineet, niin totta kai siellä tiedetään ja tunnetaan." (SR 4)

Instituutin tutkimustoiminnasta perillä olevaa joukkoa pidetään siis verrattain pienenä. Suuria ihmismääriä koskettaviin koulutuspalveluihin verrattuna tutkimuksella ei lähtökohdiltakaan ole luonteavia mahdollisuuksia muodostua alueellisesti kovinkaan tunnetuksi:

"Tutkimuksella on hyvin vaikea profiloitua minkään instanssin täällä ja yleensä milläänseudulla varmasti." (SR 11)

Pietarsaaren horisontista tutkimuksen tuntemattomuuden katsotaan johtuvan mm. kuntien kyvyttömyydestä tai kiinnostumattomuudesta hyödyntää alueellista tutkimuslaitosta:

"(...) kunnat ovat aika heikkoja tutkimuspalvelujen kuluttajina, joka on valitettava tosiasia sinänsä." (SR 14)

Lisäksi instituutin tutkimuksen tulisi markkinoida itseään enemmän, sillä Pietarsaassa ei välttämättä edes tiedetä,

"minkälaisia tarjouksia se (tutkimusyksikkö – KI) voisi tehdä". (SR 13)

Vaikka sidosryhmien hallitsevissa käsityksissä Chydenius-Instituutin toiminta koetaan alueelliselta näkyvyydeltään pääosin hyväksi, myös kritiikkiä ilmenee. Kriittikin kulmakiveksi paljastuu toiminnan Kokkolakeskeisyys ja ympäröivän maakunnan unohtaminen. Kaustisen seutukunnasta viesti odotuksineen on yksiselitteinen:

"(Kaustisen – KI) seutukunnan alueella ihmiset oottaa paljon Chydenius-Instituutilta. Seutukunnassa ootetaan, että instituutti

jalkautuisi tuonne seutukuntaan, ja sitä on ootettu jo aika monta vuotta." (SR 6)

Yhtenä ratkaisuna instituutin toiminnan maakunnallisen vaikutusalueen ja tunnettuuden laajentamiseksi pidetään tietotekniikan pedagogista hyödyntämistä ja digitaalisten oppimisympäristöjen, so. virtuaaliyliopiston luomista, sillä

"se on rajallista täällä (instituutissa – KI) kulkeminen ja kuitenkin koulutustasoa pitäisi nostaa (myös maaseudulla – KI)." (SR 10)

Myös Pietarsaaresta käsin arvioituna Chydenius-Instituutin alueellinen tunnettuus on melko heikko, sillä valtaosa kaupunkilaisista on ruotsinkielistä ja hakee yliopistopalvelunsa muualta, lähinnä Vaasasta ja Åbo Akademiasta. Suomenkielisten piirissä instituutti tunnetaan lähinnä opettajankoulutuksen ja avoimen yliopiston kautta, mutta haasteeksi tulisi ottaa myös ruotsinkielisen väestön palveleminen.

"Voitaisiin käyttää ruotsinkielisiä palveluja tai englanninkielisiä, että tää on mun mielestä mahdollisuus, jota ei Chydenius-Instituuti ole käyttänyt hyväksi." (SR 13)

Chydenius-Instituutin toivotaan tulevan näkyväksi ja tunnetuksi Keski-Pohjanmaan maakunnan ulkopuolellakin, mikä merkitsisi vaikuttavuusalueen määrittelyä toisin kuin nykyisissä strategioissa ja markkinointiteksteissä. Instituutin ei pitäisi kytkeä itseään liian tiukasti aluepoliittisiin rakenteisiin eikä vallankäyttäjiin, vaan keskittyä asiantuntemuksen välittämiseen huokoisemman aluekäsityksen pohjalta. Instituutilla voisi olla maakuntia ja seutukuntia "ei-poliittisella" tavalla hahmottava ja kokoava rooli.

"Minusta instituutilla voi olla tällainen rooli, että se on keskittynyt nimenomaan tän kaltaisiin alueisiin, jotka löytyvät meidän lisäksi itäpuolelta ja pohjoispuolelta jne. Se voisi olla sellainen instituutio, joka on just tän kaltaisten alueiden erikoisasiantuntija kunhan se ei vaan sekaannu näihin aluekysymyksiin, koska silloin se on aina niin, että kun johonkin suuntaan kumartaa, niin takapuoli on toiseen suuntaan." (SR 14)

4.2 Valtakunnallinen tunnettuus

Instituutin valtakunnallisesta tunnettuudesta avainhenkilöt puhuvat varovaisesti "realismin kielellä", joskin hallitseva näkemys on, että instituutti saatetaan tuntea nimensä kautta koko maassa – semminkin akateemisilla kentillä, professionaalisissa piireissä. Mutta itse instituutin toimintaa arvioidaan tunnettavan vähemmän – jos ollenkaan:

"Kyllä mä sanoisin, että valtakunnallisella tasolla ei tiedetä tai siis tunnetaan tietenkin 'Chydenius', mutta selkeä kuva, mitä Chydenius-Instituutti tekee niin luulenpa, että ei tiedetä." (SR 12)

"Jos kysyy joltakin Lieksan mummolta, niin ei se tiedä mikä Chydenius-Instituutti on. Mutta jos kysytään koulutuspiireissä ja korkeakoulupiireissä, niin enemmän kuin puolet tietää valtakunnallisesti." (SR 5)

"Chydenius-Instituutti kyllä varmaan hyvin tunnetaan ja se on saanut ei vaan tiedeyhteisössä vaan myös aluekehittäjien kyydissä hyvän maineen aikaiseksi ja voihan olla, että ainakin tämmöisissä lukevissa ja sivistyneissä ihmisissä nimi Chydenius jo takaa sen, että sillä on tunnettuutta." (SR 3)

"Kyllä minä luulen, että se nimi noin yleisesti ainakin niissä piireissä, jotka on yliopistomaailmaa lähellä, tunnetaan." (SR 1)

Suurteollisuutta edustava avainhenkilö katsoo, että vaikka instituutilla ei vielä olekaan valtakunnallisesti "omaa profiilia olemassa",

"peruselementit semmoiselle hyvälle tunnettuudelle, hyvälle profiilin rakentamiselle, on olemassa." (SR 11)

4.3 Kunnanvaltuutetut

Tutkimuksen postikyselyosiossa käy ilmi, että keskipohjalaisista kunnanvaltuutetuista 80 % ilmoittaa *tuntevansa* Chydenius-Instituutin kokonaisuutena "joten kuten" ja 8 % "hyvin" (liite 4). Instituutin toiminta-aloista parhaiten tunnetaan koulutuspalvelut: täydennyskoulutus, avoin yliopisto ja opettajankoulutus. Seuraavaksi parhaiten tunnetaan kehittämis- ja tutkimuspalvelut. Ymmärrettävästi etupäässä instituutin omia opiskelijoita ja tutkijoita palvelemaan tarkoitettu kirjasto ja vasta äskettäin käynnistetty informaatioteknologian koulutus (informaatiotekno-

logian yksikkö) tunnetaan kunnanvaltuutettujen keskuudessa heikoiten. Leimallista on, että instituutin toiminta kautta linjan tunnetaan kaupungeissa (Kokkola ja Kannus) paremmin kuin maaseutukunnissa. (Liite 5.)

Varsinaisia *yhteyksiä* valtuutetuilla on ollut etupäässä instituutin täydennyskoulutukseen: kaupunkilaisvaltuutetuista puolella (50 %) ja maaseudun valtuutetuista noin neljänneksellä (26 %). Muillakin instituutin toiminta-aloilla kaupunkilaiset ovat olleet yhteyksien osalta maaseutukuntalaisia aktiivisempia; toisaalta osa yhteyksistä on todennäköisesti syntynyt instituutin aloitteesta. (Liite 6.)

Valtuutetuille esitettiin myös kysymys: *Mikä on käsityksesi Chydenius-Instituuttia ja sen toimintoja koskevan tiedon saatavuudesta?* Lähes puolet (49 %) kaikista valtuutetuista katsoo, että koko instituuttia koskevaa informaatiota on helposti saatavilla; vajaa kymmenes (8 %) pitää tilannetta päinvastaisena ja 43 % ei osaa sanoa. Tiedon saatavuuden koetaan olevan helpointa koulutuspalveluista: avoimesta yliopistosta, täydennyskoulutuksesta ja opettajankoulutuksesta. (Liite 7.) Kaupunkilaisvaltuutettujen ryhmässä katsotaan informaation olevan helpommin saatavilla kuin maaseuturyhmässä (liite 8). Yleisimmiksi informaatiolähteiksi ilmoitetaan sanomalehdet, esitteet ja tuttavat (liite 9).

Kaikista kunnanvaltuutetuista vain runsas neljännes (27 %) pitää Chydenius-Instituutin *vuorovaikutusta* maakuntaympäristön kanssa riittävänä; 40 % on päinvastaista mieltä. Kolmannes (33 %) ei osaa tarkentaa vastausta kysymykseen. (Liite 10.) Tässäkin kysymyksessä maaseudun valtuutetut ovat kaupunkilaisia kriittisempiä (liite 11).

5 Chydenius-Instituutin vaikuttavuus

5.1 "Maakunta ilman Chydenius-Instituuttia"

Esitin sidosryhmien avainhenkilöille "retorisen kysymyksen": *Minkälainen olisi maakuntamme ilman Chydenius-Instituuttia?* Seuraavaksi muutamia lyhyitä toteamuksia:

"Kammottava tilanne olisi, jos sitä ei olisi." (SR 4)

"Kyllä se olisi aika paljon köyhempi." (SR 1)

"Meidän toimiasema ois paljon tukalampi ja paljon heikompi kuin nyt." (SR 3)

"Maakunnalla olisi vielä vähemmän toivoa." (SR 6)

"Ois tää aika nolla, kyllä mä olen sitä mieltä. Se on ollut Kokkolan onni, että tämmönen on saatu aikanaan tänne." (SR 9)

Konventionaalisenä tapana on ilmaista, että maakunta (ja Kokkola) ilman Chydenius-Instituuttia olisi aivan toisenlainen, peräti kammottava, takapajuinen ja toivonsa kadottanut alue. Instituutti nähdään alueen "*todellisena voimavarana*" (SR 2). Mutta poikkeavakin vastaus löytyy:

"Ei se (maakunta -KI) ois sen kummosempi kuin se on nytkään." (SR 10)

Joissakin vastauksissa tuodaan esille, että tarve ja halu yliopistopalvelujen luomiselle maakunnassa on joka tapauksessa ollut olemassa, joten ilman Chydenius-Instituuttia

"niitä olisi mahdollisesti tehnyt joku toinen instanssi." (SR 10)

Mainittu "retorinen kysymys" tuottaa yleisen tason näkemyksiä, joissa korostuu instituutin merkitys maakunnan

koulutustason kohoamisena,
tutkimustiedon vaikutuksena julkisen sektorin päätöksentekoon,
aluekehittämisen tehostumisena,
koulutettujen ihmisten jäämiselle alueelle,
maakunnallisen itsetunnon vahvistumisena,
yleisen henkisen vireyden ja ilmapiirin parantumisena ja tieteellisen keskustelun ja akateemisen ymmärryksen kehkeytymisenä sekä
yliopistopalvelujen maantieteellisenä läheisyytenä.

Jälkimmäisin näkökulma liittyy organisaatioissa ja yrityksissä työskentelevän akateemisen väen jatkuvaan ammatilliseen lisäkouluttamiseen omalla alueella:

"Sille (henkilöstölle – KI) pitää luoda mahdollisuuksia kehittää omaa ammattitaitoa, ja me ollaan riippuvaisia niistä resursseista, jotka on tässä meidän ympärillä. (...) Me pystytään hoitamaan niitä asioita tällä alueella." (SR 11)

"Jos ajatellaan nyt vain sitä miten eri asia on jotain tämmöistä psykologienkin täydennyskoulutusta hakea vaikkapa Jyväskylästä tai hakea se täältä, niin kyllähän se häiritsee työntekoa paljon vähemmän ja se on vaivattomampi ihmiselle ja halvempi kustannukseltaan." (SR 1)

"Se että kurssin saa omalta paikkakunnalta tai lähialueelta, niin se hän vaikuttaa hyvin paljon siihen, että kurseille osallistuu." (SR 12)

5.2 Välittömät vaikutukset

Chydenius-Instituutin vaikuttavuuteen liittyvissä kysymyksissä käytin myös sanamuotoa *välittömät vaikutukset*, mikä johti eritellympiin ja tarkempiin vastauksiin. Kun puheena olivat instituutin *koulutustoiminnan* välittömät vaikutukset, jotkut avainhenkilöt eivät käden käänteessä kyenneet hahmottamaan selkeää vastausta: "*hirveen vaikea sanoa, kyllä ne varmaan suuremmalta osin on välillisiä, semmosia kertautuvia*" (SR 4) tai "*vaikea mitata millään tavalla*" (SR 11). Silti instituutin välittömiin vaikutuksiin katsottiin yleisesti kuuluvan erityisesti opettajien muodollinen ja tasollinen pätevytyminen sekä rekrytoituminen omalle alueelle.

"Nythän taas paljon puhutaan peruskoulunopettajien pulasta, ammattitaitoisista opettajista. (...) Välitön vaikutus on se, että varmasti maakunnan peruskoulunopettajien kelpoisuus ja osaaminen on hyvällä tasolla ja kun tännekin varmasti hakeutuu paitsi valtakunnallisesti myös omalta alueelta merkittävästi opiskelijoita, ja kun he ovat aikuisia, niin he todennäköisesti elävät täällä ja hakevat täältä päin työtä. Eli se on se välitön vaikutus minun mielestä." (SR 5)

"No välitön (vaikutus – KI) tietenkä siinä mielessä (...), jos muodollisesti pätemätön muuttuu muodollisesti päteväksi, niin totta kai se taso silloin nousee. Eivät nyt kaikki esimerkiksi opettajankoulutukseen tulleista henkilöistä ole tullut tästä maakunnasta, mutta suurin osa on tullut ja (...) siinä mielessä siitä on ollut tietenkä hyötyä koulutustasolle." (SR 12)

"Sanoisin, että vaikuttavuutta on sekä lyhyemmällä että pidemmällä aikavälillä. Pidempikestoinenhan on se hyvin merkittävä meidän opettajien saannin kannalta, sehän on ihan ratkaisevaa." (SR 9)

Valtakunnan tason poliitikko toteaa instituutin muun koulutuksen ja sen välittömän vaikutuksen osalta, että

"ilman avointa yliopistoa ei monikaan olisi päässyt korkeakouluun"

"kurssit ja seminaarit synnyttävät sellaista (...) tasokasta keskustelua. (SR 12)

Yleinen käsitys on, että vuoden 1999 alussa perustetun informaatioteknologian yksikön tarjoama tietoteollisuuden maisterikoulutusohjelma ja tietoteollisuuden DI-muuntokoulutus sekä yksikköön perustettu koulutusteknologian laboratorio tuottavat alueelle modernia yritystoimintaa:

"Monien yritysten sijoittumisen avainasia on, että olisi ammattitaitoista työvoimaa saatavilla ja nimenomaan esimerkiksi tällä ohjelmistokoulutusosiossa (...) on vaikutusta ohjelmistoyritysten sijoittumiseen tänne maakuntaan (...). Tämän tyyppiset operaatiot selkeästi tukevat elinkeinoelämän kehittämistä ja ovat avainasioita." (SR 6)

"Voisi ajatella, että elektroniikkateollisuuden tai sitten tällaisten tietotalojen kiinnostus Kokkolaa kohtaan kasvaa ja on tälläkin hetkellä kyllä selvästi noussut." (SR 1)

Kehittämispalvelut (joista suuri osa on EU-projekteja) nähdään yhtäältä maakunnan kannalta tarpeellisina ja instituutille sopivana toimintamuotona:

"Moni EU-systeemejä hyödyntävä hanke olisi jäänyt toteutumatta ellei instituutti tai instituutin ihmiset ois ollut niissä ahkerasti mukana." (SR 4)

"Mikä muu laitos tai instituutio (kuin Chydenius-Instituutti – KI) meillä kykenisi vastaamaan tän tasoseen (kehittämis – KI) työhön?" (SR 2)

Kehittämishankkeiden konkreettisiin vaikutuksiin ja hyötyihin suhtaudutaan kuitenkin ristiriitaisemmin, jopa kriittisesti varsinkin yritys- ja työelämän näkökulmasta:

"(Projektien – KI) kunnianhimoisia tavoitteitahan on luoda työpaikkoja. Niitten osalta olen huomattavasti skeptisempi: että onko joku uuden työpaikan, jos se nyt ylipääntänsä on syntynyt, niin onko se tullut just sen projektin (ansioista – KI) (...) vai mitkä muut asiat ovat vaikuttaneet." (SR 5)

"Yrittäjyyteen kohdistuvia tai maakunnan kehittämiseen kohdistuvia hankkeita, niin ne on osittain ollut itsetarkoituksia eli niillä on pyritty vain rahoittamaan niitten omien henkilöitten toimeentuloa ja projekteja itse asiassa. Että ne pyörii itsessään, niiden tuloksia ei välttämättä seurata niin kovasti kuin pitäisi. (...) Ja sitten seurauksia tai niitä tuloksia ei todellisuudessa olekaan." (SR 7)

Instituutissa tehtyjen tutkimusten välittömistä vaikutuksista puhutaan hyvin eri tavoin, diplomaattisestikin – johtuen ehkä haastattelijan tehtävästä ja ammattista. Monen puheen perusjuonteena on, että *"en osaa arvioida, mitä konkreettista, mitä lähallista on tullut"* (SR 4). Avainhenkilöiden puheista on kuitenkin hahmotettavissa lähinnä neljä merkityskokonaisuutta:

- tutkimuksilla on välitöntä vaikutusta toimintaan,
- tutkimukset päätyvät hyllyjen hiljaiseloon (*"suurin osa tutkimuksista on niin sanottua hyllytavaraa"* – SR 12) ja
- tutkimuksissa ei käsitellä oikeita aiheita (*"toivoisin, että se enemmän keskittyisi yritys-elämää tukevaan toimintaan"* – SR 6) sekä
- kunnat ovat passiivisia tilaamaan ja hyödyntämään tutkimuksia (*"kunnat on niin laiskoja"* – SR 14).

Hieman yllättäen hallitsevin merkityskokonaisuus on ensimmäinen eli tutkimuksella kerrotaan olevan välittömiä vaikutuksia. Seuraavat neljä ensimmäistä kommenttia perustuvat avainhenkilöiden omiin kokemuksiin, kolme viimeistä näkemystä ovat arvelua ja pohdintaa:

"Kyllä ne (tutkimukset – KI) on vaikuttaneet meidän toimintaan. (...) On hyödynnetty (...) markkinoinnissa ja tiedottamisessa eli nii-

hin kohderyhmiin on kiinnitetty huomiota, jotka näyttivät ongelmallisilta tutkimustulosten osalta." (SR 5)

"Yrittäjyyskasvatuksen asennetutkimus, joka oli teillä, niin me pystyimme sitä käyttämään hyväksi heti kun me nähtiin, minkälaisia tuloksia siinä oli." (SR 9)

"Aluekehityksen osalta on tärkeää, että on rehellinen analyysi tilanteista." (SR 3)

"Jo se, että sä näät sen (tutkimuksen – KI), (...) olet selaillut sisällysluettelon ja yhteenvedon lukenut sillon, kun sä joskus pidät puheen aiheesta, joka liittyy tähän, tai olet tekemässä päätöstä, joka liittyy tähän, niin silloin sinä siihen tartut uudelleen." (SR 12)

"Siellä on jotkut yleistutkimuksia, ei niiden hyödyntäminen ole sillä tavalla suoraan nappulasta käännettävissä oleva asia. (...) Mutta tietysti sillon kun tehdään jotain ihan yksilöityä tutkimusta, joka on liitettyyn tarkoitukseen ja se hyödynnetään siihen, niin silloinhan se on aivan eri asia." (SR 1)

"Se mitä sä oot tehnyt (tutkimusta – KI) tuossa kulttuuripuolella, niin uskoisin, että Kaustinen on hyödyntänyt niitä." (SR 4)

"Mä uskon, että on olemassa sellaista täsmätutkimusta, joka johonkin nimenomaiseen ongelmaan antaa apua samalla tavalla kuin tutkimus yleensä voi antaa apua. Sitten toisaalta sen tutkimustoiminnan yksi funktio on pitää tiettyihin asioihin, tiettyihin teemoihin liittyvää keskustelua yllä, tuoda niihin uusia näkökulmia, jolloin sitä vaikuttavuutta ei pysty samalla tavalla mittaamaan yksi yhteen samalla mittarilla kuin mitä tämmöisessä tiukemmin kohdistuneessa tutkimuksessa." (SR 11)

Tutkimus on tapana jakaa 1) perustutkimukseen, 2) soveltavaan ja kehittäväan tutkimukseen sekä 3) konsultoivaan selvitystyöhön. Kahdessa jälkimmäisessä tutkimustyyppissä pyritään yleensä välittömiin vaikutuksiin – muutoksiin ja uudistuksiin. Kysyin avainhenkilöiltä, mihin Chydenius-Instituutin tutkimustoiminnan tulisi keskittyä. Hallitsevin näkemys on, että mitään tutkimustyyppiä ei pidä instituutissa rajata pois (*kaikkia näitä pitää olla* – SR 1), mutta että painopisteen siltäkin tulee olla soveltavassa, kehittävässä ja konsultoivassa tutkimuksessa. Tällaista kantaa perustellaan mm. rahoituksen alueellisella saatavuudella, aluekehityksen tarpeilla sekä alueellisten vaikutusten ja hyötyjen nopeudella:

"Ikävä kyllä nää asiat hyvin usein johtaa takaisin rahaan ja rahan

riittävyys, ja näin ollen kyllä se sitten on aika paljon tätä soveltavaa ja kehittävää (tutkimusta – KI), joka tulis kyseeseen." (SR 2)

"Kyllä sen pitäisi olla käytännön työtä, elinkeinoelämää ja maakunnan muita tavoitteita palvelevaa, mutta ei se pahitteeksi ole, vaikka siellä joukossa on pelkkää perustutkimustakin, jos rahoitusta löytyy jostakin päin." (SR 1)

"Mitä täällä erityisesti tarvitaan, niin palaan tähän aluekehitysviranomaisen työhön. On tärkeää, että se on tällaisesta soveltavasta ja osin ehkä konsulttityyppistäkin tutkimus- ja selvitystyötä, joka palvelee alueellista kehittämistyötä. Siinä me voidaan parhaiten olla mukana." (SR 3)

"Ilman perustutkimusta ei päästä eteenpäin, mutta perustutkimuksen tulokset näkyvät vasta vuosien, ehkä vuosikymmenien jälkeen." (SR 12)

"Mun mielestä pitäisi kaikki kyllä olla mukana, mutta tietysti jos ajattelee käytännönläheisesti, niin uskon, että soveltavaa tutkimusta odotettaisiin eniten, koska hyötytavoitteisuus on aika yleistä." (SR 13)

Toisaalta perustutkimuksen oikeutus nähdään siten, että se kuvastaa Chydenius-Instituutin yliopistoprofilia, pyrkimystä akateemiseen syvälliseen ymmärtämiseen sekä tutkijoiden tarvetta pätevöityä ja suorittaa jatkotutkintoja.

"Teidän pitää tehdä perustutkimusta, jotta te profiloitutte yliopistoksi. Jos te lähdette liiaksi kallelleen soveltavaan tutkimukseen, niin te tulette menettämään oman statuksen ja osittain tulette liian lähelle ammattikorkeakoulua silloin." (SR 5)

"Minusta akateemisen ymmärryksen kasvu on jonkunlainen itsearvoinen asia. Jos jossakin maakunnan kolkassa sitä (perustutkimusta – KI) pystytään vakavasti harjoittamaan, niin se on toki paikansa ansainnut. Ja toisaalta vain sellainen syvällinen ymmärrys, joka sitä kautta tulee, pystyy heijastumaan näihin muihin tutkimuksen lajeihin. Soveltava tutkimus ei synny tyhjiössä ilman kosketuspintaa syvälliseen perustutkimukseen." (SR 11)

"Kyllä se (perustutkimus – KI) on ehto sille, (...) että siellä olevat jatkokoulutautuu koko ajan." (SR 4)

5.3 Välilliset vaikutukset

Chydenius-Instituutin koettua *välillistä vaikuttavuutta* tiedustelin termeillä *taloudelliset, kulttuuriset, poliittiset ja imagolliset vaikutukset*. Avainhenkilöt saivat tulkita kyseisiä käsitteitä ja niiden avaamia ilmiöitä vapaasti, joskin keskustelujen kuluessa tein joitakin tarkentavia huomautuksia ja lisäkysymyksiä. Esimerkiksi taloudellisten vaikutusten kategoriassa instituutin sisäistä työvoimaa (lähes 80 työntekijää) pidettiin paikalliselta vaikutukseltaan merkittävänä mm. itsetyöllistyvyyden, ostovoiman ja veromarkkojen muodossa, mutta itse halusin täsmätä keskustelua ennen kaikkea siihen, onko instituutin toiminnalla talon ulkopuolista työllistävää ja yritystoimintaa kasvattavaa vaikutusta. Näin esitettyä aihe onkin hankalampi kuin pitäytyminen yksinomaan talonsisäisen työvoiman (Kokkolakeskeisessä) tai instituutin omien opiskelijoiden tuottamassa vaikuttavuudessa, josta yleisesti puhuttiin seuraavin perusteluin:

"Toki kun riittävä määrä ihmisiä on missä tahansa organisaatiossa töissä, niin sillä alueella tarvitaan tiettyä palvelurakennetta ja muuta, että sitä kautta tietysti tulee nää välilliset jutut." (SR 11)

"Kyllä me ollaan nähty se niin merkittäväksi. Me myöskin hyödytään siitä eniten puhtaasti verotulojen muodossa. Se muutaman miljoonan satsaus (Kokkolan toiminta-avustus – KI), mikä vuosittain siihen tehdään, niin olen suoraan laskenut sille nettoa." (SR 2)

"Tottakai ne opiskelijat jotka täällä käy tai asuvat, niin niillä on sitten välillisiä vaikutuksia sekä ilmapiiriin että myös ostovoimaan." (SR 3)

Esimerkiksi opettajankoulutus voidaan ymmärtää koulutustuotteena, johon liittyy aina myös alueellisia taloudellisia ulottuvuuksia:

"Toki sillä on rahallista merkitystä, se on eräänlainen tuote tai palvelu yhteiskunnan mielestä, joka jostakin hankitaan joka tapauksessa ja rahavirrat menee johonkin; menee ne sitten Kokkolaan tai menee ne sitten Helsinkiin." (SR 11)

Myös instituutin fyysisten tilojen rakentamiseen ja laajentamiseen liittyy paikallisia taloudellisia seurauksia:

"Se on tätä kiinteistömassaa uusinut ja saanut sille käyttöä ja sitä kautta stimuloi myös noita kiinteistömarkkinoita muulla tavalla liikkeelle." (SR 3)

Mutta aivan kaikki avainhenkilöt eivät paikantaneet instituutin taloudellisia säteilyvaikutuksia kovinkaan "suurella haravalla". Yrityssektorin edustaja totesi, että

"Chydenius-Instituutti vaikuttaa työllistävänä siinä puolella hyvin, että se työllistää itse itsensä. Mutta se että kuinka taloudellinen hyvinvointi leviää muualle? En sillä lailla suoranaista taloudellista hyötyä ainakaan ole huomannut teillä, että kyllä se jää hyvin tiukasti sinne sisälle." (SR 7)

Varsinainen kritiikki nousee jälleen maantieteellisestä yhteydestä. Ympäristön maaseudun näkökulmasta instituutin ulkopuolisia työllistäviä vaikutuksia ei juurikaan näytä olevan, toivoa kuitenkin pidetään yllä informaatioteknologian koulutuksen ja kehittämistyön osalta:

"Suorat työllistävät vaikutukset Kaustisen seutukunnalle ovat minusta aika mitättömiä (...) ja toistaseks vielä välillisetkin vaikutukset ovat olleet aika vähäisiä. Odotukset ovat kuitenkin kovot, että se alkaisi tuottaa nyt tämä uusi tietotekniikkaan painottuva asia." (SR 6)

Useimmissa puheteksteissä instituutin toiminnan taloudelliset vaikutukset ilmaistaan toteutuvan pitkällä aikavälillä; ne eivät ole vielä kauttaaltaan konkretisoituneet, eivät edes käsitykset niistä. Mielipide on, että koulutuksesta, kehittämistoiminnasta ja tutkimuksesta muodostuu alueelle vähin erin kulttuurista pääomaa, joka aikanaan muuntuu taloudelliseksi pääomaksi.

"Luultavasti taloudelliset vaikutukset tulevat olemaan aikamoisia, kun alkaa toisessa päässä näkyä koulutuksen tuottamat tulokset." (SR 9)

"Yrittäjyyden puolella (...) vaikutukset on kertautuvia ja ne voi laajentua hyvinkin nopeasti. Se vaihe ei ole vielä, mutta se voi olla lähivuosina." (SR 4)

Kokkolan kaupungin virkamiehen mielestä tätä vitkaista transformatiota hengestä rahaksi on syytä pitää kaupungille jopa riskinoton arvoisena asiana:

"Se on suora satsaus tämän alueen henkiseen pääomaan ja näin ollen vaikka se pelkästään tuottaisi kuluja kymmenen vuotta, niin mä oisin silti itse kannattamassa, että siihen pannaan rahaa." (SR 2)

Taloudelliset vaikutukset syntyvät ennen kaikkea kertautuvina ja sumeina pyörteinä, instituutissa työskentelevistä ihmisistä, jotka kokevat maakunnan kaikin tavoin omakseen myös yhteiskunnallisesti aktiivisina asukkaina ja toimijoina:

"Paljon verkostoitumista tapahtuu vapaa-aikana viikonloppuisin ja iltaisin erilaisten organisaatioiden kautta, ja silloin jos nämä henkilöt ovat täysimääräisesti tällä paikkakunnalla, niin taloudellinen ja kulttuurillinen ja kaikki vaikutukset ovat moninkertaisia. (...) Se on oravanpyörä joka pyörii, ja siitä on vaikea sanoa, mikä vaikuttaa mihinkin, mutta kaikki vaikuttaa." (SR 5)

Edellisessä toteamuksessa henki ja aine kietoutuvat yhteen. Samalla avainhenkilö tulee korostaneeksi Chydenius-Instituutin *kulttuurisia ja henkisiä vaikutuksia*, joita luettiin monipuolisesti jo retorisen kysymyksen "maakunta ilman Chydenius-Instituuttia" yhteydessä. Eräät haastatellut ymmärsivät instituutin kulttuurisilla vaikutuksilla alueen taide- ja kulttuuripalvelukeskeisiä innovaatioita, aloitteita ja profiilinnostoja, joita katsotaan syntyneen muun muassa instituutin kulttuuritutkimusten ansiosta. Yleensä kulttuurikonseptio tulkittiin kuitenkin avarammaksi henkiseksi tilaksi:

"Mä nostan ne (kulttuuriset vaikutukset – KI) kyllä ykköseks ihan suoraan, että nimenomaan tämän henkisen pääoman lisääminen tällä alueella ja sitten koko se väki, joka siinä liikkuu ja on vuorovaikutussuhteessa ympäristön kanssa, niin se luo aivan uusia ulottuvuuksia. (...) Kaikki tämän päivän kehitystrendit (...) on, että tavallaan pääoma ja kovat rakenteet eivät ratkaise enää mitään jatkossa, vaan se on kyllä se, että mikä henkinen pääoma ja tämmönen halu alueella on. Kyllä instituutti edustaa sitä henkistä pääomaa mitä suurimmassa määrin." (SR 2)

Instituutin kulttuurista ja akateemista eetosta on ollut tapana kutsua "Chydeniuksen hengeksi", joka on "*heijastunut uskottavuutena kulttuurin olemassaoloon*" (SR 13) ja näkyy "*Chydeniuksen perinteen vaalintana*" (SR 6). Chydeniaanisten ajatusten ja arvojen katsotaan olevan keskeinen osa maakunnan identiteettiä, kollektiivista minäkuvaa.

"Mä luulen, että kaikki vaikuttaa kaikkeen ja tässä myös instituutti ja Chydeniuksen persoona on jollakin tavalla mukana." (SR 3)

Pietarsaaren näkökulmasta Chydenius-Instituutin kulttuurinen merkitys perustuu ennen kaikkea siihen, että se kykenee kyseenalaistamaan pohjimmiltaan "äärettömän konservatiivisen" alueen luotuneita ajattelumalleja ja arvoja.

"Tämä konservatiivisuus voi olla monenlaista, mutta ylipäänsä se, että saadaan joku tämmönen instituutti ja yleensä istutettua tänne myöskin henkilöitä, jotka nyt pelkällä olemuksellaan ja tiedoillaan ravistavat vähän sitä (maakunnan – KI) porukkaa. Se voi tapahtua eri näkökulmista tää ravistus, mutta se ravistaa kuitenkin." (SR 14)

Chydenius-Instituutin henkilöstöstä säteilevän "akateemisen ymmärryksen" katsotaan edistävän alueella moniarvoista maailmankatsomusta, mikä voi tuottaa uusia rohkeitakin aktiviteetteja ja kulttuuri-innovaatioita.

"Kyllä koulutus on jonkinlainen mahdollisuus katsella maailmaa laaja-alaisesti ja avarasti ja nähdä erilaisia asioita ja nähdä muutakin kuin sitä omaa kotopesää." (SR 5)

Instituutin *poliittisilla vaikutuksilla* tarkoitin lähinnä maakunnan rakenteisiin ja tulevaisuuteen liittyvää muutosvoimaa, sanalla sanoen yhteiskunta- ja elinkeinopoliittista valtaa – "*tahtopolitiikkaa*", kuten eräs avainhenkilö (SR 13) totesi. Puoluepolitiikan suljin pohdintojen ulkopuolelle. Kaikissa puheenvuoroissa todettiin, että instituutin toiminnalla on parhaimmillaan maakunnan tulevaisuutta rakentavaa ja muuttavaa vaikutusta – vaikka "*poliittisiin keskusteluihin osallistuu hyvin monia instansseja (...) ja on vaikea siinä keskustelussa nousta sen massan yläpuolelle mitenkään*" (SR 11).

"Sillä on enemmän vaikutuksia kuin moni mieltääkään, että kuitenkin meillä Chydenius on merkittävässä asemassa oleva laitos. (...) Puhutaan politiikasta ja elinkeinopolitiikasta, niin näillä (instituutin keskeisillä – KI) henkilöillä on yllättävän suuri vaikutus siihen, kuinka maakunta hoidetaan eteenpäin. (...) Se heijastuu kaikkien hankkeitten kautta ja se heijastuu myös mielipiteiden kautta ja tavallaan sen Chydeniuksen kautta luotavan vision kautta." (SR 7)

"Kyllä sillä on. Jos siinä onnistuu tai on ajan hermolla niin että pystyy keskittymään sellaisiin asioihin, jotka ovat tulevaisuutta ajatellen tärkeitä. Jos ajatellaan esimerkiksi Oulun seutua, että Oulu onnistui siinä tietotekniikassa ja IT-puolella, niin kyllähän sen vaikutus on ollut valtavan suuri ja se on vaikuttanut koko elinkeinon elämän rakenteeseen Oulun alueella. Ja siinä mielessä tai samasta syystä Chydenius-Instituutilla on samat mahdollisuudet." (SR 12)

Instituutin rakenteellisesti purevasta "tahtopolitiikasta" mainitaan takavuosi-en koulutusohjelma "Keski-Pohjanmaan strategiat" ja tuore maakuntastrategia "Tieto- ja taitoverkkojen Keski-Pohjanmaa". Niillä katsotaan olleen ja olevan maakuntaa yhdistävä, kehittävä ja muuttava vaikutus.¹³ Avainhenkilö toteaa jälkimmäisen strategian merkityksestä koko maakunnalle:

13 Vrt. yhdyskuntien "kehityspolun" (Virkkala 1999).

"Instituutilla oli ratkaiseva rooli, minkälaiseksi se muodostuu, vaikka siinä olikin paljon ihmisiä, jotka olivat mukana. Mutta tämmöisellä vaikutetaan. Ja justiinsa sillä nykyaikaisella tiedolla saatiin aikaan, että tuli tämmöinen 'tietoverkkojen Keski-Pohjanmaa' esimerkiks. Se olisi voinut olla ihan jotakin muuta, vaikka 'lihankasvattamisen Keski-Pohjanmaa'." (SR 9)

"Kyllä mä annan painoa myöskin tällaiselle julkiselle herätystyölle, valistustyölle, mitä varsinkin osa (instituutin – KI) porukasta on harrastanut hyvin aktiivisesti", toteaa eräs avainhenkilö (SR 4) instituutin poliittisesta vaikuttavuudesta. Yhdessä puheenvuorossa toivotaan instituutin väeltä, varsinkin tutkijoilta, jopa terävämpää ja rohkeampaa mielipideilmaisua – yliopistollisen sivistys- ja autonomiaihanteen mukaisesti:

"Johtuen nykyisestä rahoitusrakenteesta ja tavallaan siitä, että instituutti on toimintansa kannalta niin riippuvainen ympäristöstä, ympäristön mielipiteistä, niin se on ehkä rajoittunut jopa liikaa. Tietty entinen yliopistollinen autonomia ja akateeminen vapaus ehkä sallisi ja pitäisi sallia vähän paremmin tiettyjen asioiden julkituonnin. (...) Selvät kannanotot saattais hyödyttää tätä aluetta paremmin ja myöskin synnyttää keskustelua." (SR 2)

Kysyin avainhenkilöiltä myös, millainen vaikutus Chydenius-Instituutilla on *maakunnan imagoon*. Hallitseva käsitys on, että valtakunnallisessa mittakaavassa Keski-Pohjanmaa on tyhjä aukko mielikuvamarkkinoilla ja että juuri siksi instituutilla voi olla ja onkin maakunnan imagoa parantava vaikutus, joskin tuota imagollista merkitystä ei pidä liioitella. Työsarkaa on vielä jäljellä:

"Teidän pitäisi tehdä peliä median kanssa. Teidän pitää myydä niitä omia saavutuksia, omia töitänne mediaan." (SR 10)

"Sillä (instituutilla – KI) on hyvät edellytykset vielä voimallisemmin toimia imagon edistäjänä." (SR 11)

5.4 Kunnanvaltuutetut

Kunnanvaltuutettujen käsityksiä Chydenius-Instituutin vaikutuksista voi tarkastella liitteistä 12 ja 13.

Valtuutetuista reilusti yli puolet (56 %) arvelee instituutilla olevan myönteisiä *taloudellisia* vaikutuksia "jonkin verran", neljännes (25 %) arvelee niitä olevan "paljon". Instituutilla katsotaan olevan *työllistäviä* vaikutuksia "jonkin verran" osuudella 64 % ja "paljon" osuudella 14 %. Instituutin *henkisiä ja kulttuurisia* vaikutuksia

uskotaan olevan "jonkin verran" kolmanneksen (33 %) osuudella ja "paljon" noin puolen (51 %) osuudella. Instituutin *maakuntaimagoa* parantavia vaikutuksia koskevat kannatusosuudet ovat melkein samat kuin edellisessä kohdassa: 31 % ja 51 %. Instituutilla katsotaan olevan *maakunnan tulevaisuutta edistäviä* vaikutuksia osuuksilla 35 % ("jonkin verran") ja 48 % ("paljon"). Vahvimmin orientoidutaan käsitykseen, että instituutti vaikuttaa *maakunnan koulutustasoa nostavasti*; 63 % arvioi tällaisia vaikutuksia olevan "paljon". On kuitenkin huomattava, että valtuutettujen keskuudessa kyseisiä instituutin vaikutuksia ei myönnetä olevan ollenkaan osuusvälillä 2 % - 8 %. (Liite 12.)

Odotetusti kaupunkilaisvaltuutetut ovat instituutin aineellisten ja henkisten vaikutusten suhteen myönteisempiä kuin muut. Esimerkiksi työllistävien vaikutusten kategoriassa ero on huomattava; kaupunkilaisista lähes 100 % arvelee instituutilla olevan työllistäviä vaikutuksia "jonkin verran" tai "paljon", vastaava osuus maaseutuvaltuutettujen piirissä on 71 % (liite 13).

6 Chydenius-Instituutin toiminnan tasokkuus

6.1 Toiminnan laatu

Avainhenkilöiden mukaan yliopistopalvelujen laatua on hyvin vaikea mitata: sen mittaaminen saattaa olla jopa *"vaikeampaa ja kalliimpaa kuin se hyöty, mikä siitä saadaan ulos"* (SR 11). Mutta mitä laatukonseptiolla ymmärretään? Koulutus-, kehittämis- ja tutkimustoiminnan laatuun liitettiin sellaisia määreitä kuin "uskottavuus", "tehokkuus", "merkittävyys", "vaikuttavuus", "maine", "kuva", "laatu-merkki", "tarjonnan monipuolisuus", "tuloksellisuus", "hyödyllisyys" ja "aktiivisuus". Usein laatu mielletään imagoksi, ulkoiseksi mielikuvaksi organisaatiosta ja sen toiminnasta. Juuri sen vuoksi laadun

"pitää olla kunnossa ja siihen pitää kiinnittää paljon huomiota, koska sen mukana joko seisoo tai kaatuu. (...) Ettei käy niin kuin kunta-liiton koulutustapahtumille. (...) Meillä on sellainen käsitys, että niihin ei kannata mennä." (SR 1)

"Jos ajatellaan koulutusta, niin kyllä laadulla tarkoitetaan mainetta. (...) Laatu (...) tulee pääasiallisesti siitä, minkälaisia viestejä nämä (opiskelijat – KI) lähettävät." (SR 12)

Yleisesti laatu ymmärretään vaikuttavuutena; koulutuspalvelusta täytyy jäädä jokin näkyvä hyödyllinen jälki.

"Se mitä tarjotaan, niin saavutetaan tuloksia, että esimerkiksi se, joka on ollut (koulutuksen – KI) kohteena (...) myöskin pääsee hyvin jatko-opintoihin." (SR 9)

Tutkimuksen laadun katsotaan kytkeytyvän siihen, kuinka hyvin ja selkeästi tutkimustuloksista tiedotetaan. Tutkimustuote on lyötävä läpi. Laatua on myös se, että tutkimus johtaa konkreettisiin seurauksiin alueellisesti mutta myös laajemmilla akateemisissa yhteyksissä.

"(...) kuinka hyvin kytetään viestinnällisin keinoin tuomaan se asia esiin sille porukalle ja vielä semmoisessa muodossa, että ainakin osa siihen rupeaa reagoimaan. (SR 2)

"Laatu perustuu siihen, miten paljon tutkimuksen tulosta käytetään hyväksi, ei ainoastaan omassa maakunnassa vaan myös muualla." (SR 12)

"Se on laatua, että pystytään tehdä sellaisia tutkimuksia, joilla on jonkun näköinen eteenpäin vievä vaikutus." (SR 10)

"Laatua voi tutkimuksen puolella arvioida sillä, ollaanko mukana niissä keskusteluissa, joissa muutkin tietentekijät on mukana, ollaanko päästy samoille foorumeille." (SR 11)

Koulutoimen virkamies kiinnitti huomiota vaikutusten lisäksi myös organisaation henkilöstöön, itse toimijoiden koulutustason:

"Laatua on mun mielestä henkilökunnan hyvä koulutustaso." (SR 9)

Edelliseen teemaan liittyen todetaan tutkijoiden koulutustasosta, joka liittyy uskottavuuteen ja imagoon:

"Ei saa toteutua se, että suutarin lapsella ei ole kenkiä. Jos tutkitaan jotain ja korostetaan koulutuksen ja osaamisen merkitystä, niin silloin pitää tutkijoilla itsellään olla jatkotutkinnot kunnossa. (...) Minusta on outoa, kun lukee lehdestä, että maisteri se ja se, tutkija Chydenius-Instituutista selvitti tätä." (SR 5)

"Tietenkin laatuun vaikuttaa myös se, että miten tutkijat etenevät urallaan." (SR 12)

Toimijalähtöiseksi laatukäsitykseksi voidaan ymmärtää myös se, kuinka pysyvää organisaation henkilöstö on, ts. kuinka hyvin henkilöstön kulttuurinen ja sosiaalinen pääoma ehtii karttua ja kiteytyä organisaation osaamis- ja toimintakulttuuriksi näkyäkseen ajan myötä tuotteiden korkeana laatuna. Chydenius-Instituutissa henkilöstön työsuhteet ovat olleet määräaikaista ja useissa tapauksissa projektikohtaisia, mikä on merkinnyt ajoittain ja paikoin henkilöstön nopeaa vaihtuvuutta. Näin ollen kaupungin virkamiehen mielipide on syytä ottaa vähintäänkin vihjeenä siitä, miten instituutti parhaiten takaisi pitkäjänteisesti laadukkaan toiminnan:

"Tuo laatukysymys tulee minusta kyllä aika paljon sitä kautta, että kuinka paljon asioita pyöritetään projektihenkilöstön toimesta ja kuinka paljon on sitten vakinaista väkeä. Minusta se laatu tulee kyllä siitä, että tätä historiatietoa kyetään hyödyntämään." (SR 2)

Mutta minkälaiseksi Chydenius-Instituutin toiminnan laatu lopultakin arvioidaan? Seuraavaksi lyhyitä toteamuksia:

"Kyllä mun mielestä on ollut (laadukasta – KI)." (SR 13)

"Kyllä siinä on ollut ihan korkeatasoista opittavaa ja kuultavaa." (SR 1)

"Mulla on siitä aika korkea käsitys." (SR 4)

"Se on laadukas organisaatio." (SR 8)

"Kyllä minusta se on ihan ok. Se on minusta liikkunut hyväksyttävällä tasolla se, mitä mä oon nähnyt." (SR 14)

"Mun korviini ei ole tullut palautetta koulutuksen laadusta muuta kuin ehkä opettajankoulutuksesta eniten. Sillä puolella ne ovat olleet erittäin tyytyväisiä." (SR 12)

"No mä luulen, että instituutti pystyy vastaamaan kyllä meidän toiveisiin eli pystyy antamaan sitä tietoa, mitä me tarvitaan." (SR 9)

Näiden yleisen tason kommenttien perusteella on tulkittavissa, että Chydenius-Instituutin toimintaa pidetään sidosryhmien keskuudessa laadukkaana. On tietysti mahdollista, että yksittäisten koulutus-, kehittämis- tai tutkimushankkeiden systemaattinen arviointi olisi tuottanut kriittisiäkin erittelyjä. Sellaisesta – tässä marginaaliseksi jäävästä – suhtautumistavasta antaa vihjeen yritys sektorin avainhenkilö, joka toteaa instituutin toiminnan laadusta:

"Hyvin vaihtelevaa. Sehän on hyvin pitkälle kiinni ihmisistä. (...) Koulutuksellisesti laatu on kyllä ihan varmasti korkea ja saattaa olla osin yli muidenkin, mutta sitten jos mennään näihin hankkeisiin ja minkälaisia ihmisiä siellä tekee töitä, niin se on hyvin vaihtelevaa." (SR 7)

KI: "Että on ollut huonoakin laatua?"

SR 7: "On, siis ihan puhtaasti pelkkää paperin pyörittämistä."

Hallitseva käsitys on siis, että yleisesti Chydenius-Instituutti on varsin tasokas organisaatio, vaikka *"mikäään laitos ei ole täydellinen ja ainahan on parantamisen varaa"* (SR 6). Instituutille haasteeksi jää samaisen avainhenkilön arvelu, että

"tämmöisen pienen yksikön pitää pyrkiä olemaan tehokkaampi kuin tällaiset isommat yksiköt, lunastamaan paikkansa. Ja silloin pitää tehdä vähän enemmän töitä kuin siellä isommassa, jotta pärjätään."

6.2 Luovuus

Chydenius-Instituutin nykyisen toiminnan luovuudesta – ja rohkeudesta – avainhenkilöt esittivät yleensä myönteisiä arvioita:

"No päätellen tästä miten se on kasvanut, niin kyllä sitä luovuutta täytyy olla." (SR 1)

"Kalkkikseks ei voi kyllä sanoa ketään siellä, että siellä löytyy luovuutta." (SR 2)

"Viime vuosina tämmöistä luovuutta ja rohkeutta on tullut lisää ja se on ollut myönteistä." (SR 6)

"Aika rohkeasti (tutkijat – KI) ovat tuoneet esille uusia näkökulmia ..." (SR 4)

"Sitähän (luovaa – KI) se nimenomaan on." (SR 9)

Luovasta toiminnasta esimerkkeinä mainitaan Juha Hakalan "yhden miehen yliopisto" eli maisterihautomo ja Esko Alasaarelan esiintymiset. Luovuuden katsotaankin nousevan yksittäisistä ihmisistä, ei niinkään organisaatiosta:

"Nää on ihmiskysymyksiä. Se on kiinni siitä, että talon palveluksessa on oikeantyyppisiä ihmisiä. Jos on nuorta porukkaa, dynaamista porukkaa, niin se antaa hyvät edellytykset tuollaisille (luovuuden – KI) ulottuvuuksille." (SR 11)

Myönteisten arvioiden joukosta löytyy myös kriittinen näkemys koskien Chydenius-Instituutin – ja yleensä yliopistollisten laitosten – rohkeutta:

"Mä en oo ikään nähnyt liian rohkeaa instituuttia." (SR 10)

Vaikka hallitsevana tapana onkin puhua instituutista luovana organisaationa, yleisesti myös todetaan, että parantamisen varaa on:

"Kyllä Chydeniuksella on luovuutta ja on hyviäkin ideoita ja ajatuksia, mitä nyt on toteutettu, mutta niitä tarvitaan lisää. Se ei riitä." (SR 7)

Eräät avainhenkilöt viittaavat maakunnan konservatiivisuuteen – *"jostakin kumman syystä me ollaan kamalan vanhakantaisia täällä"* (SR 7). Tässä kontekstissa instituutin luovaa ja rohkeaa toimintaa kerrotaan pidettävän erityisen tervetulleena. Instituutilta odotetaan jopa maltillista luovaa hulluutta, vaikka tulisi joskus *"luntakin tupaan"* (SR 4). Haihattelua ei kuitenkaan pidetä hyvänä, vaan *"strategisilla ydinvaivuusalueilla pitäisi luovasti kehittää toimintaa eteenpäin"* (SR 5).

"Mun mielestä sitä (luovuutta – KI) sais olla enemmän, ettei vaan urauduta asioiden junamaiseen eteenpäin viemiseen, että siinä olisi sitä pientä luovaa hulluutta." (SR 8)

"Minusta tuon tyyppiselle instituutiolle kuuluu olla luova ja esittää uusia asioita ja uusia näkökulmia. Näin ollen vaikka nyt sitten kritiikkiä tulisi jostakin ja etenkin ympäristökunnista, niin minusta siihen ei hirveesti kannata reagoida." (SR 2)

"Eikä se mitään, vaikka välillä menee pikkasen yli. Kyllähän luovat (ihmiset – KI) ovat yleensä, en sano että puolihulluja, mutta ne lähtevät mahdottomasta ja tekevät monesti mahdottoman mahdolliseksi." (SR 12)

Pietarsaaren näkökulmasta tulkitaan Chydenius-Instituutin luovuuden ja rohkeuden saattavan kahliutua liiaksi maakunnan intresseihin ja valtarakenteisiin. Ainakin tässä kontekstissa avainhenkilö haluaa korostaa yliopistolaitoksen autonomiaa ja kriittistä roolia, mikä tosin jää koko puheaineiston tasolla varsin marginaaliseksi.

"Sitä (luovuutta ja rohkeutta – KI) on äärettömän vaikea (toteuttaa – KI). Instituutin suurin vaara on, että se rupeaa toimimaan liiaksi alueen ehdoilla. Ja kun alue on konservatiivinen ja vanhoillinen, niin siinä on aina omat riskinsä. (...) Rekrytointi sekä koulutus- että tutkimuspuolella on äärettömän tärkeä homma, että aina (pitää – KI) yrittää nostaa sinne sellaiset henkilöt, jotka ovat enemmän vaarallisia kuin vaarattomia." (SR 14)

6.3 Yhteistyökyky

Chydenius-Instituutin yhteistyökykyä avainhenkilöt arvioivat hyvin pitkälle omien kokemustensa pohjalta. Yhteistyökyky on verrattain konkreettinen sosiaalinen ominaisuus, jonka hyvyteen tai puutteisiin on luontevaa ottaa kantaa. Kysymykseen, *onko Chydenius-Instituutin yhteistyökyky riittävän hyvä vai olisiko siinä parantamisen varaa*, vastattiin ensimmäisen lauseen puitteissa miltei poikkeuksetta myönteisesti.

"Joo kyllä, ei minkäänlaista moittimista." (SR 7)

"Jos mä omasta näkökulmasta katson, niin se on kyllä hyvä." (SR 9)

"No mitä tulee päättäviin elimiin, esimerkiks Kokkolan kaupunkiin, niin ei moittimista." (SR 12)

"Ei mulla oo huomauttamista, se on kyllä ihan hyvää." (SR 5)

"Kyllä se on mun mielestä oikein hyvää ollut, että avoimen (yliopiston - KI) puolihan toimii erinomaisesti." (SR 8)

"Omat kokemukset ovat kyllä pelkästään positiivisia." (SR 4)

"Meidän osalta se on kyllä erittäin hyvää, voisi sanoa että lähes päivittäistä, ja ollaan siihen enemmän kuin tyytyväisiä." (SR 3)

"No ei mulla ainakaan ole mitään moittimista siihen." (SR 1)

"Minä oon ite ollut tyytyväinen yhteistyökykyyn." (SR 2)

Keskustelujen edetessä esille tuli myös reunahuomautuksia siitä, että yhteistyön onnistuminen perustuu aina henkilökemiaan ("*kaikki ei tietenkään tykkää kaikista*" – SR 3) ja että "*vuorovaikutusta saisi olla enemmänkin*" (SR 9). Parissa puheenvuorossa viitattiin myös alueen koulutusorganisaatioiden keskinäiseen kilpailutilanteeseen, mitä ei yhteistyön kannalta pidetä hyvänä. Pietarsaaren kaupungista ja Kaustisen seutukunnasta toistuivat jo muissa yhteyksissä esille tulleet käsitykset: "*ruotsinkieliselle alueelle on vähän uskalluksen puutetta tulla*" (SR 13) ja "*instituutin – KI) henkilökunta tahtoo olla turhan Kokkolakeskeistä*" (SR 6). Koko puheaineistosta on kuitenkin tulkittavissa, että Chydenius-Instituutti on menestynyt yhteistyössään erityisesti julkisen sektorin organisaatioiden kanssa. Sen sijaan avainhenkilöiden viestit instituutin yhteistyökyvystä yrityssektorin suuntaan olivat ristiriitaisempia; yhtäältä todettiin, että instituutti

"kantaa huolta nimenomaan siitä, että täällä oleva yritys-elämä voisi nykyaikaistua ja muuttua" (SR 9)

ja että

"aluekehitystyöhön on vedetty täällä yrittäjät entistä vahvemmin mukaan, että kyllä varmaan YVEK-liitännäisenä se sitä tilannetta on parantanut." (SR 4)

Toisaalta hienoisesti hallitseva käsitys on, ettei – huolimatta alan hankkeista ja koulutusohjelmista – yhteistyötä instituutin ja yritys-elämän välille ole saatu vieläkään riittävän hyvin sujumaan:

"Mä sanon suoraan, minusta yritysten osalta vastaus on ei, YVEKistä huolimatta." (SR 2)

Yhteistyön edistymisen vitkaisuutta aiheuttavien ongelmien ei katsota johtuvan niinkään Chydenius-Instituutista vaan pikemminkin yrityksistä ja yrittäjistä

itsestään. Maakunnan yrittäjien kentällä aikaa, koulutuksen arvostusta ja akateemisia valmiuksia arvellaan olevan niukasti:

"Sehän on hyvin vaikea tehtävä luoda kontakteja yrityksiin jo pelkästään senkin takia, että (...) heillä ei ole aikaa. (...) Jos jotain palavereita pidetään, haetaan kantoja ja ajatuksia sieltä kentältä, niin eihän niitä yrittäjiä taho saada paikalle." (SR 7)

"Se on meillä ollut ongelma, että täällä ei tavallaan sellaista johtamiskoulutusta ole sillä tavalla saatu aikaiseksi. Täällä jotenkin nää yritykset on rakenteellisesti olleet semmosia, että niitten on ollut vaikea tähän hommaan lähteä." (SR 3)

"Hyvin harvassa on ne yritykset, jossa se taso on niin korkea, että kykenee edes pohtimaan asioita niistä lähtökohdista, joita ehkä instituutti akateemisella tasolla edustaa." (SR 2)

Suuryrityksen edustaja arvelee, että instituutilla on yhteistyöhalua ja -tahtoa varmaankin riittävästi mutta ettei instituutti ole kyennyt vielä konkretisoimaan yhteyksiä tai peräti yhteistyösopimuksia hänen edustamansa yrityksen kanssa. Toisaalta hän tuumaili ongelman sijaitsevan kummassakin organisaatiossa:

"Niin kauan kun näitä asioita ei ole jäsennetty kummallakaan puolella, niin yhteistyö on vain hyvää tahtoa." (SR 11)

Hänen käsityksensä mukaan yhteistyökyky tarkoittaa organisaatioiden koko henkilökunnan perehtyneisyyttä ja viitseliäisyyttä asiaan:

"Vuorovaikutuksen pitäisi näkyä läpi organisaatioitten. Ei voi olla (pelkästään – KI) yritysten tai organisaatioitten johtojen tasolla tapahtuvaa kanssakäymistä, vaan sen pitäisi heijastua monella tavalla eri toimintoihin meidän yrityksessä ja muissa yrityksissä tällä alueella ja moniin eri ihmisiin teidän talon sisällä." (SR 11)

6.4 Avoimuus

Chydenius-Instituutin avoimuuden useimmat avainhenkilöt arvioivat hyväksi. Avoimuutta pidetään ylipäätään välttämättömänä ja haastavana asiana alueellisen yliopisto-organisaation toimintakulttuurissa.

"Me saadaan kivasti erilaisia selvityksiä ja tutkimusraportteja, mitä teillä on tehty. Me ollaan mun käsityksen mukaan hyvin tietoisia siitä koulutustarjonnasta, mikä teillä pyörii." (SR 11)

"Ei ole tullut vastaan vielä asiaa, johon ei olisi pyritty antamaan vastausta silloin, kun on haluttu. Se on yleensä näitten organisaatioitten ongelma se, miten saa sen tiedon menemään perille." (SR 9)

"Mun mielestä Chydenius on ollut tähän mennessä hyvin avoin näin yrittäjäjärjestön puolesta. (...) Sen on itse asiassa oltavakin avoin, että se pystyy toimimaan täällä." (SR 7)

Instituutin avoimuutta kohtalaisena pitäneen avainhenkilön mielestä koulutuksen tarjonnassa organisaatioiden kilpailutilanne saattaa johtaa suljettuihin toimintajärjestelmiin ja reflektioimattomaan itseriittoauteen:

"Reviirijattelun syntyminen on semmoinen vaarallinen, että sitä kannattaa itsearvioinnissa miettiä, että missä me ollaan sellaisia, että me itsearvoisesti halutaan olla tätä ja tuottaa tätä, eikä anneta muille ..." (SR 8)

Chydenius-Instituutin avoimuuden parantamiseksi eräät avainhenkilöt neuvovat instituuttia tiedotusvälineiden tehokkaampaan hyödyntämiseen:

"Kannustaisin ehkä laajemmalla porukalla ja rintamalla tulemaan ulos ja esille, enkä tarkoita pelkästään alueen palstoille vaan muutenkin. (...) Siellä on henkistä kapasiteettia paljon enemmän mitä ulospäin näkyy." (SR 4)

"Hirmu tärkeä on tiedotustilaisuuden tekeminen ja se kaikki, miten sä sen teet. Toisaalta se vaatii toimittajaltakin, että toimittaja osaa sen oleellisen sieltä ottaa." (SR 10)

"Tuon avoimuuden suhteen niin kuin muutenkin ulospäin esittelyjen suhteen, niin kyllä siinä kannattaa vetää suoraan tiedostuspoliittisia linjauksia. (...) Kannattais pohtia sitä, että millä keinoin sitä saisi avoimemmaksi." (SR 2)

6.5 Kunnanvaltuutetut

Kyselylomakkeessa kunnanvaltuutettuja pyydettiin ottamaan kantaa Chydenius-Instituutin koulutus-, kehittämis- ja tutkimustoimintaa kuvaaviin määreisiin *laatu, luovuus, yhteistyökyky ja avoimuus*. Valtuutetuista instituutin toiminnan laatua piti "huonona" 1 %, "välttävänä" 7 %, "hyvänä" 57 % ja "erinomaisena" 3 %. Luovuuden puolestaan katsottiin olevan "hyvällä" tasolla 45 %:n ja "erinomaisella" tasolla 4 %:n osuudella. Yhteistyökyvyn ja avoimuuden osalta jakaumat ovat samansuuntaisia kuin edellisessä; tosin yhteistyökyvyn kohdalla erinomaiseksi instituutin toiminnan arvioi noin joka kymmenes valtuutettu (11 %). Kaikkien neljän kategorian yhteydessä noin kolmannes ei osannut määritellä kantaansa (Liite 14.) Kaikissa näissä toiminnan tasokkuutta kuvaavissa kriteereissä kaupunkilaisvaltuutetut olivat myönteisempiä kuin valtuutetut maaseudulla. Esimerkiksi instituutin toiminnan laatua piti kaupungeissa "hyvänä tai erinomaisena" hieman yli 70 %; vastaava osuus maaseudulla oli 58 %. (Liite 15.)

7 Chydenius-Instituutin tulevaisuus

7.1 Suuri tehtävä

Kerroin avainhenkilöille, että virallisissa asiapapereissa ja julkisissa esitteissä Chydenius-Instituutin tehtäväksi määritellään: *Keski-Pohjanmaan aineellisen ja henkisen kasvun tukeminen koulutuksen ja tutkimuksen avulla sekä Anders Chydeniuksen elämäntyön henkisen perinnön vaaliminen*. Osalle tämä lause olikin entuudestaan tuttu:

”Mä oon tuon lauseen lukenut monta kertaa.” (SR 5)

Pyysin avainhenkilöitä arvioimaan, onko kyseisellä missiolla todellisuuspohjaa. Kykeneekö instituutti toteuttamaan – lihallistamaan – määrittelemäänsä perustehtävää ja kuinka hyvin? Teemahaastattelujen aiemmissa vaiheissa tutkailin samaa aihetta operationaalisesti toisella tavoin – tyvestä latvaan; kysymällä instituutin erimuotoisista vaikuttavuustavoista.

Tässä myöhemmässä yhteydessä tarkoitukseni oli arvioittaa, onko tuo kristallisoitu retorinen missio instituutin toimintaa ajatellen sopiva ja realistinen. Missiota pidettiin ”maailmoja syleilevänä”, ”universaalina” ja ”vaikeasti mitattavana”; toisaalta eräs avainhenkilö totesi organisaatioiden mission asemasta yleensäkin,

”että ei mission tehtävänä ole kovin konkreettisesti edes kertoa, mitä tehdään, vaan vuosittain tehdään toimintasuunnitelma ja täsmennetään toiminta-ajatuksia, joissa sanotaan sitten, että tehdään sitä ja tätä.” (SR 5)

Vaikka organisaation missio on muodoltaan usein abstrakti, poeettinen hahmotus, ”*se ei saa olla pelkkä sanallinen tavoite*” (SR 12). Sen tulee olla organisaation työntekijöille eräänlainen ”kompassi”: ”*Johtaako tämä toiminta nyt tuohon?*” (SR 12) Chydenius-Instituutin mission ensimmäisen osion eli aineellisen ja henkisen kasvun tukemisen osalta todettiin:

”Kyllä, (tehtävä – KI) toteutuu ihan hyvin.” (SR 1)

”Uskon kuin vuoreen siihen, että siitä tehtävästä tullaan selviä-

mään ja että Chydenius-Instituutti tulee siinä hyvin keskeistä ja keskeisintäkin roolia näyttelemään.” (SR 3)

”Justiinsa lähtemällä kehittämään Keski-Pohjanmaata ja sen elinkeinoelämää koulutuksen tason ja ammatillisen pätevyyden lisäämisen kautta se nimenomaan täyttää tuota tehtävää.” (SR 9)

”Jos mun pitäisi muotoilla toinen tavoite Chydenius-Instituutille, niin mä luulen, että mä en pystyisi.” (SR 12)

”Ei se mistään tyhjästä kuitenkaan ole temmattu.” (SR 4)

Mission toinen osio eli Anders Chydeniuksen elämäntyön ja henkisen perinnön vaaliminen nostatti seuraavanlaisia positiivisia kommentteja:

”Luonnollinen paikka mistä lähteä hakemaan lisätietoa ja informaatiota silloin kun kiinnostuu Chydeniuksen elämäntyöstä, ois instituutti.” (SR 11)

”Mitä tulee Anders Chydeniuksen elämäntyöhön, niin (...) se on kyllä mun mielestä erityisesti instituutin työn kautta noussut uudelleen tunnetuksi ainakin nyt Suomessa.” (SR 3)

Toisaalta kyseistä museaalista toimintaa ei pidetä instituutin päätehtävänä; pikemminkin Chydeniuksen tehtävänä on toimia symbolina.

”Se on ihan sopivasti jo nimessäkin mukana, (...) mutta että sen eteen kauheita rituaaleja pidettäisiin, niin en mä nyt sitä pitäis kovin suuren rahan arvoisena asiana.” (SR 1)

Misson ensimmäinen osio herätti tässäkin yhteydessä odotetusti maantieteellisen kritiikin. Kaustisen seutukunnasta arvioituna instituutin muotoilemalla hyvinvointitehtävällä ei ole toistaiseksi evidenssiä:

”Tuo on kaunis ja syleilevä lause, mitä luit, mutta sillä kokemuksella mikä nyt on, niin alueellisen tasapuolisuuden painotusta toivoisin, että tuotaisiin esiin, että se hyvinvointi ja kaikki koskisi koko maakunnan asukkaita eikä yksistään (ihmisiä – KI) tässä muutama sadan metrin säteellä tästä toimipisteestä.” (SR 6)

Filosofisemman ja samalla hieman kerettiläisenkin kysymyksenasettelun nosti esille avainhenkilö, jolle ”henkinen hyvinvointi” ei ollut käsitteellisesti itsestään selvä. ”Henkinen hyvinvointi” ei täyty merkityksillä ainoastaan koulutusoptimistisen ajattelun ja legitimaation myötä eikä ”henkiseen hyvinvointiin” päästä yksinomaan osallistumalla erilaisiin aikuiskoulutuksiin. Sokea koulutusoptimismi saattaa luoda

illuusioita ja pakkoja, rajata hyvinvointikonseptiota ja aiheuttaa jopa negatiivisia henkisiä vaikutuksia.

”No mä aattelin henkisestä hyvinvoinnista, että ihmiset osaavat olla. Että se ei tarkoita sitä, että sun pitää aina osallistua ja sun pitää aina olla jossain mukana. Se on henkistä hyvinvointia, että ihminen voi hyvin olemassaolossansa, että vaikka sulla ei olis työtä eikä koulutusta, niin sä voit silti hyvin. (...) Ei välttämättä aina tarvita joitakin tuotteita, joilla sitten saadaan ihminen voimaan hyvin, koska sillähän saadaan ihmiset voimaan henkisesti huonosti, että sulla pitää olla sitä ja sulla pitää olla tätä ja sun pitää käydä siellä ja tuolla. Sehän on sitä ahdistuksen luomista.” (SR 8)

7.2 Verkostoyliopisto

Yksi keskeinen visio Chydenius-Instituutin strategiassa on kehittyä ”aikuisten verkostoyliopistona”. Ensinnäkin tuolla konseptiolla tarkoitetaan sitä, että instituutti toimii alueellaan useista maamme yliopistoista muodostuvien toimintaverkoston solmukohtana, eräänlaisena tieto- ja innovaatiopesäkkeenä, jonka on määrä palvella aikuisia mm. täydennys- ja muuntokoulutuksen sekä avoimen yliopiston muodossa. Instituutti on toiminut jo kiinteässä yhteistyössä emoyliopistonsa ohella Vaasan ja Oulun yliopistojen kanssa. Lisäksi instituutin tohtorit ovat väitelleet yliopistoissa ympäri Suomen, Lapin ja Joensuun yliopistoja myöten.

Toiseksi ”aikuisten verkostoyliopisto” viittaa tietoverkkojen hyödyntämiseen ja digitaalisten oppimisympäristöjen luomiseen, eräänlaiseen ”virtuaaliyliopistoon” perinteisen kampusyliopiston vaihtoehtona tai ainakin laajenuksena. Johtajatuksena on, että juuri tietoverkot mahdollistavat joustavimmin yliopistojen ja Chydenius-Instituutin keskinäisen toiminnallisen yhteistyön.

Kaikki haastattelemani avainhenkilöt näyttävät olevan hyvin perillä siitä, mitä ”aikuisten verkostoyliopistolla” tarkoitetaan. Tosin yksi avainhenkilö totesi, että

”mä en tiedä, mitä kaikkea se pitää sisällään. Verkostoyliopisto? Ilmeisesti luodaan verkosto, mutta kyllä pitäisi puhua vähän selkeämmin.” (SR 12)

Selvästi hallitseva käsitys on, että kyseinen visio on Chydenius-Instituutin tulevaisuuden kannalta ainoa oikea valinta. Ponnistelut oman kanta- ja kampusyliopiston saamiseksi maakuntaan olisivat voimavarojen tuhlausta ja epärealismia. Verkostoyliopisto on halvempi, toimivampi, modernisuudessaan haasteellisempi ja instituutin käytäntöjä jo nyt rakenteistava ratkaisu. Kysymys on myös välttämättömyydestä.

”Mä uskon, että se strateginen valinta on oikea ja että se turvaa Chydenius-Instituutin.” (SR 3)

”Kun me nyt toimitaan kahden läänin alueella ja kun meillä ei ole sitä omaa yliopistoa, niin meidänhän on pakko hakea niitä vahvuuksia myöskin muualta. Jos Chydenius toimisi vaan siinä (yksin – KI) eikä olisi yhteistyössä Oulun eikä Vaasan eikä Jyväskylän kanssa, niin se olisi hyvin heikossa asemassa.” (SR 7)

”Ei me tänne yliopistoa saada yrittämälläkään. Se on kyllä semmoista ruudin polttamista turhaan. Tällä tavalla (verkostoyliopistona – KI) me voidaan saada hyvinkin mittavaa työtä ja kyllä mä näkisin, että te ette ole vielä kaikkea tehnyt, vaan nää asiat laajenee ja saa uusia muotoja, kunhan tuota aikaa kuluu ja innovaatioita tulee.” (SR 1)

”Kyllä mä nään, että se on realismia nimenomaan toimia tällä tavalla ei-kampusmaisesti. (...) On vaikea kuvitella, että millään resursseilla lähdettäis luomaan sitä infraa, joka vaaditaan siihen (kampusyliopistoon – KI).” (SR 11)

”Verkostoyliopisto tulee tietenkin paljon edullisemmaksi, se on murto-osa niistä (kampusyliopiston – KI) kustannuksista ja rahaa pitää käyttää tehokkaasti. Kampusyliopistoa tarvitaan, mutta olkoon se Helsinki ja nämä (muut – KI) toimivat yliopistot.” (SR 12)

”Kukaan ei varmaan haihattelekaan tänne oman tiedekorkeakoulun saamista, mutta sitten tommoisen moninaisen verkostoitumisen kautta muihin yliopistoihin taikka korkeakoululuihin sekä maassa että maailmalla, tiiviiden yhteyksien luominen ja niitten hyödyntäminen, niin ilman muuta! Tälle on hyvä pohjakin olemassa, että toi ei ole mitään haihattelua.” (SR 4)

Avainhenkilöt argumentoivat verkostoyliopiston puolesta myös tietoyhteiskuntaan liittyvillä trendeillä ja vaatimuksilla sekä uusilla pedagogisilla mahdollisuuksilla, ”ajan merkeillä”. Sitä paitsi teknisen infrastruktuurin katsotaan olevan maakunnassa toimintavalmis, myös henkinen kapasiteetti. Vision toteutuminen mahdollistaisi alueellisen tasa-arvon yliopistopalvelujen hyödyntämisessä sekä tietoteollisen työvoiman saatavuuden ja jatkuvan kvalifikaation omalla alueella.

”Jos mä mietin sitä vaan trendinä, mihin tämä maailma näyttää olevan menossa, tiedon merkitystä ja myöskin sitä, että tavallaan tämän tyyppinen opiskelumahdollisuus pitää olla paikkakunnilla, jos ei sitten suoraan ole tuota varsinaista yliopistoa, niin mä näen sen

erittäin merkittävänä, jopa kynnyksysymyksenä.” (SR 2)

”Se (verkostoyliopisto – KI) on minusta hieno tavoite (...). Ensimmäisellä EU-ohjelmakaudella on nämä tietoverkot rakennettu niin monipuolisiksi ja hyväiksi (...), että periaatteessa lähes joka kiinteistön on mahdollista maakunnan alueella yhdistyä samaan tietoverkkoon. (...) Täällä ollaan valmiit panostamaan.” (SR 3)

”Tämä verkostoasia on sellainen, että se ei ole paikkaan sidottu. (...) Kaikki päästään mukaan nyt. Meillä on tietoverkot Kaustisen seutukunnassa paremmassa kunnossa kuin Kokkolan seutukunnassa, joten me oletetaan, että nyt jos koskaan me päästään tasavertaisina mukaan kehittämisasioihin ja hyödyntämään näitä laitoksia.” (SR 6)

”Mä ymmärtäisin sen (verkostoyliopiston – KI) sillä tavalla, että instituutti voi muokata koulutusohjelmia useampien yliopistojen välisessä yhteistyössä, ja jos ajatellaan verkosto-sanaa, niin voidaan kehittää myös monimuotoisia opetus- ja koulutusmenetelmiä, joilla se sitä tavoitetta saavuttaa. Ja ilmeisesti tällaiset etäkoulutuksen muodot ovat niitä, joita käytettäisiin hyväksi.” (SR 9)

”Minusta se (verkostoyliopisto – KI) vastaa erittäin tärkeään huutoon. Jos ajattelen nyt ihan Pietarsaaren näkökulmasta, niin kyllähän yksi meidän isoja ongelmia on se, että kun me yritämme saada tänne teollisuutta, työpaikkoja tai yrityksiä ylipäänsä, jotka nyt sitten toimii high tech puolella tai yleensä aika ylhäällä tässä tietopyramidissa, niin seuraavaksi ongelmaksi muodostuu tietenkin se, että miten nää yritykset saavat työvoimaa. Ja kun he saavat työvoimaa, niin miten ylläpidetään tämän työvoiman tietovarastoa ja ylläpidetään sitä kontaktin tarvetta, mitä heillä on just tällaiseen tiedolliseen ahjoon.” (SR 14)

Verkostoyliopiston kehittämiseen suhtaudutaan siis myönteisesti, mutta ehtojakin asetetaan. Parissa haastattelussa todettiin, ettei verkostoyliopistoon tai virtuaaliyliopistoon siirtyminen voi tapahtua sokeasti ilman "sisäänajoa" eikä sitten, että vanhamuotoiset oppimismenetelmät syrjäytetään kokonaan. Tarvitaan perehdyttämistä digitaalisten oppimisympäristöjen hyödyntämiseen ja edelleenkin sosiaalista lähikontaktia opettajaan tai ohjaajaan.

”Jos nyt tätä tietotekniikan hyväksikäyttöä ajatellaan, niin ehkä yritetään hypätä nyt yksi porras yli. Mä uskon, että pitäisi nyt kattoo mitä siinä välimaastossa pitäisi tehdä, jotta (...) näitten palveluitten käyttö voitais maksimoida. Mä uskon, että (...) se on vielä pieni

porukka, joka pystyisi sitä käyttämään. (...) Tämä alue ei ole vielä kypsä tämmöiseen hyppäykseen kokonaisuutena. Tässä kaivataan nyt kyllä tämmöisiä opintoneuvonnallisia tutoraalisia juttuja aika tavalla, että voitaisiin onnistua siinä. Kyllä mä sinänsä näen sen hyvänä päämääränä ja oikean suuntaisena, mutta että sanoisin, että pitäisi tehdä aika paljon töitä, ikään kuin tämä uuslukutaito löytää siihen." (SR 13)

"Mä en usko puhtaasti siihen, että kaikki tullaan tekemään virtuaalisesti, vaan joku konkreettisuustaso ... sulla pitää olla proffa, jonka kanssa sä pystyt joskus käydä juttelemassa. Ei se mene sillä pelkällä sähköpostilla, vaan jossain pitää käydä. Se ois Chydenius-Instituutti, jossa käytäis samalla kun viedään rahat Cittariin ja Prismaan ja viinakauppaan." (SR 10)

7.3 Muita vuosituhannen haasteita

Pyysin avainhenkilöitä esittämään toiveita ja ehdotuksia koskien Chydenius-Instituutin tulevia linjauksia ja toimintoja. Puhemateriaalista on tulkittavissa, että instituutin nykyistä strategiaa suurine tehtävineen ja visioineen pidetään hyvänä ratkaisuna. Ylipäätään instituutin olemassaolo halutaan turvata rahoitusta myöten. Avainhenkilöt totesivat:

"En mä sen paremmin osaa sanoa tästä kehitysstrategiasta: mikä muu se vois olla kuin se, minkä te nyt olette valinneet tällä konseptilla? Se tuntuu sopivan täkäläisiin oloihin parhaiten ja toivon kaikkea hyvää sille ja menestystä ja tulevaisuususkkoa." (SR 1)

"Meidän täytyy (...) pyrkiä vaikuttamaan (...), että kyetään säilyttämään instituutti täällä riittävän korkeatasoisena akateemisena laitoksena." (SR 2)

Avainhenkilöt toivoivat tai ehdottivat yksityiskohtaisemmin myös seuraavaa:

- tietoteknisen koulutuksen ja tutkimuksen vahvistaminen ja kehittäminen;
- instituutille uudet yliopistomaiset tilat ja niiden yhteyteen tekniikan ja kemian laboratorio, joka voisi olla ammattikorkeakoululaistenkin käytössä;
- teknologianpuiston perustaminen Kokkolaan ja instituutin sijoittaminen sen yhteyteen;
- maakunnan musiikkivahvuuden huomioon ottaminen instituutin toiminnassa (tieteellinen näkökulma);

- instituutin suuntautuminen aiempaa enemmän ulospäin – markkinoinnin ja tiedotuksen parantaminen;
- instituutin aiempaa merkittävämpi rooli alueen vaikuttajatahojen välisten keskustelujen ylläpitäjänä;
- muuntokoulutuksen soveltaminen muillakin kuin opettajakoulutuksen ja tieteellisyyden aloilla;
- instituutti voisi olla yhä voimakkaammin opetusalan – myös erityisopetuksen – koulutuskeskus maakunnassa;
- verkosto- tai virtuaaliyliopistoon liittyen etäopiskelumuotojen kehittäminen koko maakuntaan;
- EU-hanketietoisuuden vahvistaminen niin, että instituutti voisi toimia yhtenä alueen tietopalvelutoimistona.

7.4 Kunnanvaltuutetut

Kyselylomakkeen kohtaan numero 17 (ks. liite 2) muotoilin kunnanvaltuutetuille kysymyksen: *Chydenius-Instituutin yhtenä tehtävänä on Keski-Pohjanmaan aineellisen ja henkisen kasvun tukeminen. Mihin Chydenius-Instituutin koulutus-, kehittämis- ja tutkimustoiminnan tulisi ensisijaisesti keskittyä maakunnassa? Vastajilta odotettiin siis tulevaisuuteen orientoitumista. Koko aineistossa tärkeimmäksi osa-alueeksi tuli tietoyhteiskunnan ja tietoteknisen osaamisen kehittäminen. Seuraaviksi preferoitiin maaseutuyrittäjyyden kehittäminen ja maakunnan sisäisen yhteistyön edistäminen. Vähiten merkintöjä sai maakunnan kulttuurin vahvistaminen. (Liite 16.)*

Kaupunkilaisten ja maalaisten valtuutettujen vertailu osoittaa, että tietoyhteiskunnan ja tietoteknisen osaamisen kehittämistä pidetään tärkeimpänä nimenomaan kaupunkilaisvaltuutettujen keskuudessa (59 %), kun taas maaseudulla instituutin tärkeimmäksi tehtäväksi ilmoitetaan odotetusti maaseutuyrittäjyyden kehittäminen (53 %). Mutta myös maaseudulla preferoidaan tietotekniikkaan liittyvä koulutus-, kehittämis- ja tutkimustoiminta varsin korkealle, nimittäin jo toiselle sijalle (44 %). (Liite 17.)

8 Päätelmät

Tutkimuksessa selvitin Chydenius-Instituutin alueellista vaikuttavuutta ympäristölähtöisesti. Ensisijainen tutkimusaineisto koostui *instituutin keskeisiä alueellisia sidosryhmiä edustavien 14 avainhenkilön puheista*. Avainhenkilöt arvioivat instituutin toiminnan tunnettuutta ja välittömiä tai välillisiä vaikutuksia pitäen viitteellisesti mielessä toiminnan lähimenneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden. Välillisellä vaikuttavuudella tarkoitin mm. taloudellisia, kulttuurisia ja poliittisia tai maakunnan imagoon liittyviä vaikutuksia. Huomio kiinnittyi myös vaikuttavuuden ja toiminnan tasokkuuden osatekijöihin; laatuun, luovuuteen, yhteistyökykyyn ja avoimuuteen. Lisäksi kiinnostus kohdistui siihen, kuinka hyvin Chydenius-Instituutin katsotaan toteuttavan julkisia tehtäviänsä ja visioitansa sekä mitä instituutin tulevalta toiminnalta odotetaan ja toivotaan. Yleisemmäksi tutkimusongelmaksi muodostui, minkälaisin yliopistodiskurssein Chydenius-Instituutin vaikuttavuudesta puhutaan.

Avainhenkilöt muodostivat yhteiskunnallisesti tärkeiden asemiensa perusteella tietynlaisen alueellisen *vallan kentän*, jossa he aktiivisina voimina ja erilaisista yliopistodiskursseista tietoisina (tai osittain tiedostamattomasti niistä ammentuen) olivat kykeneviä ja sensitiivisiä arvioimaan ja arvottamaan Chydenius-Instituutin alueellista vaikuttavuutta: esimerkiksi mikä koulutus, tutkimus tai kehittämistoiminta on maakunnan kannalta hyvää ja hyödyllistä, mikä puolestaan huonoa tai hyödyttöntä. Puheaineistosta jäsensin ja konstruoin *hallitsevia* ja *marginaalisia* merkityskokonaisuuksia.

Kulttuurista pätevyyttä ja hegemonista statusta omaavat hallitsevat puhetavat konkretisoituvat usein käytännöiksi, toimintatavoiksi ja instituutioiksi; ts. hallitsevilla diskursseilla on taipumus uurtua lujasti sosiaalisiin käytäntöihin. Juuri siksi niillä on huomattava merkitys myös Chydenius-Instituutin olemassaolon legitimoinnissa ja tulevaisuuden rakentumisessa. Sen sijaan en löytänyt puheaineistosta sellaisia vastahegemonisia diskursseja, jotka olisivat kyseenalaistaneet kokonaan Chydenius-Instituutin olemassaolon ja vaikuttavuuden. Tällaisiinkin diskursseihin saattaa kyllä törmätä, jos valitsee tutkimuskohteeksi vaikkapa yhteiskunnasta syrjäytyneet tai yliopistopalveluihin välinpitämättömästi suhtautuvat – yleensä niukasti kouluttautuneet – sosiaaliryhmät. Rehellisesti sanoen, siellä missä

alueen aineellisia ja henkisiä varantoja linjataan ja institutionalisoidaan, näiden sosiaaliryhmien näkemyksillä ei ole kovinkaan suurta painoarvoa – ne ovat vallan kentän ulkopuolella.

Symbolisen vastarinnan sijasta löysin kyllä puheaineistosta jonkin verran kriittisiä näkemyksiä, joille on annettava koko tutkimusmateriaalin valossa marginaalinen asema. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että niihin tulisi suhtautua vähättelevästi. On muistettava, että myös kriittiset puhetavat ja merkityksenannot – erityisesti keskeisten sidosryhmien esittäminä – muodostavat todellisen haasteen Chydenius-Instituutin toiminnan kehittämiseksi ja parantamiseksi.

Sidosryhmien hallitsevana piirteenä on puhua Chydenius-Instituutin maakunnallisesta ja alueellisesta *tunnettuudesta* pääosin myönteisesti: instituutin nimi ja toiminta tunnetaan varsinkin omassa maakunnassa hyvin. Instituutin katsotaan myös valtakunnallisesti – ainakin nimenä – löytäneen jalansijansa erityisesti asiantuntijapiireissä. Perustat entistä vahvemmalle valtakunnalliselle profiloitumiselle ovat jo olemassa – työtä sen eteen on jatkuvasti kuitenkin tehtävä.

Sidosryhmien kentällä kriittisyys instituuttia kohtaan on etupäässä maantieteellistä. Tunnettuuden ohuuden syitä ovat: yhtäältä maakunnan maaseutualueet on jätetty oman onnensa nojaan yliopistopalvelujen osalta, toisaalta Pietarsaartakaan ei ole kielellisine ja kulttuurisine erityispiirteineen otettu riittävästi huomioon. Pietarsaaren näkökulmasta Chydenius-Instituutin vaikutusaluejärjittelyyn toivotaan muutoksia tiukasta hallinnollisesta maakuntakonseptiosta kohti avarampaa aluekäsitystä, mikä edistäisi instituutin tunnettuuden leviämistä.

Sidosryhmien puheita hallitsee diskurssi, jossa Keski-Pohjanmaa ilman Chydenius-Instituuttia olisi takapajuinen, etäällä sijaitsevien yliopistojen katvealue. Alueellisena miniyliopistona instituutille annetaan kernaasti maakunnan keskeisen kehittäjän asema. Toisaalta jos instituuttia ei olisi perustettu eikä sittemmin laajennettu, tehtävä olisi annettu ehkä jollekin toiselle instanssille.

Instituutin toiminnan *välittöminä vaikutuksina* pidetään mm. opettajien muodollista pätevöitymistä ja sijoittumista alueelle, yliopistollisten jatko-opintomahdollisuuksien rakentumista, informaatioteknologisten opintojen ja projektien saamista alueelle (*"Keski-Pohjanmaakin on pääsemässä kiinni näihin kasvualoihin"* – SR 3), EU-projekteihin liittyvän asiantuntemuksen kertymistä sekä tutkimuksen hyödyntämistä päätöksenteossa ja organisaatioiden toimintakulttuurissa. Kun puhutaan *välillisestä vaikuttavuudesta*, instituuttiin liitetään sivistysyliopistollisia merkityksiä alueen henkisistä ja kulttuurisista vaikutuksista mutta myös tehdas- ja basaariyliopistolle tyypillisiä ominaisuuksia konkreettisen hyödyn tuottajana, olipa sitten kyse taloudellisista tai työllistävästä tai aluekehitystä edistävästä hallinnollisista vaikutuksista. Instituutin "pehmeät" vaikutukset myönnetään merkittävämmiksi kuin "kovat" vaikutukset, mutta yleinen ajattelutapa on, että henkinen ja sosiaalinen pääoma muuntuu ajan myötä yhä näkyvämmiin taloudelliseksi pää-

omaksi: työpaikoiksi, yritystoiminnaksi ja alueen aineelliseksi vauraudeksi. Chydenius-Instituutilla katsotaan olevan huomattavaa yhteiskuntapoliittista valtaa alueellisen kehityksen koordinaatioiden asettelussa sekä toimintatapojen luomisessa ja valmentamisessa modernille tietoyhteiskunnalle ominaisten vaateiden ja visioiden mukaisesti. Chydenius-Instituutilla uskotaan olevan myös jonkin verran vaikutusta maakunnan ohuen imagon profiloitumisessa houkuttelevammaksi, sillä alueellisen osaamisen ja henkisen pääoman myönnetään nyky-yhteiskunnassa olevan tärkein kilpailutekijä.

Marginaaliin jäävässä kritiikissä tulee esille epäily EU-rahoitteisten kehittämissankkeiden tuloksellisuudesta ja hyödyllisyydestä, lupauksen täyttämistä esimerkiksi uusien yritysten ja työpaikkojen muodossa; työllistyykö vain projektien oma henkilökunta? Tämä kysymys koskee luonnollisesti muidenkin organisaatioiden kuin Chydenius-Instituutin organisoimia projekteja. Tutkimusten osalta todetaan, että turhan suuri osa niistä päätyy käyttämättömänä arkistojen ikirauhaan tai niissä käsitellään sellaisia aiheita, jotka eivät suoraan edistä alueen kehitystä eivätkä varsinkaan elinkeinoelämää. Tendenssimäisin kritiikki tulee kuitenkin jälleen maaseudulta; instituutin vaikuttavuuden koetaan olleen toistaiseksi varsin mitätöntä Kokkolan ulkopuolisilla alueilla, varsinkin Kaustisen seutukunnassa. Odotukset ovat kuitenkin suuret. Yksi kritiikin säie myös on, että Chydenius-Instituutilta – varsinkin tutkijoilta – toivotaan rohkeampia kannanottoja maakunnallisiin ilmiöihin; tässä mielessä Chydenius-Instituutti voisi toimia riippumattomammin alueellisista ja paikallisista ideologisista sidoksista.

Avainhenkilöt mielsivät koulutus-, kehittämiss- ja tutkimustoiminnan *laadun* ensisijaisesti organisaation imagoksi, toiminnan vaikuttavuudeksi sekä henkilöstön koulutustasoksi ja sosiohistoriallisesti karttuvaksi henkiseksi pääomaksi, so. osaamiseksi. Hallitseva käsitys on, että Chydenius-Instituutin toiminta on laadullisesti hyvää, joskin parantamisen varaa aina on; provinsiaalisen ja pienen yliopistolaitoksen on ponnisteltava laadun (ja sen osoittamisen) eteen enemmän kuin suurten yliopistoyksiköiden. Chydenius-Instituutissa katsotaan olevan *luovia* ja rohkeita yksilöitä, joiden panos säteilee koko organisaation ja sen julkisuuskuvan eduksi. Koska maakuntaa pidetään konservatiivisena ja konventionaalisenä, instituutin luovuudelle asetetaan erityisen suuria odotuksia. Avainhenkilöiden omien kokemusten mukaan instituutilla on myös *yhteistyökykyä*, varsinkin julkisen sektorin organisaatioiden kentällä. Yhteistyön yritysten ja yrittäjien kanssa katsotaan jääneen toistaiseksi puolitiehen, mikä ei johdu pelkästään instituutista itsestään, vaan myös maakunnan yrittäjille ominaisesta kiireisyydestä, koulutuksen aliarvostuksesta ja akateemisten valmiuksien puutteesta. Yhteistyötahtoa instituutilla katsotaan olevan, mutta konkreettinen yhteistyö edellyttäisi yritysten ja instituutin henkilöstöjen toiminnallista vuorovaikutusta kaikilla tasoilla. Chydenius-Instituutia pidetään myös

riittävän *avoimena* palvelulaitoksena, joskin instituutin henkisen kapasiteetin ja konkreettisten tulosten toivotaan näkyvän medioissa useammin ja huolitellummin.

Marginaalisessa kritiikissä Chydenius-Instituutin toiminnan laatu arvioidaan instituutin yksittäisiin työntekijöihin kytkeytyväksi ja täten vaihtelevaksi. Luovuuden osalta uhkana pidetään sitä, että instituutti hirttäytyy liiaksi maakunnallisiin intresseihin ja valtakuvioihin – näin siis Pietarsaaren horisonista katsoen. Instituutin yhteistyökykyä – ja samalla avoimuutta – heikentää joiltakin osin koulutusorganisaatioiden keskinäinen kilpailuasetelma sekä maaseudun ja Pietarsaaren näkökulmista Kokkolakeskeisyys.

Näyttää siltä, että Chydenius-Instituutin olemassaoloon ja *tulevaisuuteen* uskotaan sidosryhmien keskuudessa vahvasti – julkista rahoitusta myöten. Instituutin poeettista ja samalla imagolisesti tärkeää hyvinvointimissiota pidetään alueen kannalta sopivana ja uskottavana. Mission toinen osio, joka liittyy Anders Chydeniuksen henkisen perinnön vaalimiseen, mielletään representaationa hyväksyttäväksi, joskin sitä pidetään aineelliseen ja henkiseen hyvinvointitehtävään nähden toissijaisena.

Instituutin visio "aikuisten verkostoyliopistosta" saa poikkeuksettoman hyväksynnän. Sen puolesta argumentoidaan mm. strategisilla ja taloudellisilla syillä. Lisäksi verkostoyliopistoa tai virtuaaliyliopistoa perustellaan tietoyhteiskunnan ja verkkopedagogiikan trendeillä ja mahdollisuuksilla, tietoteollisten ammattiryhmien koulutus- ja kontaktitarpeilla sekä alueellisella tasa-arvolla ja yliopistopalvelujen saatavuudella. Ylipäättäänkin instituutilta toivotaan teknisten ja varsinkin tietoteknisten innovaatioiden ja toiminta-alojen laajentamista. Chydenius-Instituutin odotetaan myös myötävaikuttavan alueellisiin keskusteluihin, joilla on valtaa muokata maakunnan tulevaisuutta.

Kannatettavasta tietoteknisestä visiosta huolimatta instituutin halutaan huolehtivan opiskelijoista ja muista asiakkaista siirtymäkaudella siten, että digitaalisin oppimismenetelmiin ja työympäristöihin perehdytetään huolellisesti. Sitä paitsi kokonaan ei pidä hylätä perinteisiä pedagogisia toimintatapoja: inhimillistä vuorovaikutusta ja ohjausta.

Chydenius-Instituutin alueellista vaikuttavuutta koskevat avainhenkilöiden näkemykset ammentavat oleellisilta osiltaan yliopistodiskursseista, joita esittelin luvussa 2.1:

- *innovaatiokeskus* välineellisen hyödyn basaarina tai tehtaana,
- *välittäjäyliopisto* uuden tiedon tuottajana ja välittäjänä sekä
- *sivistysyliopisto* vapaan tieteen temppeleinä tai keitaana.

Koko haastatteluaineistosta on löydettävissä ja tulkittavissa kaikkia näitä puherepertuaareja ja merkitysorientaatioita – riippuen kysymyksestä, kohteesta ja kontekstista sekä tietysti henkilöstä. On kuitenkin todettava, että punnittaessa yliopistoyksikön alueellista vaikuttavuutta sinänsä jo tutkimusongelmat ja kysy-

myksenasettelut johdattelevat keskusteluja suuntaan, jossa *korostuvat innovaatiokeskustyyppiset merkityksenannot: Chydenius-Instituutitakin odotetaan vaikuttavuutta ja välineellisiä tehtäviä sekä herkkyyttä alueellisille intresseille, tavoitteille ja strategioille*. Sanalla sanoen tieteeltä ja koulutukselta odotetaan *välinaarvoa*. Myös välittäjäyliopistolle tyyppilliset merkitykset uuden tiedon tuottamisesta ja välittämisestä alueen toimijoille ja organisaatioille ymmärrettävin käsittein ja kielipelein hallitsevat avainhenkilöiden puheita; voidaan puhua tiedon *käyttöarvosta*. Toisaalta kiinnitettäessä huomiota esimerkiksi perustutkimukseen, kriittiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun ja akateemisiin peruskoulutuskokonaisuuksiin tilaa annetaan myös sivistysyliopistoa puolustaville merkityksille, ts. tieteen autonomialle ja traditiolle, sivistykselle ja valistukselle. Tieteelle ja koulutukselle annetaan siis myös *itseisarvo*, joskin väline- ja käyttöarvoon nähden toissijaisesti.

Voi hyvällä syyllä todeta, että Kivisen et al. (1993) määrittelemä korkeakoulu-politiikan *tuloksellisuusdoktriini* saa empiiristä vahvistusta Chydenius-Instituutin alueellisten sidosryhmien puhetavoista, vaikka on muistettava muidenkin – mm. ei-instrumentaalisten – yliopistodiskurssien sitkeä olemassaolo ja elinkelpoisuus. Tuloksellisuusdoktriini käsitteenä saattaa kuitenkin johtaa turhan kapea-alaiseen miellelyhtymään yliopistosta, joka tähtäisi yksinomaan pintailmiöihin, ts. määrällisiin ja muodollisiin tuloksiin: esim. liikevaihtoon, opiskelijamääriin tai tutkintoihin. Avainhenkilöiden puhetavoista on tulkittavissa, että *Chydenius-Instituutilta odotetaan paljon syvällisempää vaikuttavuutta, joka verevoittaisi maakunnan aineellista ja henkistä kehitystä*. Tässä valossa avainhenkilöiden puheissa hallitsee pikemminkin *tuotantodoktriini*; instituutti – kuten yliopistot yleensä – mielletään alueensa keskeiseksi tuotantovoimaksi.

Lisäksi on syytä pitää mielessä, että jos varsinkin yliopistojen sisällä elää ja kilpailee useita rinnakkaisia tapoja hahmottaa yliopistopalvelujen yhteiskunnallinen ja alueellinen merkitys, eivät diskurssit yliopistojen ulkopuolellakaan ole kokonaan hyytyneet yhdeksi ideologiseksi kaanoniksi. Chydenius-Instituutille tämä merkitsee sitä, että se voi tuottaa ja perustella yliopistopalvelujaan ja alueellisia tehtäviään monilla ihanteilla: kuitenkin ensisijaisesti välineellisillä ja toissijaisesti ei-välineellisillä merkityksillä.

Tutkimuksen toisessa ja tässä yhteydessä sivurooliin jääneessä materiaalissa, *keskipohjalaisten kunnanvaltuutettujen kyselyaineistossa* tulee esille, että selvä enemmistö uskoo Chydenius-Instituutin alueelliseen vaikuttavuuteen – sekä henkiseen että aineelliseen. Kaupunkilaisryhmässä instituutilla katsotaan olevan taloudellisia, työllistäviä, henkisiä ja kulttuurisia, imagollisia sekä maakunnan tulevaisuutta edistäviä vaikutuksia noin 90 %:n osuuksilla; sen sijaan joka ikinen kaupunkilaisvaltuutettu myöntää instituutilla olevan maakunnan koulutustasoa nostavia vaikutuksia. Maaseuturyhmässä nämä asennelinjaukset ilmenevät samansuuntaisia mutta pienemmällä prosentiosuuksilla; varsinkin Chydenius-Instituutin taloudellisiin ja

työllistäviin vaikutuksiin uskotaan kaupunkilaisvaltuutettuihin verrattuna selvästi kapeammalla kannatuksella (noin 70 % - 80 %).

Sidosryhmien avainhenkilöiden tavoin kunnanvaltuutetutkin painottavat Chydenius-Instituutin alueellisessa tehtäväkirjossa *tietoyhteiskunnan ja tietoteknisen osaamisen kehittämistä* – tosin maaseutuvaltuutetut priorisoivat tätäkin osa-alueetta kirkkaammin *maaseutuyrityksien kehittämistä*. Nämä alueelliset tehtävät eivät suinkaan sulje toisiaan pois, vaan tukevat toisiaan. Kyselyaineiston tilastolliset linjaukset muistuttavat avainhenkilöiden tuottamia vaikuttavuusdiskursseja siltäkin osin, että Chydenius-Instituutilta odotetaan aiempaa näkyvämpää panostusta Kokkolan ulkopuoliselle maaseudulle – koko maakuntaan. Näin ollen myös kunnanvaltuutettujen antama palaute voidaan ymmärtää Chydenius-Instituutille tarjoutuvaksi haasteeksi: kehittyä monipuoliseksi ja tehokkaaksi verkostoyliopistoksi, jonka vaikutus kantaa laajalle.

Tutkimuksessa empiirisen tarkastelun painopiste on ollut yliopiston ympäristössä. Mutta miltä tilanne näyttää yliopistojen sisällä? Yliopistoissa ja niiden alueellisissa toimipisteissä – kuten Chydenius-Instituutissa – humboldtilainen sivistysideaali elää edelleenkin koulutus-, kehittämis- ja tutkimuskäytäntöjen alatasanteilla eräänlaisena kollektiivisena ja historiallisesti rakentuneena alitajuntana, so. henkisenä maaperänä. Toisaalta sivistysideaalilla on käyttöä myös yliopistollisena aurana profiloituttaessa eroon ammattikorkeakoulusta tai muista koulutusorganisaatioista. On kuitenkin tunnistettava, että humboldtilaisen yliopistoihanteen rinnalle ja ohitsekin on kirinyt – Välimaan et al. (1997, 155) sanoin – *pragmaattisen yliopiston ihanne*. Välimaa et al. (mt.) kirjaavat: ”Oleelliselta näyttää, että nykyisessä yliopistossa tiedostetaan tutkimuksen ja opetuksen yhteiskunnallinen merkittävyys, että siellä ollaan entistä tietoisempia opetuksen ja tutkimuksen laadusta, ja että siellä pyritään jatkuvasti parantamaan erilaisia akateemisia ’tuotantoprosesseja’. Yhteiskunnallinen vastuu otetaan siis todesta, eikä ainoastaan siitä syystä että entistä suurempi osa rahoituksesta tulee tuloksen perusteella, vaan myös siksi että yliopistot ovat entistä useimmin säikein kiinni ympäröivään yhteiskuntaan. Pragmaattista yliopistoihannetta leimaa halu olla yhteiskunnan hyödyllinen jäsen.” Sekä empiiristen havaintojen että tiedekirjallisuudessa runsaasti esiintyvien käsitteellisten pohdintojen perusteella tällaiseen kiteytykseen on helppo yhtyä. Juuri tuonkaltaisen realismin kehityksessä myös Chydenius-Instituutti pyrkii ymmärtämään alueellisen identiteettinsä ja roolinsa.

9 Chydenius-Institutet som produktionskraft i sin region

I undersökningen utredde jag Chydenius-Institutets regionala effekter från omgivningens perspektiv. Det primära undersökningsmaterialet bestod av *uttalanden av 14 nyckelpersoner som representerar institutets centrala regionala intressentgrupper*. Nyckelpersonerna bedömde hur välkänt institutet är och vilka direkta och indirekta effekter verksamheten har med institutets närhistoria, nutid och framtid i åtanke. Med indirekta effekter avsåg jag bl.a. ekonomiska, kulturella och politiska eller till landskapets image relaterade effekter. Uppmärksamhet fästes även vid delfaktorer som medverkar till hur effektiv och högklassig verksamheten är; kvalitet, kreativitet, samarbetsförmåga och öppenhet. Dessutom var intresset inriktat på hur väl Chydenius-Institutet anses fullgöra sina uppgifter och förverkliga sina visioner samt vad som förväntas och önskas av institutets framtida verksamhet. Hurudana de akademiska diskurserna är när det talas om Chydenius-Institutets betydelse utgjorde ett mera generellt undersökningsproblem.

Nyckelpersonerna bildade på grund av sina viktiga positioner i samhället ett slags regionalt *maktfält*, på vilket de som aktiva krafter och medvetna om olika akademiska diskurser (eller delvis omedvetet influerade av dem) var kapabla och sensitiva att bedöma och värdera de regionala effekterna av Chydenius-Institutets verksamhet: t.ex. vilken utbildning, forskning eller utvecklingsverksamhet är nyttig och bra för landskapet, och vilken åter onödig och mindre bra. Av diskursmaterialet analyserade och strukturerade jag *dominerande* och *marginella* betydelsehelheter.

Dominerande diskurser med kulturell kompetens och hegemonisk status konkretiseras ofta i kutymmer, i sätt att arbeta och i institutioner; dvs. de dominerande diskurserna har en benägenhet att lämna kraftiga spår i den sociala praxisen. Just därför har de en avsevärd betydelse även i legitimeringen av Chydenius-Institutets existens och i utformningen av den framtida verksamheten. Däremot fann jag inte i diskursmaterialet några sådana mothegemoniska diskurser som helt skulle ha ifrågasatt Chydenius-Institutets existens och betydelse. Också sådana diskurser kan man säkert stöta på om man som undersökningsobjekt väljer t.ex. socialgrupper som blivit utslagna ur samhället eller som förhåller sig likgiltigt till universitetstjänster – i allmänhet lågutbildade. Ärligt talat, där regionens materiella och andliga reserver

stakas ut och institutionaliseras har synsätten i dessa socialgrupper inte någon särskilt stor betydelse – de befinner sig utanför maktfältet.

I stället för det symboliska motståndet fann jag visserligen i diskursmaterialet i någon mån kritiska synsätt, som i ljuset av hela undersökningsmaterialet måste ges en marginell ställning. Detta betyder emellertid inte att man bör förhålla sig ringaktande till dem. Man bör komma ihåg att också kritiska diskurser och betydelsegivningar – särskilt när de framförs av centrala intressentgrupper – utgör en verklig utmaning i arbetet med att utveckla och förbättra Chydenius-Institutets verksamhet.

Det dominerande draget hos intressentgrupperna är att i huvudsak tala positivt om *den allmänna kännedomen* om Chydenius-Institutet i landskapet och regionen: institutets namn och verksamhet är välbekant i synnerhet i det egna landskapet. Institutet anses också ha fått fotfäste – åtminstone som namn – på riksnivå särskilt i expertkretsar. Grunderna för en starkare profilering på riksnivå finns redan – men det måste emellertid hela tiden arbetas på saken.

På intressentgruppernas fält är den kritiska inställningen gentemot institutet främst geografisk. Orsakerna till att det är klen beställt med välkändheten är att å ena sidan har landsbygdsområdena i landskapet lämnats åt sitt öde när det gäller universitetstjänster, å andra sidan har inte heller Jakobstad med sina språkliga och kulturella särdrag blivit tillräckligt beaktat. Från Jakobstads synvinkel efterlyses ändringar i definitionen av Chydenius-Institutets influensområde från en snäv administrativ landskapskonception mot en mera öppen regionuppfattning, vilket skulle bidra till att institutet blev mera välkänt även vidare omkring.

Intressentgruppernas uttalanden domineras av en diskurs där Mellersta Österbotten utan Chydenius-Institutet vore ett efterblivet område, beläget i en död vinkel för de fjärran belägna universiteten. Som regionalt miniuniversitet ges institutet gärna ställningen som centralt utvecklingsorgan för landskapet. Å andra sidan om institutet inte hade inrättats och inte sedermera utvidgats hade kanske någon annan instans fått uppdraget.

Direkta effekter av institutets verksamhet anses vara bl.a. att lärare skaffar sig formell behörighet och placerar sig i regionen, möjligheter ges till fortsatta akademiska studier, informationsteknologiska studier och projekt fås till regionen (*”Åven Mellersta Österbotten håller på att få tag i dessa tillväxtbranscher”* – nyckelperson 3), sakkunskap hopas om EU-projekt samt forskning utnyttjas i beslutsfattandet och i organisationernas verksamhetskultur. När man talar om de *indirekta effekterna*, tillskrivs institutet för bildningsuniversitet karakteristiska betydelser om andliga och kulturella verkningar för regionen, men också för fabriks- och basaruniversitet typiska egenskaper som producent av en konkret nytta, oavsett om det då är fråga om ekonomiska eller sysselsättande eller för regionalutvecklingen positiva administrativa verkningar. Institutets ”mjuka” verkningar medges vara mera

betydande än de ”hårda” verkningarna, men det allmänna tänkesättet är att det andliga och sociala kapitalet med tiden allt synligare förvandlas till ett ekonomiskt kapital: arbetsplatser, företagsverksamhet och materiellt välstånd för regionen. Chydenius-Institutet anses ha en avsevärd samhällspolitisk makt i koordinationsuppläggningsen för den regionala utvecklingen samt när det gäller att skapa och bereda sätt att arbeta som stämmer överens med kraven och visionerna i det moderna informationssamhället. Chydenius-Institutet tros också i någon mån ha inverkan vid profileringen av landskapets vaga image så att den blir attraktivare, ty regionalt kunnande och andligt kapital medges vara den viktigaste konkurrensfaktorn i dagens samhälle.

I den kritik som hamnar i marginell position framkommer tvivel på att de EU-finansierade utvecklingsprojekten är resultatrika och nyttiga; blir löftena uppfyllda t.ex. i form av nya företag och arbetsplatser eller är det bara den egna personalen i projekten som blir sysselsatt? Denna fråga gäller naturligtvis också andra organisationers projekt och inte bara de av Chydenius-Institutet organiserade. För undersökningarnas del konstateras att en onödigt stor del av dem ounyttjade försvinner i arkivens damm, eller så behandlas i dem sådana ämnen som inte direkt främjar regionens utveckling och särskilt inte näringslivet. Den mest tendentiösa kritiken kommer emellertid åter från landsbygden; institutet uppfattas tillsvidare ha haft en mycket obetydlig inverkan på områdena utanför Karleby, särskilt i Kaustby ekonomiska region. Förväntningarna är emellertid stora. Ett inslag i kritiken är också att man av Chydenius-Institutet – särskilt av forskarna – väntar sig djärvare ställningstaganden till regionala fenomen; i detta avseende kunde Chydenius-Institutet arbeta mera oberoende av regionala och lokala ideologiska bindningar.

Nyckelpersonerna associerade *kvaliteten* i utbildnings-, utvecklings- och forskningsverksamheten främst till organisationens image, verksamhetens effekter samt personalens utbildningsnivå och ett sociohistoriskt växande andligt kapital, dvs. kunnande. Den dominerande uppfattningen är att Chydenius-Institutets verksamhet är av god kvalitet, även om det alltid finns rum för förbättringar; en provinsiell och liten universitetsinstitution måste bemöda sig om kvaliteten (och visa den) mera än vad stora universitetsenheter behöver göra. På Chydenius-Institutet anses det finnas *kreativa* och orädda individer med insatser som ger glans åt hela organisationen och den allmänna bilden av institutet. Eftersom landskapet anses som konservativt och konventionellt ställs det särskilt stora förväntningar på institutets kreativitet. Enligt nyckelpersonernas egna erfarenheter har institutet också *samarbetsförmåga*, speciellt inom den offentliga sektorn, på organisationernas fält. Samarbetet med företag och företagare anses inte ha kommit så långt på väg tillsvidare, vilket inte beror enbart på institutet självt, utan också på den för företagen i landskapet typiska brådskan, undervärderingen av utbildning

och bristen på akademiska färdigheter. Institutet anses ha samarbetsvilja, men ett konkret samarbete skulle förutsätta aktiv växelverkan mellan företagets och institutets personal på samtliga nivåer. Chydenius-Institutet anses också vara en tillräckligt *öppen serviceinrättning*, även om det önskas att institutets andliga kapacitet och konkreta resultat oftare och mera genomarbetat skulle vara synliga i medierna.

I den marginella kritiken görs bedömningen att kvaliteten i Chydenius-Institutets verksamhet är knuten till enskilda personer på institutet och således varierande. I fråga om kreativiteten befarar man att institutet snärjer in sig för mycket i landskapsinterna intressen och maktmönster – detta alltså från Jakobstads horisont sett. Institutets samarbetsförmåga – och samtidigt öppenhet – försvagas till vissa delar av utbildningsorganisationernas inbördes konkurrenskonstellation samt, från landsbygdens och Jakobstads synpunkt, av Karlebycentreringen.

Det förefaller som om man bland intressentgrupperna tror hårt på Chydenius-Institutets fortsatta existens och *framtid* – den offentliga finansieringen medräknad. Institutets poetiska och samtidigt med tanke på imagen viktiga välfärdsmission anses vara lämplig och trovärdig för regionen. Den andra komponenten i missionen som handlar om att värna om Anders Chydenius andliga arv uppfattas vara godtagbar som representation, även om den anses som sekundär jämfört med det materiella och andliga välfärdsuppdraget.

Institutets vision om ett ”nätverksuniversitet för vuxna” får undantagslöst godkännande. För den argumenteras bl.a. med strategiska och ekonomiska skäl. Dessutom motiveras nätverksuniversitetet eller det virtuella universitetet med trenderna och möjligheterna i informationssamhället och nätpedagogiken, med utbildnings- och kontaktbehoven hos de informationsindustriella yrkesgrupperna samt med den regionala jämlikheten och med tillgången till universitetstjänster. Överlag önskar man att institutet skall expandera inom de tekniska och särskilt de informationstekniska innovationerna och branscherna. Chydenius-Institutet förväntas också medverka i regionala diskussioner som har makt att besluta om hur landskapets framtid skall utformas.

Trots den informationstekniska visionen, som ansågs värd att understödja, vill man att institutet vinnlägger sig om studerandena och de övriga kunderna under en övergångsperiod på så sätt att det ges tillfälle att bli väl förtrogen med digitala inlärningsmetoder och arbetsmiljöer. Dessutom bör man inte helt och hållet överge de traditionella pedagogiska sätten att arbeta: mänsklig interaktion och handledning.

Nyckelpersonernas synsätt i fråga om Chydenius-Institutets betydelse för regionen är till väsentliga delar inhämtade från de akademiska diskurser som jag presenterar i kapitel 2.1:

- *innovationscentrum* som basar eller fabrik för instrumentell nytta
- *förmedlaruniversitet* som producent eller förmedlare av ny kunskap

– *bildningsuniversitet* som tempel eller oas för fri vetenskap.

Alla dessa diskursrepertoarer och betydelseorienteringar kan ses och utläsas i hela intervjumaterialet – beroende på frågan, objektet och kontexten samt naturligtvis personen. Det måste likväl konstateras att när man skall tänka igenom universitetsenhetens regionala effekter leder redan undersökningsproblemen och frågeställningarna i sig diskussionerna i en riktning där *betydelsegivningar av typen innovationscentrum accentueras: av Chydenius-Institutet förväntas effekter och instrumentella åtaganden samt känslighet för regionala intressen, mål och strategier*. Vetenskapen och utbildningen förväntas med andra ord ha ett *instrumentellt värde*. Också de för ett förmedlaruniversitet typiska betydelserna om att med föreståliga begrepp och språkspel producera och förmedla ny kunskap till aktörer och organisationer i regionen dominerar i nyckelpersonernas uttalanden; man kan tala om ett *bruksvärde* för kunskapen. Å andra sidan när uppmärksamhet fästs vid t.ex. grundforskning, kritisk samhällsdebatt och akademiska grundutbildningshelheter ges också rum för betydelser som försvarar bildningsuniversitetet, dvs. vetenskaplig autonomi och tradition, bildning och upplysning. Vetenskapen och utbildningen ges således också ett *egenvärde*, även om det kommer i andra hand jämfört med det instrumentella värdet och bruksvärdet.

Det kan med fog konstateras att den av Kivinen et al. (1993) definierade *resultatdoktrinen* i högskolepolitiken blir empiriskt bekräftad i diskurserna i Chydenius-Institutets regionala intressentgrupper, även om man bör komma ihåg att också andra – bl.a. icke-instrumentella – akademiska diskurser envist förekommer och är livsdugliga. Resultatdoktrinen som begrepp kan emellertid leda till en onödigt inskränkt association om ett universitet som skulle vara inriktat enbart på ytliga fenomen dvs. kvantitativa och formella resultat: t. ex. omsättning, antal studerande eller examina. Av nyckelpersonernas diskurser kan det utläsas att man *av Chydenius-Institutet förväntar sig mycket djupare effekter, som skulle vitalisera landskapets materiella och andliga utveckling*. I ljuset härav dominerar snarare *produktionsdoktrinen* i det som nyckelpersonerna säger; institutet – liksom universiteten generellt – uppfattas som central produktionskraft i sin region.

Dessutom är det skäl att hålla i minnet att om det i all synnerhet inom universiteten existerar och konkurrerar flera parallella sätt att uppfatta universitetstjänsternas samhällseliga och regionala betydelse, har inte heller diskurserna utanför universiteten helt cementerats till en enda ideologisk kanon. För Chydenius-Institutet innebär detta att det kan producera och motivera sina universitetstjänster och regionala uppgifter med många ideal: likväl i första hand med instrumentella och i andra hand med icke-instrumentella betydelser.

I undersökningens andra material, som i detta sammanhang fått en biroll, *materialet från enkäten riktad till ledamöter av kommunfullmäktige i Mellersta Österbotten*, framgår det att en klar majoritet tror att Chydenius-Institutet har inverkan på

regionen – både i andligt och materiellt avseende. I stadsgruppen anses institutet ha ekonomiska, sysselsättande, andliga och kulturella, imagerelaterade samt för landskapets framtid positiva effekter, med en ca 90 % andel; däremot medger varenda fullmäktigeledamot i stadsgruppen att institutet har en förhöjande inverkan på utbildningsnivån i landskapet. I landsbygdsgruppen går attityderna i samma riktning men med mindre procentandelar; särskilt på Chydenius-Institutets ekonomiska och sysselsättande inverkan tror man med ett klart mindre brett understöd (ca 70 – 80 %) jämfört med fullmäktigeledamöterna i stadsgruppen.

I likhet med nyckelpersonerna i intressentgrupperna poängterar också fullmäktigeledamöterna *utvecklingen av informationsområdet och det informationstekniska kunnandet* i den brokiga mångfalden av regionala uppgifter för Chydenius-Institutet – visserligen blir också framom detta delområde *utvecklingen av företagandet på landsbygden* klarare prioriterat bland landsbygdsledamöterna. Dessa regionala uppgifter utesluter inte alls varandra, utan stöder varandra. De statistiska uppdelningarna påminner om de av nyckelpersonerna producerade diskurserna om effekterna också till den delen att man av Chydenius-Institutet förväntar sig en synligare satsning än förut på landsbygden utanför Karleby – på hela landskapet. Även responsen från fullmäktigeledamöterna kan således ses som en utmaning för Chydenius-Institutet: att utvecklas till ett mångsidigt och effektivt nätverksuniversitet med vidsträckt inverkan.

I undersökningen har tyngdpunkten i den empiriska granskningen legat på universitetsomgivningen. Men hur ser situationen ut inom universiteten? Inom universiteten och deras regionala enheter – liksom inom Chydenius-Institutet – lever fortfarande det humboldtska bildningsidealet på det underliggande planet i utbildnings-, utvecklings- och forskningspraxisen som ett sorts kollektivt och historiskt undermedvetande, dvs. som andlig jordmån. Å andra sidan finns det användning för bildningsidealet också som akademisk aura när man vill särprofilera sig från yrkeshögskolan eller andra utbildningsorganisationer. Det måste emellertid medges att – med Välimaa et al. (1997, 155) ord – *det pragmatiska universitetets ideal* har ryckt fram vid sidan av och t.o.m. passerat det humboldtska universitetsidealet. Välimaa et al. (ibid.) skriver: ”Väsentligt verkar det vara att man i dagens universitet inser hur betydelsefull forskningen och undervisningen är för samhället, att man där är mera medveten än förut om undervisningens och forskningens kvalitet, och att man där kontinuerligt försöker förbättra olika akademiska ’produktionsprocesser’. Samhällsansvaret tas således på allvar, och inte enbart av den orsaken att en allt större del av finansieringen kommer på basis av resultatet, utan också därför att universiteten allt oftare hänger ihop med det omgivande samhället. Det pragmatiska universitetsidealet präglas av viljan att vara en nyttig samhällsmedlem.” Med stöd både av de empiriska observationerna och begreppsliga resonemang som det finns gott om i vetenskaplig litteratur är det lätt att förena sig om en

sådan sammanfattning. Inom ramen för just en sådan realism försöker Chydenius-Institutet också förstå sin regionala identitet och roll.

Kirjallisuus

- Ahponen, P. (1991) Kulttuuripolitiikka ja sen representaatiot. Tutkimus ylevän maallistumisesta. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja nro 13. Joensuu.
- Alasuutari, P. (1993) Laadullinen tutkimus. Vastapaino. Tampere.
- Alasuutari, P. (1996) Toinen tasavalta. Suomi 1946-1994. Vastapaino. Jyväskylä.
- Althusser, L. (1977) *Ideologie und ideologische Staatsapparate*. VSA. Westberlin.
- Althusser, L. (1984) *Ideologiset valtiokoneistot*. Vastapaino. Jyväskylä.
- Antikainen, A. (1974) Korkeakoulujen vaikutus ympäristöönsä. Suunnitelma-raportti. Joensuun korkeakoulun monistesarja A. Tutkimuksia ja selvityksiä nro 4. Joensuu.
- Antikainen, A. (1979) Yliopisto ja ympäristö. Tutkielma korkeakoulujen alueellisista vaikutuksista Suomen korkeakoululaitoksessa. Joensuun korkeakoulun kasvatustieteiden osaston julkaisuja nro 9. Joensuu.
- Beckman, S. (1989) *Fyra universitetskulturer*. Vest nr 10-11.
- Berger, P. & Luckmann, T. (1979/1966) *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Penguin Books. Norwich. Suomeksi *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. (Toim. ja suom. Aittola, T. & Raiskila, S.) Gaudeamus. Helsinki 1994.
- Bourdieu, P. (1977) *Outline of a Theory of Practise*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Bourdieu, P. (1984) *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste*. Routledge & Kegan Paul. London.
- Bourdieu, P. (1985) *Sosiologian kysymyksiä*. Vastapaino. Jyväskylä.
- Bourdieu, P. (1992) *The Practise of Reflexive Sociology (The Paris Workshop)*. Teoksessa *An Invitation to Reflexive Sociology*. Polity Press. Chicago. S. 217-260. Suomeksi *Refleksiiviseen sosiologiaan*. (Toim. Sabour, M. & Salo, M. A.) Joensuu University Press. Jyväskylä 1995.
- Bourdieu, P. (1998) *Järjen käytännöllisyys*. Vastapaino. Tampere.
- Bourdieu, P. & Passeron, J.-C. (1990/1977) *Reproduction in Education, Society and Culture*. Sage Publications. London.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L.J.D. (1992) *The Purpose of Reflexive Sociology (The Chicago Workshop)*. Teoksessa *An Invitation to Reflexive Sociology*. Polity

- Press. Chicago. S. 61-215. Suomeksi Refleksiiviseen sosiologiaan. (Toim. Sabour, M. & Salo, M. A.) Joensuu University Press. Jyväskylä 1995.
- Chydenius-Instituutin toimintakertomukset 1991-1999.
- Duelund, P. (1993) Kulturelt demokrati eller kulturens misbrug. Teoksessa *Kulturens brug eller misbrug*. Toim. Duelund, P. NordREFO nr 2. København. S. 14-30.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino.
- Fairclough, N. (1997) Tehtävänasettelu diskurssianalyysille. Julkisuus jutustelee ja viihdyttää entistä enemmän. *Tiedostustutkimus* nro 1, 44-56.
- Gadamer, H-G. (1972) *Wahrheit und Methode*. 4. Auflage. Tübingen.
- Giddens, A. (1991) *Modernity and Selfidentity*. Polity. Cambridge.
- Granberg, L. (1995) Verkko yliopisto. Teoksessa *Maakunta ja visio*. Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutti ja Keski-Pohjanmaan kesäyliopisto. S. 111-118.
- Greimas, A. J. (1980/1966) *Strukturaalista semantiikkaa*. Gaudeamus. Tampere.
- Hall, S. (1992) *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. Vastapaino. Tampere.
- Haveri, A. (1988) *Korkeakoulu alueellisena tutkimus- ja kehittämiskeskuksena*. Tampereen yliopisto. Aluetieteen laitos. Tutkimuksia sarja B 52. Tampere.
- Heiskanen, I. (1994) *Kulttuuripolitiikan pitkät linjat*. Kansallisen kulttuurin prototyypistä hyvinvointivaltion kulttuuripolitiikan kautta kohti uutta – kenties monikansallista kulttuuria. *Hyvinvointikatsaus* nro 2, 6-9.
- Hirvi, V. (1995) *Koulutus ja tutkimus alueellisen kehityksen veturina*. Teoksessa *Maakunta ja visio*. Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutti ja Keski-Pohjanmaan kesäyliopisto. S. 89-97.
- Ilmonen, K. (1998) *Kulttuuri alueen käyttövarana*. Kulttuuripolitiikan hallitsevat ja marginaaliset diskurssit Keski-Pohjanmaalla. Joensuun yliopisto & Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutti. Joensuu.
- Ilmonen, K., Kaipainen, J. & Tohmo, T. (1995) *Kunta ja musiikkijuhlat*. Kunnallissalan kehittämissätiö. Jyväskylä.
- Immonen, K. (1986) *Miten teksti merkitsee? Gadamerilaisia kommentteja tulkinnan ongelmaan*. *Tiedostustutkimus* nro 1, 20-27.
- Jokinen, A. & Juhila, K. (1991) *Diskursseja rakentamassa*. Näkökulma sosiaalisten käytäntöjen tutkimiseen. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. Tutkimuksia sarja A nro 2. Tampere.
- Jokinen, A. & Juhila, K. (1996) *Merkitykset ja vuorovaikutus: poimintoja asunnottomuuspuheiden kulttuurisesta virrasta*. *Acta Universitatis Tamperensis*. Ser. A. Tampere.
- Jokinen, A. & Juhila, K. & Suoninen, E. (1993) *Diskurssianalyysin aakkoset*. Vastapaino. Tampere.
- Julkunen, P. et al. (1995) *Panosten arvioinnista tuotosten kehittämiseen*. Vaasan yliopiston kokonaisarviointi. Vaasan yliopiston selvityksiä ja raportteja nro 1. Vaasa.

- Järvinen, A. (1999a) Hyperteoria – Lähtökohtia digitaalisen kulttuurin tutkimukselle. Jyväskylän yliopisto. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja nro 60. Gummerus. Saarijärvi.
- Järvinen, A. (1999b) Tietoverkon teksteistä ja merkityksistä. Teoksessa Uusi media ja arkielämä. Toim. Nieminen, H. et al. Turun yliopisto. Taiteiden tutkimuksen laitos. Sarja A nro 41. S. 104-131.
- Kaipainen, J. (1999) Kulttuurin taloudelliset vaikutukset. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.
- Kivinen, O. (1988) Koulutus kulttuuripääomana. Kasvatus nro 6, 445-452.
- Kivinen, O. & Rinne, R. (1988) Valikointi, koulutus ja työ. Kasvatus nro 6, 502-517.
- Kivinen, O., Rinne, R. & Ketonen, K. (1993) Yliopiston huomen. Korkeakoulupolitiikan historiallinen suunta Suomessa. Hanki ja jää. Helsinki.
- Koski, J. T. (1995) Horisonttiensulautumisia. Keskustelua Hans-Georg Gadamerin kanssa hermeneutiikasta, kasvamisesta, tietämisestä ja kasvatustieteestä. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia nro 149. Helsinki.
- Kusch, M. (1985) Gadamerin avulla Gadameria vastaan. Filosofinen hermeneutiikka traditionalismin ja humanismin välillä. Ajatus vol 42, 153-170.
- Kusch, M. (1986) Ymmärtämisen haaste. Pohjoinen. Oulu.
- Kusch, M. (1988) Gadamerin hermeneutiikka ja käsitys universaalikielestä. Teoksessa Kieli ja maailma. Toim. Kusch, M. & Hintikka, J. Pohjoinen. Oulu. S. 94-122.
- Kusch, M. (1990) Tieteellinen tieto ja valta. Tiede ja Edistys nro 2, 122-133.
- Lankila, E. (1995) Anders Chydeniuksen hengessä koulutusta ja tutkimusta kehittämässä. Teoksessa Maakunta ja visio. Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutti ja Keski-Pohjanmaan kesäyliopisto. S. 15-25.
- Linna, E. (1997) Yliopiston vaikuttavuus - käsiteanalyysi ja teoreettinen viitekehys tutkimukselle yliopiston sidosryhmien näkemyksistä Lapin yliopiston vaikuttavuudesta. Lisensiaattityö. Kasvatustieteiden tiedekunta. Lapin yliopisto.
- Linna, E. (1999) Korkeakoulun vaikuttavuus ulkopuolisin silmin. Teoksessa Korkeakoulut alueidensa vetureina. Viisi näkökulmaa vaikuttavuuteen. Toim. Vähäpassi, A. & Moitus, S. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja nro 2. Edita. Helsinki. S. 7-22.
- Luostarinen, H. & Väliverronen, E. (1991) Tekstinsyöjät. Yhteiskuntatieteellisen kirjallisuuden lukutaidosta. Vastapaino. Jyväskylä.
- Luttinen, J. (1997) Fragmentoituva kulttuuripolitiikka. Paikallisen kulttuuripolitiikan tulkintakehykset Ylä-Savossa. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 126. Jyväskylä.
- Lyotard, J-F. (1985) Tieto postmodernissa yhteiskunnassa. Vastapaino. Tampere.

- Mehtonen, L. (1990) Yliopisto sivistyksen ja valistuksen kenttänä. Teoksessa Yliopiston ajatusta etsimässä. Toim. Kantasalmi, K. Gaudeamus. Helsinki. S. 18-27.
- Mikkonen, K., Stenman, K. & Bonnici, K. (1993) Vaasan yliopiston vuorovaikutussuhteet. Vaasan yliopisto. Länsi-Suomen taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja nro 45. Vaasa.
- Niemelä, A. (1991) Keski-Pohjanmaa 2000 -kehittämissuunnitelma: työryhmän raportti. Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutti. Kokkola.
- Peltola, O. & Vuorio, P. (toim. 1989) Maakunnan tulevaisuus. Keski-Pohjanmaa -symposium 12.10.1989. Chydenius-Instituutin tutkimuksia nro 45. Kokkola.
- Perelman, C. (1982/1977) *The Realm of Rhetoric*. University of Notre Dame Press. Indiana.
- Pirttilä, I. (1991) Tiede yhteiskunnallisena objektina ja subjektina. Jyväskylän yliopiston sosiologian laitoksen julkaisuja nro 50. Jyväskylä.
- Raunio, K. (1999) Positivismi ja ihmistiede. Sosiaalitutkimuksen perustat ja käytännöt. Gaudeamus. Helsinki.
- Rinne, R. (1987) Koulu symbolisen vallan näyttämönä. *Kasvatus* nro 4, 303-314.
- Sallinen, A. (1995) Chydenius-Instituutti keskipohjalaisen osaamisen kartuttajana. Teoksessa *Maakunta ja visio*. Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutti ja Keski-Pohjanmaan kesäyliopisto. S. 47-49.
- Silverman, D. (1993) *Interpreting Qualitative Data. Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*. Sage. London.
- Sivonen, S. (2000) Alueellinen kehittämissuunnitelma korkeakoulujen aikuiskoulutuksessa 1980-1998. Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja. Sarja A, nro 18. Joensuu.
- Suikkanen, A. & Haveri, A. (2000) Yliopisto ja Lappi. Yliopiston ja maakunnan keskinäinen riippuvuus. Lapin yliopiston tiedotuslehti *Kide* nro 3, 4-7.
- Sundberg, M. (1989) Avaspuheenvuoro. Teoksessa *Maakunnan tulevaisuus*. Keski-Pohjanmaa -symposium 12.10.1989. Toim. Peltola, O. & Vuorio, P. Chydenius-Instituutin tutkimuksia nro 45. S. 3-9.
- Suoninen, E. (1997) Miten tutkia moniäänistä ihmistä? Diskurssianalyttisen tutkimusotteen kehittelyä. Tampereen yliopisto.
- Suoranta, J. (1995) Tekstit, murrokset ja muutos – kolme näkökulmaa laadullisen tutkimuksen metodologiaan. *Acta Universitatis Lapponiensis* 10. Rovaniemi.
- Tammilehto, M. (1999) Osaamisen spatiaalinen diffuusio ja ammatilliset koulutusorganisaatiot Kemi-Tornio -alueella. Helsingin yliopiston maantieteen laitos. Helsinki.
- Tarasti, E. (1996) Muutama ajatus yliopistojen tulevaisuudesta - semiotiikan ja musiikki-ihmisen mietteitä vuonna 1996. Teoksessa *Muutos tieteen maailmassa. Tutkimus, tiede ja yliopistot 2010*. Toim. Neittaanmäki, P. Atena Kustannus. Jyväskylä. S. 77-90.

- Urry, J. (1990) Sosiologian kriittinen funktio. *Sosiologia* nro 3, 180-186.
- Vaherva, T. (1983) Koulutuksen vaikuttavuus. Käsiteanalyttistä tarkastelua ja viitekehysten hahmottelua. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitoksen julkaisuja A nro 1. Jyväskylä.
- Viitasalo, M. (1995a) Esipuhe. Teoksessa *Maakunta ja visio*. Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutti ja Keski-Pohjanmaan kesäyliopisto. Kokkola.
- Viitasalo, M. (1995b) Postikonttorista aikuisten oppimispajaksi ja maakunnalliseksi kehittämiskeskukseksi. Teoksessa *Maakunta ja visio*. Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutti ja Keski-Pohjanmaan kesäyliopisto. S. 55-66.
- Viitasalo, M. (1998) Verkostoyliopisto - tulevaisuuden yliopisto. Teoksessa *Tieto ja alue*. Chydenius-Instituutin kannatusyhdistyksen 20-vuotisjuhlaseminaari 6.3.1998. Toim. Virkkala, S. & Vuorio, P. Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutin selosteita ja katsauksia nro 24. S. 35-40.
- Virkkala, S. (1998) Chydenius-Instituutin tutkimus tänään. Teoksessa *Tieto ja alue*. Chydenius-Instituutin kannatusyhdistyksen 20-vuotisjuhlaseminaari 6.3.1998. Toim. Virkkala, S. & Vuorio, P. Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutin selosteita ja katsauksia nro 24. S. 41-43.
- Virkkala, S. (1999) Aluekehitysohjelmat, yhdyskuntien kehityspotit ja muuttuva alueellinen työnjako: esimerkkinä Kokkolan gatewaystrategia. *Nordia Tiedonantoja* nro 1, 10-21.
- Välimaa, J. (1997) Integraatio, differentiaatio ja Clarkin kolmio. Teoksessa *Korkeakoulutus kolmiossa. Näkökulmia korkeakoululaitoksen muutoksiin*. Toim. Välimaa, J. Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuskeskus. Jyväskylä. S. 14-34.
- Välimaa, J. (1998) Tohtori tuli taloon? Tutkimus tohtoreista ja pk-yrityksistä. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylä.
- Välimaa, J. et al. (1997) Markkinat, kilpailu ja massoitunut korkeakoulutus. Teoksessa *Korkeakoulutus kolmiossa. Näkökulmia korkeakoululaitoksen muutoksiin*. Toim. Välimaa, J. Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuskeskus. Jyväskylä. S. 145-162.
- Väliverronen, E. (1994) Markkinaretoriikka ja akateeminen imagonrakennus. *Tiede & Edistys* nro 4, 273-280.
- Wrede, J. (1995) Itsenäinen yliopisto – Essee kahdesta kulttuurista: tutkijayhteisöstä ja valtioneuvostosta. Teoksessa *Yliopisto ja valtiovalta*. Toim. Uusitalo, P. & Lipponen, J. Gaudeamus. Helsinki. S. 19-44.

Liite 1.

OPISKELIJAMÄÄRÄT

	1991	1995	1999
Luokanopettajakoulutus	91	121	106
Avoin yliopisto	770	1397	1732
Täydennyskoulutus	1407	1799	2125

SUORITETUT ARVOSANAT (Avoin yliopisto)

1991	1995	1999
241	273	226

TUTKIMUSJULKAISUT

1991	1995	1999
3	12	11

CHYDENIUS-INSTITUUTIN BUDJETTI

1991	1995	1999
9,3 Mmk	14,5 Mmk	24,9 Mmk

PÄÄTOIMISEN HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ

1991	1995	1999
35	60	78

Liite 2.

KYSELYLOMAKE

Kysymyksiä on lomakkeessa kahdenlaisia. Jos kysymykselle on valmiit vastausvaihtoehdot, rengasta oikean vaihtoehdon numero. Kirjoita avoimessa kysymyksessä vastaus sille varattuun tilaan. On tärkeää, että vastaat kaikkiin Sinua koskeviin kysymyksiin!

Taustatiedot

1. Kotikuntasi _____

2. Syntymäpaikkakuntasi _____

3. Sukupuolesi 1 nainen
 2 mies

4. Syntymävuotesi _____

5. Koulutuksesi (rengasta ylin suorittamasi koulutus)

- 1 Kansa- tai kansalaiskoulu
- 2 Keski- tai peruskoulu
- 3 Ammattikoulu tai vastaava
- 4 Ylioppilas tai opistotasoinen koulutus
- 5 Ammattikorkeakoulututkinto
- 6 Yliopistotutkinto
- 7 Muu, mikä?

6. Kauanko olet asunut Keski-Pohjanmaalla? n. _____ vuotta

7. Nykyinen tai viimeisin työnantajasi (rengasta omaa vaihtoehtoasi osoittava numero)

- 1 Valtio, kunta, kuntainliitto tai muu julkisen sektorin työnantaja
- 2 Valtio- tai kuntaenemmistöinen yritys
- 3 Yksityinen yritys työnantajana
- 4 Toimin itsenäisenä yrittäjänä (muu kuin maatalous)
- 5 Toimin maatalousyrittäjänä
- 6 Muu, mikä

8. Tehtäväsi organisaatiossa/yrityksessä _____

Chydenius-Instituutin tunnettavuus

9. Chydenius-Instituutissa annetaan koulutusta, tuotetaan kehittämisspalveluja ja tehdään tutkimusta. Kuinka hyvin tunnet Chydenius-Instituutin ja sen eri toiminnot?

	en ollenkaan	joten kuten	hyvin	
Chydenius-Instituutti kokonaisuutena.....		1	2	3
Chydenius-Instituutin toiminnot				
– Avoin yliopisto-opetus.....		1	2	3
– Täydennyskoulutus.....	1	2	3	
– Kehittämisspalvelut.....		1	2	3
– Tutkimustoiminta.....		1	2	3
– Opettajakoulutus.....		1	2	3
– Informaatio-teknologia –koulutus.....	1	2	3	
– Kirjastopalvelut.....		1	2	3

10. Minkä verran Sinulla on ollut yhteyksiä Chydenius-Instituutin eri toiminta-aloihin?

	ei ollenkaan	jonkin verran	paljon
– Avoin yliopisto-opetus.....	1	2	3
– Täydennyskoulutus.....	1	2	3
– Kehittämisspalvelut.....	1	2	3
– Tutkimustoiminta.....	1	2	3
– Opettajakoulutus.....	1	2	3
– Informaatio-teknologia –koulutus.....	1	2	3
– Kirjastopalvelut.....	1	2	3

11. Mikä on käsityksesi Chydenius-Instituuttia ja sen toimintoja koskevan tiedon saatavuudesta?

	helposti saatavilla	vaikeasti saatavilla	en osaa sanoa
Chydenius-Instituutti kokonaisuutena.....	1	2	3
Chydenius-Instituutin toiminnot			
– Avoin yliopisto-opetus.....	1	2	3
– Täydennyskoulutus.....	1	2	3
– Kehittämisspalvelut.....	1	2	3
– Tutkimustoiminta.....	1	2	3
– Opettajakoulutus.....	1	2	3
– Informaatio-teknologia –koulutus.....	1	2	3
– Kirjastopalvelut.....	1	2	3

12. Onko mielestäsi Chydenius-Instituutin ja maakuntaympäristön välillä riittävästi vuorovaikutussuhteita?

- 1 kyllä
- 2 ei
- 3 en osaa sanoa

13. Minkälaista tietoa haluaisit Chydenius-Instituutista ja sen tarjoamista palveluista?

14. Mainitse omalta osaltasi tärkein informaatiolähde Chydenius-Instituutista (esim. esitteet, sanomalehdet, tuttavat).

Chydenius-Instituutin vaikuttavuus

15. Onko Chydenius-Instituutilla mielestäsi Keski-Pohjanmaalla seuraavanlaisia vaikutuksia?

	ei ollenkaan	jonkin verran	en osaa sanoa	paljon
– myönteisiä taloudellisia vaikutuksia.....	1	2	3	4
– työllistäviä vaikutuksia.....	1	2	3	4
– henkisiä ja kulttuurisia vaikutuksia.....	1	2	3	4
– maakunnan imagoa parantavia vaikutuksia.....	1	2	3	4
– maakunnan tulevaisuutta edistäviä vaikutuksia.....	1	2	3	4
– maakunnan koulutustasoa nostavia vaikutuksia.....	1	2	3	4

16. Minkälainen on käsityksesi seuraavista Chydenius-Instituutin koulutus-, kehittämis- ja tutkimustoimintaa kuvaavista määreistä?

	huono	välttävä	hyvä	erinomainen	en osaa sanoa
<i>laatu</i>	1	2	3	4	5
<i>luovuus</i>	1	2	3	4	5
<i>yhteistyökyky</i>	1	2	3	4	5
<i>avoimuus</i>	1	2	3	4	5

17. Chydenius-Instituutin yhtenä tehtävänä on Keski-Pohjanmaan aineellisen ja henkisen kasvun tukeminen. Mihin Chydenius-Instituutin koulutus-, kehittämis- ja tutkimustoiminnan tulisi ensisijaisesti keskittyä maakunnassa? Rengasta mielestäsi kolme tärkeintä kehittämisaluetta.

1. Maaseutuyrittäjyyden kehittäminen
2. Teollisuuden ja siihen liittyvien innovaatioiden kehittäminen
3. Tietoyhteiskunnan ja tietoteknisen osaamisen kehittäminen
4. Palveluyrittäjyyden kehittäminen
5. Ihmisten yleisen sivistystason kohottaminen
6. Maistereiden ja tohtoreiden kouluttaminen
7. Maakunnan sisäisen yhteistyön edistäminen
8. Verkostoituminen maakunnan ulkopuolelle valtakunnallisesti
9. Verkostoituminen maakunnan ulkopuolelle kansainvälisesti
10. Maakunnan kulttuurin vahvistaminen
11. Maakunnan imagon parantaminen
12. Muu, mikä? _____
13. Muu, mikä? _____

18. Lopuksi voit esittää toiveita, odotuksia ja ideoita Chydenius-Instituutin toiminnasta.

KIITOKSET VAIVANNÄÖSTÄSI!

Liite 3.

Tutkimuksen sisäiset sitoumukset

Tutkimusta ja samalla saatua sosiaalista todellisuutta ohjaavat ja ehdollistavat aina tutkimuksen *sisäiset sitoumukset*, jotka liittyvät metodologisiin ja metodisiin valintoihin ja perusteluihin. Raunion (1999, 27) mukaan "tutkimusmetodologiset ratkaisut toimivat siltana metodologisten peruslähtökohtien ja tutkimuksen konkreettisen toteuttamisen, metodisten ratkaisujen välillä". Vaikka tilatuissa ja yleensä kireän aikataulun projektitutkimuksissa metodologisia ratkaisuja ei ole juuriakaan tapana eritellä tai reflektoida, tuon näkyviin muutamia ajatuksia omista metodologisista sitoumuksistani, toisin sanoen tutkimukseni tuotantoehdoista (vrt. Ilmonen 1998, 63-64; Suoranta 1995, 214; Luostarinen & Väliverronen 1991, 90).

Kvalitatiivisen tutkimuksen metodologinen juuristo on lähinnä kolmihaarainen; vaikutteita olen annostellut ja näkemyksiä soveltanut ensinnäkin *Pierre Bourdieun* teorioista, toiseksi *Hans-Georg Gadamerin hermeneutiikasta* ja kolmanneksi *nykyaikaisesta diskurssianalyysistä* (mm. Jokinen et al 1991; 1993; 1996; Suoninen 1997). Myös *Bergerin ja Luckmannin klassikkoteoksesta The Social Construction of Reality* (1966) nouseva perusajatus todellisuuden sosiaalisesta, historiallisesta ja kielellisestä rakentumisesta toimii tutkimuksen eräänlaisena metatason – miltei äänettömästi vaikuttavana – viitekehystenä. Metodologista varustusta olen jo testannut väitöskirjassani *Kulttuuri alueen käyttövarana* (1998). Vaikka historiallisen ja sofistikoituneen tieteenfilosofisen keskustelun valossa kyseiset metodologiset ainekset saattavat joiltakin osin hylkiäkin toisiaan, olen pyrkinyt mahdollisimman luovasti rakentamaan niistä toimivan ajattelumallin, jonka varassa haastatteluaineisto jäsentyy, järjestyy ja merkityksellistyy; syttyy elämään.

Pierre Bourdieun näkemyksistä tarvitsen erityisesti käsitteitä *sosiaalinen kenttä* ja *symbolinen pääoma* sekä jälkimmäisen alakäsitteitä *sosiaalinen* ja *kulttuurinen pääoma*. Bourdieun käsitteitä *ortodoksia* ja *heterodoksia* on syytä lieventää käsitteiksi *ballitseva* ja *marginaalinen*; nämä ovat mukana siltä osin kuin puheaineistosta yleensä on löydettävissä yhtäältä jonkinmoista hallitsevien asemien puolustusta ja näille asemille tyypillisiä puhetapoja sekä toisaalta (vaikka vain ohuitakin) merkkejä kulttuurisesta kamppailusta tai vastarinnasta.

Tärkeää on huomata, että puhujien asemalla on merkitystä sille, minkälaisen legitimitetin, painoarvon ja vaikuttavuuden kielelliset investoinnit saavat. Tässä tapauksessa empiirisestä puheaineistosta on konstruoitavissa ensisijaisesti hallitsevia merkityskokonaisuuksia ja diskursseja eikä niinkään kulttuurista vastarintaa tai marginaalisuutta, jollaista saattaa hyvinkin totaalisenä piillä aivan muualla, vaikkapa niukasti kouluttautuneiden, pienipalkkaisten tai yhteiskunnasta syrjäytyneiden kansalaisten keskuudessa. Juuri näiltä – yliopistopalvelujen kannalta marginaali-

silta – tahoilta saatetaan ehkä kuulla kommentti: "Yliopistolliseen koulutukseen tai tutkimukseen panostaminen on veromarkkojen tuhlausta ja maakuntayliopisto hyödyttömiä hölynpölyä!" Tai sitten kohtaamme kenties aiheeseen liittyvää välinpitämättömyyttä tai mielenrauhaa, ataraksiaa (ks. Bourdieu ja Wacquant 1992, 116), joka saattaa olla tyypillistä niille kansalaisille, jotka eivät koskaan millään tavoin käytä yliopiston palveluja – sosiaalisesta taustasta riippumatta. Toisaalta tämänkaltaisilla asenteilla tai diskursseilla ei liene suurtakaan painoarvoa niillä sosiaalisilla kentillä, joissa maakunnan kehittämiskeskusteluja käydään, linjauksia vedetään ja kehityspolkuja rakennetaan. Nimittäin hallitsevilla, vahvan aseman saavuttaneilla määrittelyillä on taipumus rakentua toimenpiteiden pohjaksi, mikä usein johtaa vaihtoehtoisten tulkintojen marginalisoitumiseen (Jokinen & Juhila 1996, 90).

Tutkimuksen kannalta oleellista on, että kaikilla 14 haastateltavalla on (oltava) jo organisatorisen asemansa ja institutionaalisen roolinsa puolesta kiinnostus, motivaatio ja sensitiivisyys alueen yliopistotason koulutus-, kehittämis- ja tutkimuskysymyksiin; toisin sanoen heillä on *intressi* ja *halu* osallistua ja heittäytyä sosiaaliselle (peli)kentälle, jossa kyseisiä diskursseja käydään ja kierrätetään, käytäntöjä luodaan ja uusinnetaan sekä aineellisista resursseista kamppaillaan. He ovat monin tavoin osallisia joko rahoittajina, päätöksentekijöinä, asiakkaina tai toiminnallisina kumppaneina. Tietenkään heidän suhtautumistapansa Chydenius-Instituuttiin ja sen vaikuttavuuteen eivät voi olla maakunnassa ainoita eivätkä sen totuudellisempia kuin muidenkaan sosiaalisten ryhmien tai osakulttuurien käsitykset, mutta ne ovat yhteiskunnallisesti vaikuttavia ja täten alueen sosiaaliin käytäntöihin syväle uurtuvia.

Litteroitua puheaineistoa (noin 120 liuskaa) tulkitsen aluksi hermeneuttisen tutkimusotteen pohjalta pitäen koko ajan mielessä puhujien yhteiskunnallisen aseman ja sosiaalisen kentän, jossa haastatelluilla johtohenkilöillä on todellakin pätevyyttä ja valtuuksia puhua yliopistollisesta koulutuksesta, tutkimuksesta ja kehittämistoiminnasta. Tässä mielessä en ole puhdasoppinen gadamerilainen, jonka mukaan merkityksiä on löydettävä ja konstruoitava itse kielestä eikä kielen takaa oletetusta objektiivisesta rakenteesta. Oma sovellukseni on, että puheet muodostavat toki tulkinnan ensisijaisen materiaalin mutta puhujien yhteiskunnallinen asema on otettava tulkinnassa huomioon. Tältä osin koen olevani lähellä ns. *kriittistä hermeneutiikkaa* (ks. Koski 1995, 36).

On tiedostettava, että teoreettiset (tässä lähinnä bourdieulaiset) käsitteet ja ajattelumallit ohjaavat teksteistä tekemiäni tulkintoja. Täten tekstien ymmärtämisessä sulautuvat yhteen sekä tulkitsijan (minun) että tulkittavan (haastateltavan) horisontit (saks. *Horizontverschmelzung*). Tutkijan on kuitenkin tulkintatyössä oltava vastuullinen ja tehtävä oikeutta tulkittavalle kohteelle niin pitkälle kuin mahdollista. Silti on muistettava, että tekstien tulkinta on aina spekulatiivista ja produktiivista, uusia merkityksiä tuottavaa toimintaa. Vaatimus lopullisen objektiivisen totuuden

löytämisestä on tietyllä tavalla turha, sillä dialogi tekstien kanssa avaa jatkuvasti mahdollisuuden uusille ymmärtämisen tavoille. Tässä mielessä gadamerilainen hermeneutiikka voidaan ymmärtää konstruktivismiksi. (Ks. Gadamer 1972, 374-375, 448; Kusch 1985; 1986; 1988; Immonen 1986; Koski 1995.)

Suonisen mukaan (1997, 13) "objektiivisuuden korostaminen hämärtää tutkijan osuutta tiedon tuottamisessa, sitä että tutkijakin näkee tai konstruoii kohteensa vain niiden välineiden puitteissa, joita hän kulloinkin käyttää". Kvalitatiivisessa tutkimuksessa (esim. diskurssianalyyseissä) "yleispätevän totuuden" sijasta on syytä puhua sellaisista tulkinnoista, jotka ovat jostakin olennaisesta näkökulmasta parhaalla mahdollisella tavalla perusteltuja (mt., 14).

Gadamerilaisesta hermeneutiikasta etäännyin siltäkin osin, että pyrin jäsentämään tulkitsemistani puheteisteistä yleisempiä merkityskokonaisuuksia, diskursseja, joilla katson olevan hallitseva tai marginaalinen asema kyseisellä sosiaalisella kentällä. Tässä tehtävässä noudatan Jokisen ja Juhilan ohjetta, jonka mukaan teksteissä tulee kiinnittää huomio yhtäläisyyksiin, ts. samojen merkityssysteemien osiin: "Merkityssysteemit esiintyvät aineistossa paloina, joiden sisällöllinen (merkitys)yhtäläisyys voidaan tunnistaa vasta aineiston kontekstisidonnaisessa tulkintaprosessissa. Analyyseissä edetään osista kokonaisuuksiin, merkityksistä merkityssysteemeihin eli diskursseihin." (Jokinen & Juhila 1996, 57.) Systemaattiseksi tulkittavan diskurssin tulee olla sisäisesti koherentti ja sen tulee poiketa muista puhetavoista (Fairclough 1997, 53).

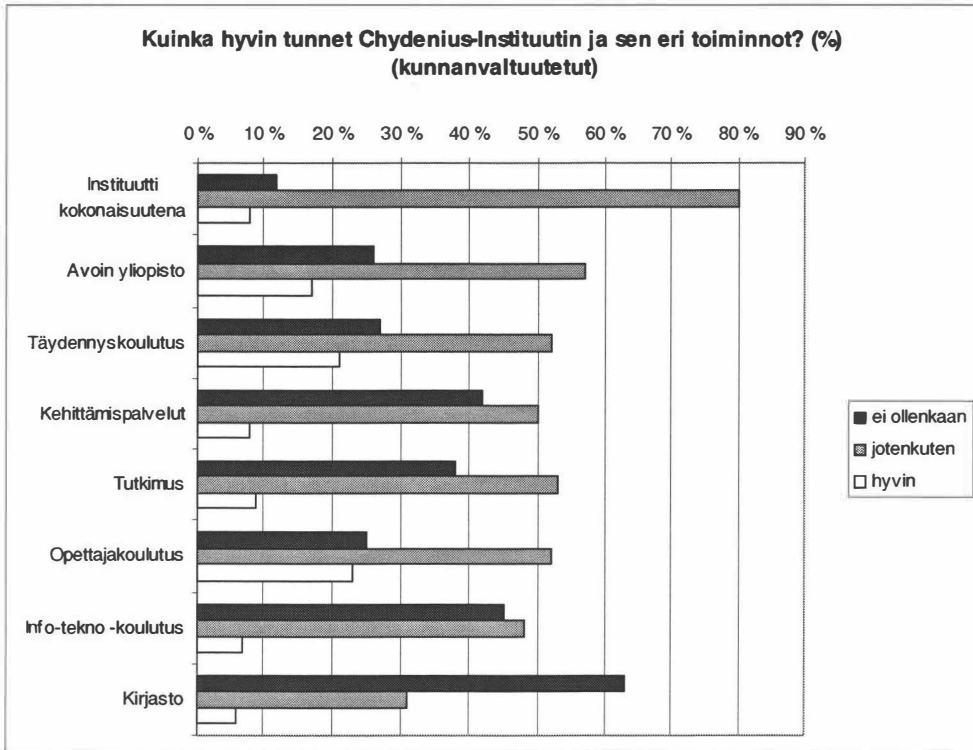
Metodinen prosessi etenee siten, että alunperin hermeneuttisessa tulkitsemistani puhujien subjektiivisista intentioista päädyn konstruoimaan kollektiivisia merkitysrakenteita, diskursseja. Tällä perusteella kutsun metodiani diskurssianalyyseiksi, jota ei pidä kuitenkaan sekoittaa retoriikan tutkimukseen (esim. Greimas 1980; Perelman 1982). Keskeistä on, että diskurssianalyyseissä tehtävänä on kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimus, jossa analysoidaan sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä (Jokinen et al. 1993, 9-10; Suoninen 1997, 14). *Diskurssianalyysejä ei tule ajatella selväräjaisena metodina, vaan väljänä teoreettisena viitekehystenä, joka sallii metodin käsityömäisen rakentelun tutkimusongelman ja -kohteen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla* (Suoninen 1997, 15).

Keskipoijalaisten kunnanvaltuutettujen käsityksiä Chydenius-Instituutin tunnettuudesta ja vaikuttavuudesta kartoittamaan tarkoitettu kyselylomake puolestaan edustaa *positivistista tutkimustyyppiä*. Objektiivisuuden myytistään huolimatta myös kyselylomake on tietyllä tavalla diskursiivinen menetelmä; tutkijan lomakkeeseen rakentamat luokitukset ja hänen omaksumansa ja valitsemansa kielelliset ilmaisutavat avaavat ja samalla rajaavat sosiaalista todellisuutta, jossa ylipäänsä voidaan liikkua ja pysähdellä.

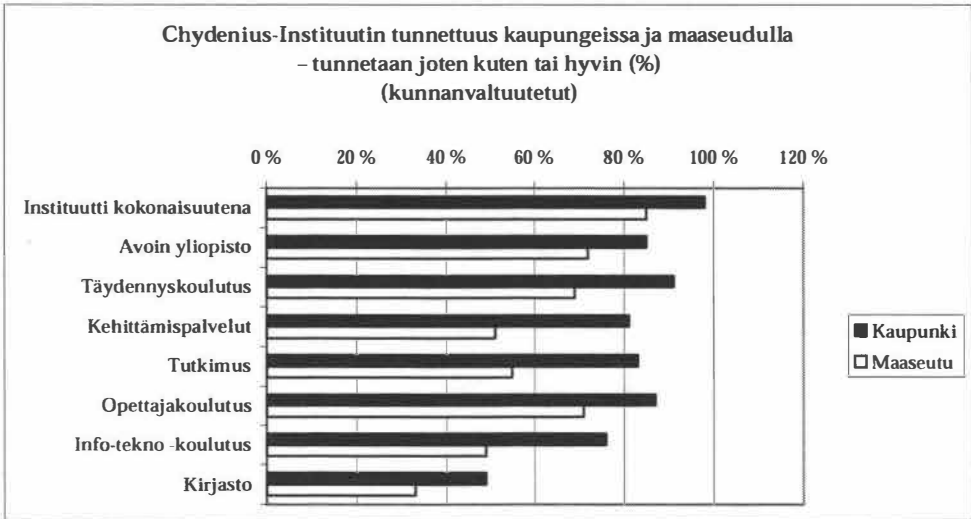
Samoin kuin hermeneuttisissa metodissa tai diskurssianalyyseissä myös strukturoidussa ja kielellisesti pääosin valmiiksi laaditussa kyselymittarissa on

metodologiselta perustaltaan kysymys konstruktivismista ja maltillisesta relativismista. Raunion (1999, 39) sanoin "tutkimusmenetelmä ei ainoastaan tuota tutkimusongelman ratkaisemisessa olennaista empiiristä tietoa, vaan myös tuottaa sosiaalisen todellisuuden ja tätä koskevan ongelman tietynlaisena. Tällöin tutkijan on hyvä olla selvillä paitsi menetelmän teknisestä sopivuudesta tutkimusongelman ratkaisemiseen myös siitä, että menetelmä rajaa tietynlaiset todellisuuden ilmiöt tutkimuksen piiriin kuuluviksi ja samalla sulkee muunlaiset ilmiöt tutkimuksen ulkopuolelle." (Ks. aiheesta myös Ilmonen 1998.)

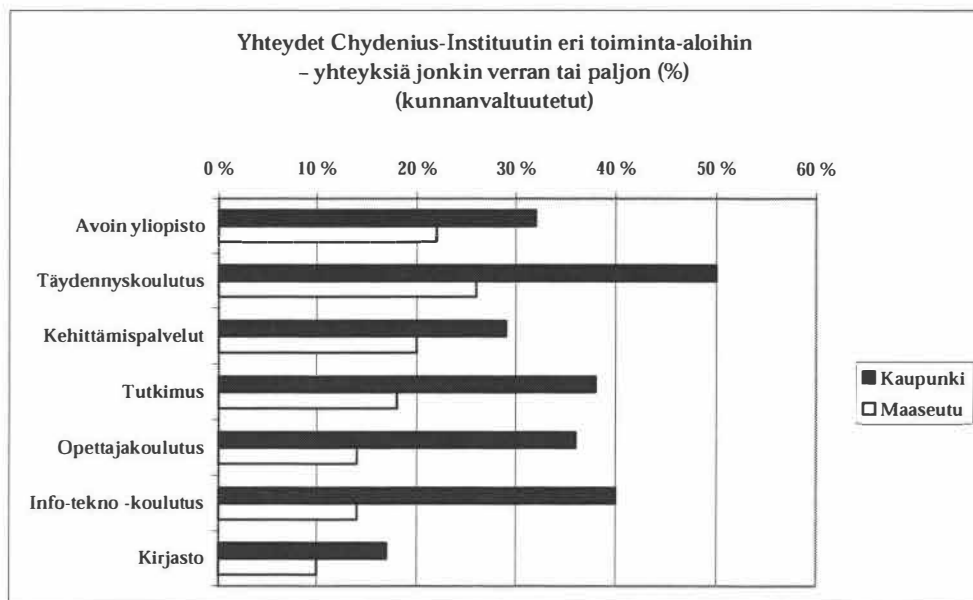
Liite 4.

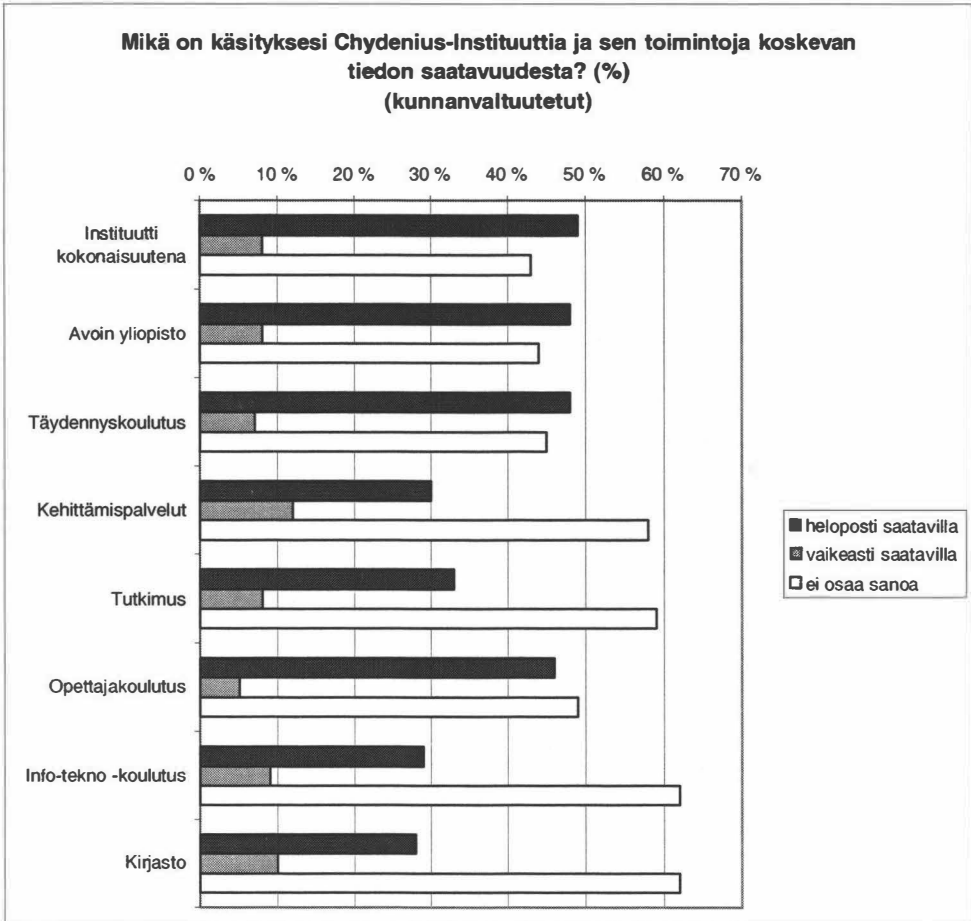
Liite 5.

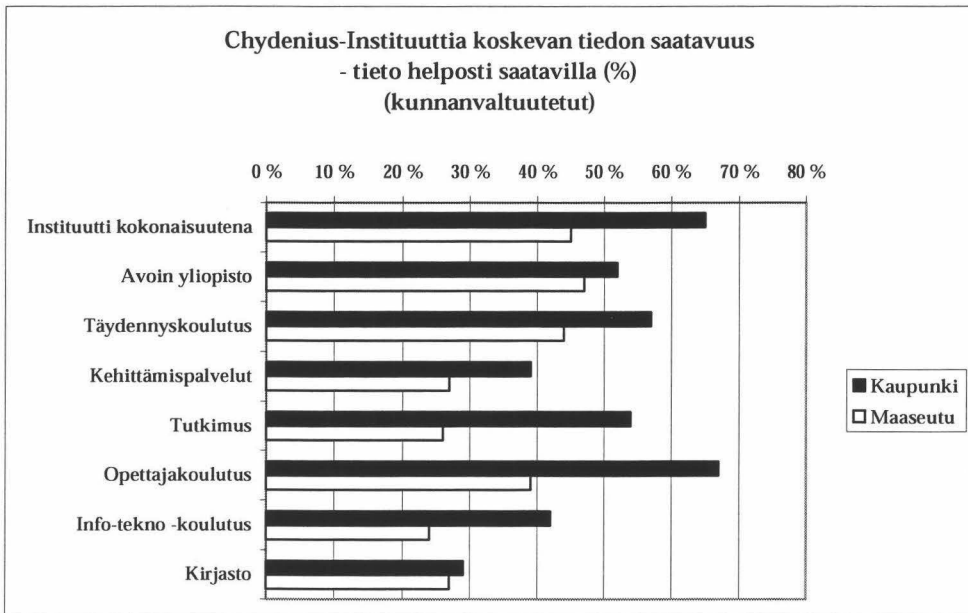
Liite 6.

Liite 7.

Liite 8.

Liite 9.

Mainitse omalta osaltasi tärkein informaatiolähde Chydenius-Instituutista (esim. esitteet, sanomalehdet, tuttavat). (kunnanvaltuutettujen vastaukset)

Sanomalehdet (94 kpl)

Esitteet (65 kpl)

Tuttavat (23 kpl)

Internet (6 kpl)

Luottamustoimet (6 kpl)

Erilaiset seminaarit ja kurssit (5 kpl)

Kunta (4 kpl)

Radio (4 kpl)

Tiedotuskirjeet (4 kpl)

Omaehtoinen tiedonhankinta puhelimitse (3 kpl)

Osaamisen tehokkuus eli oppilaat markkinoivat
”Suoramarkkinointi”

Kaikki on tärkeitä

Suora yhteys

Esillä varsin hyvin lehdissä ym, mutta ei tule tykö – vähän kokkolalaisten asia, tuntuu näin

Esitteet ja yksikkö, joka sijaitsee Kokkolassa

Instituutin henkilöstö

Opiskeleva nuoriso

Infotilaisuudet

Kiitettävästi mukana maakunnan yhteisissä tilaisuuksissa ja keskusteluissa

Lautakunnalle järjestetty tiedotustilaisuus

Omat kokemukset

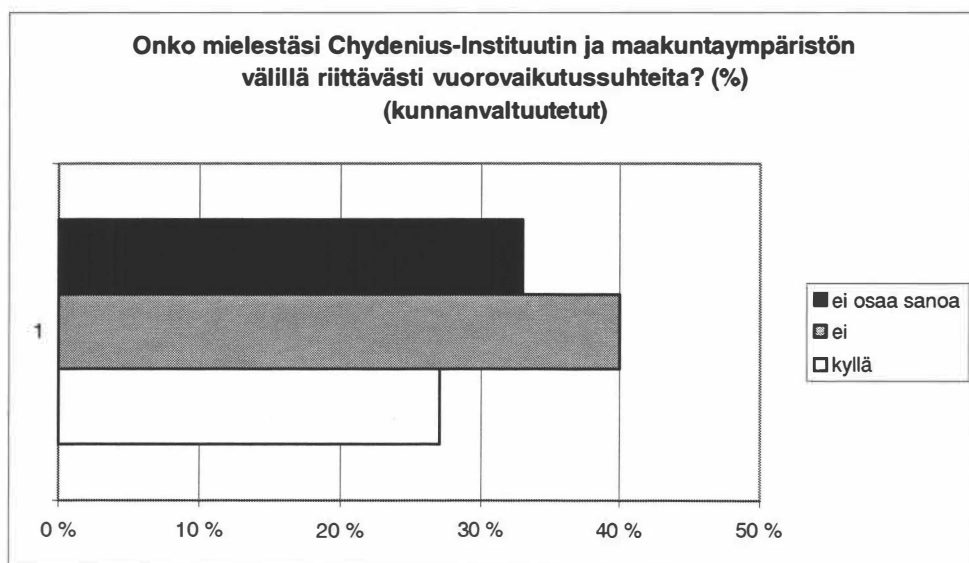
Tulevalta opettajalta

Henkilökohtainen tiedotus

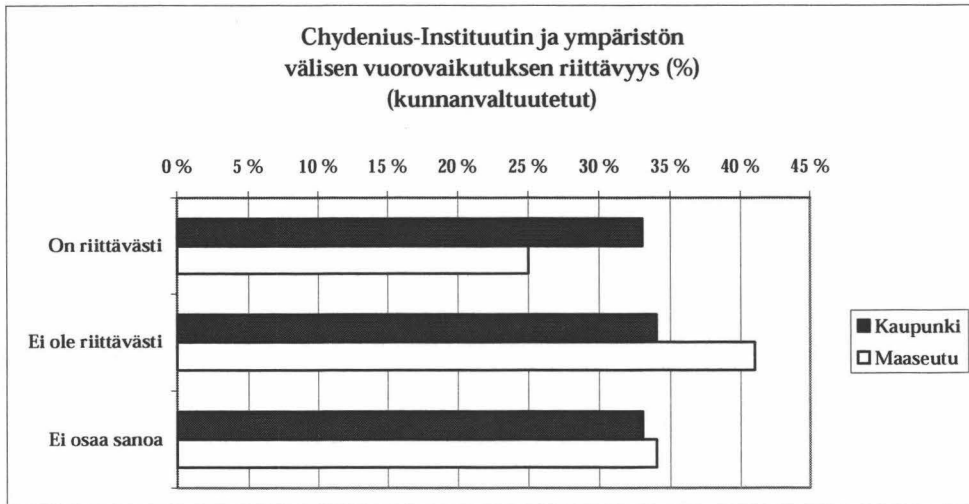
Tutkimukset

Käynyt Chydenius-Instituutilla omien opintojen yhteydessä

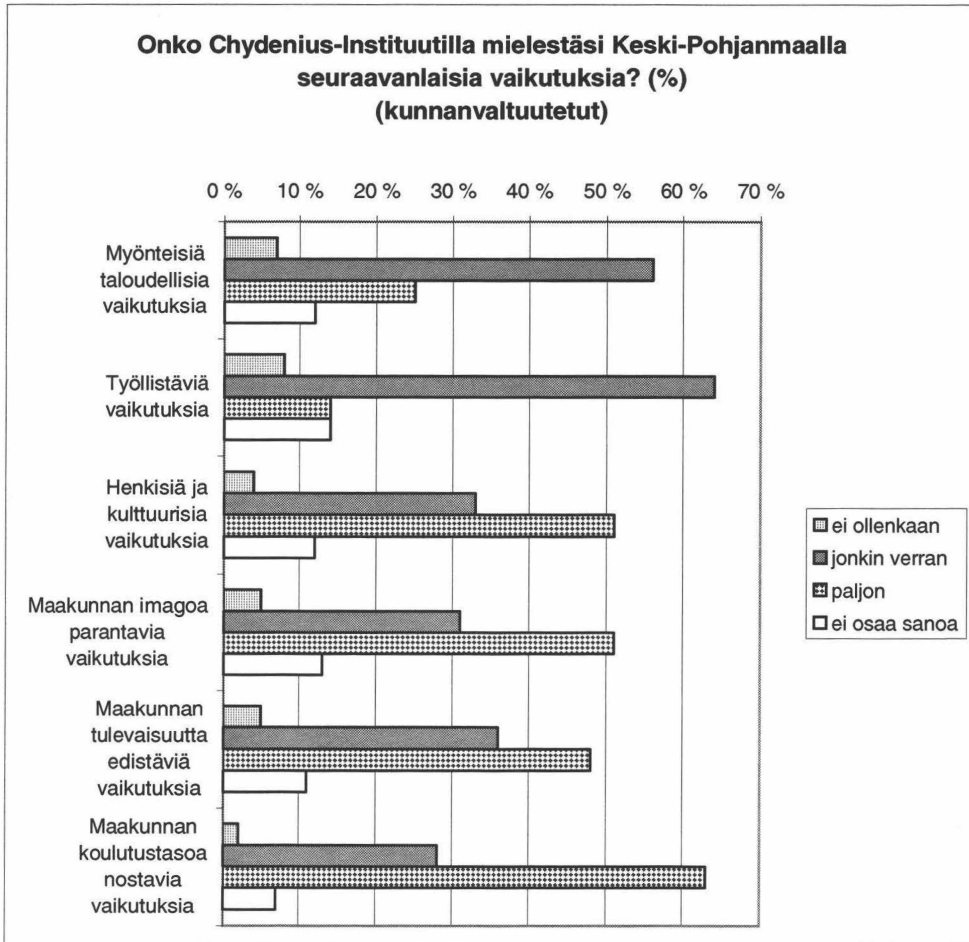
Liite 10.

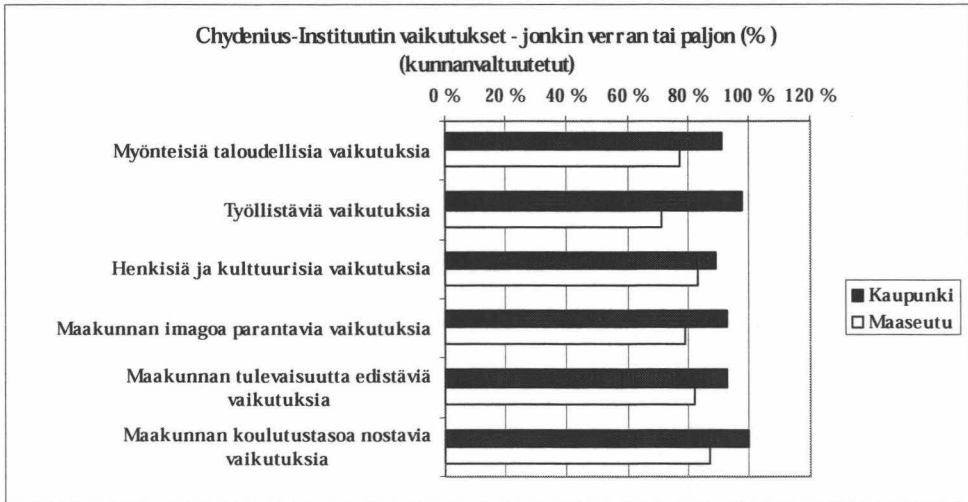
Liite 11.

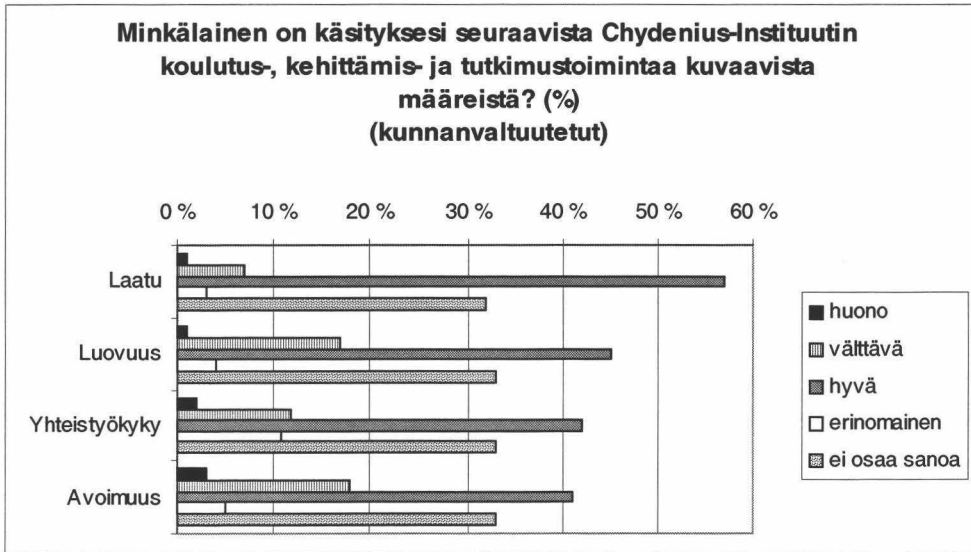
Liite 12.

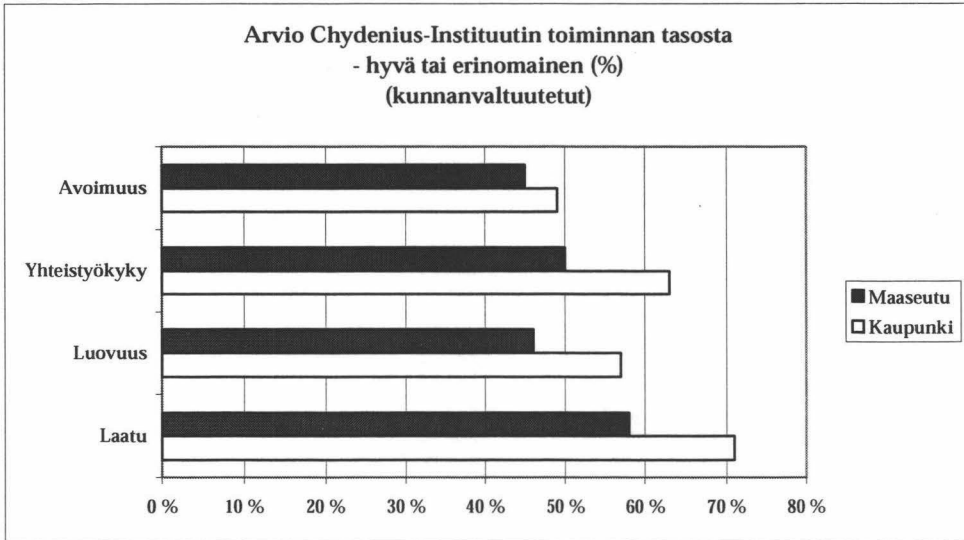
Liite 13.

Liite 14.

Liite 15.

Liite 16.

